

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Disputatio II. De peccatis, vbi eorum essentia, & natura explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

gracitas, sic aliis relatis Mascard, n.7. Infero quindò procura- toris ignorantiam probari sufficienter iuramento ipsius, nisi à domino habuerit speciale mandatum, sic Mascad. num.8. Secundo infero receptantem in domo hæreticorum, purgari sufficienter, si inter se necesse hæreticorum esse, quia cum sit de factò alieno, & occulto, præsumitur ignorare, sic Simanc. libr. catholice. in f. 15. n.9. Menoch. lib.9. præsumpt. 23. n.54.

DISPUTATIO II.

De peccatis. Vbi eorum natura, & essentia explicatur.

PECCATUM aliud est originale, aliud actuale, aliud habituale, aliud mortale, aliud veniale, de omnibus est sigillatim dicendum: sed quia à peccato originali omnia peccata originem trahunt, ideo de illo placet prius agere, & breuiter inquirimus. An sit? Quid sit? & quas personas afficiat, & quos effectus habeat?

PUNCTUM I.

Quid sit peccatum originale.

- 1. Fide tenendum dari peccatum originale.
2. Prima sententia peccatum originale esse peccatum Adæ moraliter quælibet denominans.
3. Resoluitur supradicta sententia. & asseritur esse priuationem iustitiæ debitæ.
4. Proponuntur obiectiones aliquot, & soluntur.
5. Quid sit priuationem gratiæ debitam esse paruulis.

1. Neminus Catholicorum esse potest dubium dari peccatum originale, cum hæc veritas expresse definita sit à Trident. sess. 5. de peccat. origin. cap. 3. ex illo loco Pauli ad Romanos. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Notaanda enim sunt verba Pauli dicens ab Adamo peccatum in hunc mundum intrasse, quod non potest intelligi de introitu per imitationem, quia paruuli non peccant imitando, ergo debet intelligi per realem propagationem. Nam eodem modo dicit intrasse peccatum, ac intravit mors comes illius, quæ certe non imitatione, sed veritate, omnes afficit. Deinde probatur ex Baptismo, qui institutus est ad paruulos in Christo regenerandos, iuxta Paulum ad Rom. 6. Signum ergo est mortuus esse ob peccatum, non quidem actuale, quod habere non possunt, sed originale. Item traditur ad Ephes. 2. Eramus natura filij iræ, & 1. Corinthe. 15. num. 22. Omnes in Adam mortuimur.

2. In quo autem hoc peccatum consistat. variant Doctores, eorum opiniones refert, & errores latè impugnat Azor. lib. 4. in iur. moral. cap. 26. Valq. 1. 2. disp. 132. Salas 1. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 1. sect. 1. illis tamen omnibus.

Duplex est sententia, quæ veritati accedit. Prima affirmat peccatum originale nihil aliud esse, quàm peccatum Adæ moraliter, & intrinsecè inherens, & denominans quælibet hominem peccatorem. Cum enim peccatum originale debeat esse voluntarium, & nihil appareat, quod voluntarium sit præter Adæ peccatum, effici videtur in ipso, vt moraliter denominante peccatorem, sitam esse rationem peccati: quod exemplo peccati habitualis explicatur, peccatum enim habituale nihil aliud esse videtur, quàm peccatum actuale, dum non est sufficienter retractatum, aut à Deo condonatum, quia sic existens moraliter censetur perseverare, & intrinsecè peccatorem denominare: ita similiter in peccato Adæ, dum tale peccatum non est sufficienter retractatum, aut à Deo pro omnibus hominibus condonatum, censetur illis inesse moraliter, ita doctus Salmeron ad Rom. 1. disp. 45. & 46. & plures moderati illi consentiunt. Fæcor tamen me non posse illi acquiescere, redole enim errorem Alberti Pighij controversi. 1. Catharini opusculo de casu hominis c. 8. & vlt. & lib. cui titulus est summa doctrinæ, ad sacros Theologos. de peccato orig. §. 3. qui incipit. Esi igitur mea propositio, qui asserunt peccatum originale solum esse peccatum Adæ nobis imputatum, ac proinde quid extrinsecum esse, non vnicuiquæ.

que proprium, contra Concilium sess. 5. can. 3. Sed probo non posse peccatum originale consistere in peccato Adæ moraliter, & intrinsecè denominante paruulum: quia peccatum Adæ tam actuale, quàm habituale est omnino remissum. Ergo non potest moraliter in paruulis perseverare, quia perseverantia moralis alicuius rei, tunc est, quando prudenter homines censent illam rem perseverare, & reputant, ac si physicè existeret, quod esse non potest, destructo totaliter fundamento huius denominationis: at quia totum fundamentum huius denominationis moralis, est peccatum actuale, & habituale Adami, quod per eius penitentiam, & gratiam animo fuit destructum. Ergo. Secundo per gratiam Christi in Baptismo collatam tollitur in paruulo totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet: vt dicit Concil. Trident. sess. 5. can. 5. sed non tollitur peccatum Adæ, hoc enim iam erat sublatum per eius penitentiam. Ergo aliquid aliud debet tolli, quod sit fundamentum illius moralis denominationis. Tertio nequit intelligi, quia ratione multipliciter peccatum originale in quolibet paruulo, si peccatum originale non sit aliud præter Adæ peccatum moraliter paruulo inherens: nam cum peccatum Adæ vnum sit, vnum debet reputari, & non multiplex formaliter, quod est contra Concil. sess. 5. can. 3.

3. Quapropter tenenda mihi videtur communis sententia, quæ affirmat peccatum originale consistere in priuatione singulis debita iustitiæ, & sanctitatis, cuiuslibet enim debebatur iustitia Adamo non peccante: at quia ipse peccauit, & omnes in illo, quia in illius voluntatem nostræ erant refusa, ideo nobis debita est priuatio gratiæ, & iustitiæ. In hac ergo priuatione debita peccatum originale consistit, ita Azor cap. 2. de peccat. q. 1. p. 2. Ratio est, quia peccatum originale ita est vnicuique proprium, vt verè illum peccatorem constituat, sed nihil est, quod singulis insit, quod possit illos peccatores intrinsecè constituitere, præter hanc priuationem. Ergo in hac priuatione peccatum originale consistit. Minorem probo, quia neque est peccatum Adæ, vt supra, probatum est, neque est aliqua qualitas, vt bene probat Azor, Salas, & Valq. supra, neque aliquis reatus ad peccatum, hic enim potius est effectus peccati quàm peccatum. Restat ergo, vt solum sit priuatio debita gratiæ.

Dices hanc priuationem non esse paruulis voluntariam, & liberam, quod est ad peccatum requisitum. Respondeo esse quidem liberam in Adamo; ibi enim omnes hominum voluntates refusa erant, ac proinde cum ipse peccauit, omnes nos peccauimus, & priuationem gratiæ meruimus habere. Ergo in hac priuatione debita peccatum originale consistit.

4. Verùm aduersus hanc sententiam obstat, primò, quia priuatio sanctitatis debita paruulis sit à Deo, Deus enim priuat hominem gratia sua, & iure ad gloriam, quia peccator est. Ergo priuatio gratiæ non est peccatum, sed est effectus peccati. Secundo, quilibet homo non solum est priuatus iustitia originali, quatenus iustitia originalis est gratia sanctificans, sed quatenus est donum quoddam, virtute cuius passiones sensitiuæ in Adamo subiectæ erant rationi, quia Deus Adamum condens, promisit illi, si mandatum seruaret, omnibus eius posteris, non tantum gratiam, sed iustitiam originalem daturum. Ergo in vtraque priuatione consistit peccatum originale, ac proinde non remittitur integrè per Baptismum, Tertio ipsæmet Adamus, postquam peccauit, mansit priuatus iustitia originali, & tamen non habuit originale peccatum. Ergo peccatum originale non potest in hac priuatione consistere?

Hæc tamen argumenta non obstant, quomòdus firma debeat esse communis sententia.

Ad primum dico, priuationem gratiæ fieri à Deo, sed non quatenus paruulis talis priuatio est debita: peccatum enim originale non in priuatione vnicuique gratiæ consistit, sed in priuatione debita, cuiuslibet enim homini per seminalem propagationem procreato, detur priuatio gratiæ, & sanctitatis, ob peccatum, quod Adamus commisit, cui ipse homo virtualiter, & moraliter consentit.

5. Sed inquires. In quo consistit, priuationem gratiæ esse cuiuslibet debitam, seu quælibet meriti priuari gratia. Nam in peccato Adami non videtur posse consistere, cum hoc vnum sit, & priuatio debita multiplex. Item peccatum Adami est extrinsecum paruulis: deberi autem priuari gratia illis est intrinsecum, aliàs præcipua ratio peccati originali in extrinsecò sita esset. Quid ergo est in paruulis vltra carentiam gratiæ debitum carendi illi.

Respondeo non esse facile explicatum. Dico tamen necessariò recurrendum esse ad moralitates, peccatum enim Adami non solum fuit peccatum ipsius, sed etiam peccatum omnium posterorum, in illo enim omnes posterè peccauerunt, iuxta Paul. ad Rom. 5. Quid ergo mirum, si singuli peccauerunt, singuli habeant debitum contrahendi priuationem gratiæ? hoc tamen debitum esse ortum sit ex peccato Adæ, formaliter non est peccatum Adæ, sed ab illo quasi resultat moraliter, vel potest dici non esse peccatum Adæ, provt est peccatum ipsius, sed secundum quod est peccatum posterorum, & omnes in illo

DE CASTRO PALATINO CIVITATIS

illo peccauerunt, & secundum hanc rationem est physicè extrinsecum singulis sit: at mortaliter intrinsecum est, & omnes intrinsecè afficit.

Ad secundum concedo non tantum inesse singulis priuationem gratiæ, sed etiam subiectiones iurum passionum rationi rectæ; at nullo modo in hac priuatione subiectionis consistit, neque partialiter peccatum originale: tum quia Concil. *sess. 5. cap. 5.* dicit per Baptismum totum peccatum originale tolli, & tamen hæc priuatio subiectionis non tollitur: tum etiam, quia hæc subiectio non constituit gratiam Deo: ergo neque eius priuatio ingratiam constituit potest, ac proinde non potest esse peccatum, aliàs priuatio scientiæ, aliorumque donorum, quæ Adamo non peccante haberemus, essent peccatum originale, & sic peccatum originale non esset vnum, sed multiplex in quolibet subiecto, quod non est dicendum.

Ad tertium concedo Adamum habuisse priuationem gratiæ post peccatum, non tamen habuisse originale peccatum: requiritur enim ad originale peccatum priuatio gratiæ non vt cumque, sed debita origine, & feminali propagatione, debita, inquam, non ratione culpæ propriæ, seu propria persona commissa, sed ratione culpæ capitis, in cuius voluntate omnium voluntates refusa erant.

PUNCTUM II.

Quos effectus habeat peccatum originale.

1. Priuat regno Dei.
2. Contrahimus mortem, & rebellionem appetitus.

Conueniunt omnes Catholici priuare regno Dei, taliter quod decedentes in peccato originali, nunquam visuri sunt Deum, secundum illud Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei* non tamen inde sequitur habituros esse aliquam penam sentis, vt rectè, & eruditè probat Salmeron *ad Rom. 5. disp. 48.* Suarez *in 3. p. com. 2. disp. 57. sect. 6.* Salas *tract. 13. disp. 11. sect. 6. n. 74. & num. 83.* Azor *lib. 4. cap. 33. q. 1. & 2.* sed non ob carentiam huius penæ, & fructuonem rerum naturalium, & perfectam illarum notitiam dicendi sunt esse in beatitudine naturaliam, vt bene probat Azor *q. 5. Salas disp. 11. sect. 6. n. 92.* beatitudo naturalis ex postulat naturam rectam, sanam, integram, & puram, quæ si peccato mortali originali afficiatur, talis non est: nam caret perfectionibus, quæ secundum legem ordinariam ei fuerunt possibiles. Deinde qui in peccato originali est; Deo est inuisus, & inimicus, ac proinde miser; non ergo potest dici beatus. Item non essemus immortales, neque appetitus subditus rationi esset, sed sæpè in malum inclinaret: plurimum etiam haberemus ignorantiam; qua ratione bene comparat Sorus *lib. 1. de nat. & grat. cap. 13.* hominem in pura natura homini nudo, qui nunquam fuit vestitus, & hominem in natura lapsa comparat spoliario, qui antea vestitus erat, sed quid dicendum si aliquis originali infectus, cum solo peccato veniali decedat; & posse decedere probat latè Salas *q. 80. tract. 13. disp. 18. sect. 6. & 7.* quia obligatio se conuertendi ad Deum, & potest ignorari inuincibiliter, & casu quo ignoretur, potest illi non satisfieri absque culpa. Item potest tunc homo aliquod mendacium leue, verbumve otiosum committere, & subito mori. In tali ergo euentu decedens in originali, & veniali, quam penam sentias habebit.

Respondèdo habiturum aliquam, sed non penam æternam, sed temporalem, qua purgetur peccatum veniale commissum: locus autem, in quo purgandum est, vel est infernus, non cum societate damnatorum, sed separatim ab illis: vel est limbus, in quo decedentes cum originali residunt; non enim repugnat in limbo esse aliquem locum ignotum, quo animæ decedentes cum originali, & veniali purgantur, & purgatæ, à veniali statim coniunguntur aliis, quæ cum solo originali decederunt. Quod si dicas, quare Patres, & Concilia nihil de hoc loco dixerint, facile responderetur, quia pauci sunt, qui sic decedunt. Vide Salas *sup. & Suar. t. 4. in 3. p. disp. 1. sect. 2.*

2. Secundò est de fide ob peccatum Adami mortem incurtere, ad Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, &c.*

Tertiò ob peccatum incurrimus rebellionem appetitus, ægitudines, labores, & alias innumeras miseras, de quibus latè Valquez *2. disp. 134. cap. 1.* Suarez *3. p. com. 2. disp. 57. sect. 6.*

Aduertendum tamen est mortem corporis, rebellionem appetitus, ignorantiam, & alia similia, quæ per peccatum incurrimus, etiam in natura pura creati habere deberemus, neque obinde sit per peccatum non fuisse hominem vulneratum in naturalibus: fuit equidem, quia dono gratiæ, & iustitiæ originali illi prauæ aff. etus naturales erant impediti, & per peccatum homo perdidit hanc gratiam, & rediit ad id, quod de se habebat. Ergo verè vulnerata est in naturalibus. Vide D. Thom. *q. 85. art. 3.* Caiet. *ibi.* Valquez *disp. 138. c. 2.* Salas *tract. 13. disp. 13. sect. 1.*

PUNCTUM III.

Quas personas peccatum originale afficiat.

1. Omnes descendentes per feminalem propagationem, excepta B. Virgine Maria, peccatum originale contraxerunt.
2. Aliqui affirmant Virginem sanctissimam non solum exemptam fuisse ab originali culpa, sed etiam à debito illam contrahendi.
3. Defenditur, vt probabilius immemum non fuisse B. Virginem à debito contrahendi peccatum.

DE fide est omnes descendentes ab Adamo per feminalem propagationem tale peccatum incurtere, cum primùm eorum corpori animæ viuunt: ita Trid. *sess. 5. can. 5.* nisi aliquis speciali priuilegio eximatur, quod dico propter Beatissimam, & nunquam satis laudatam Virginem Mariam; hæc enim mater Dei, & Regina mundi sub hac regula generali non comprehenditur, fuit enim diuinitus excepta: decebat enim dignitatem matris, vt toto fieret pulchra, & decora abique macula, & ruga. Neque obinde sit ab eius filio Christo Domino redemptam non esse; redempta enim fuit, ne incurteret captiuitatem peccati, non liberata post incartum, qui modus redemptiois nobilior, & efficacior est. Negati enim non potest B. Virginem ex meritis Christi præseruatam, ne vllum peccatum veniale committeret, & plures sanctos præseruatos esse, ne mortale committerent, qui in toto rigore dici possunt redempti à captiuitate peccati incurrenda, nisi gratia præuenerunt, ita B. Virgo dici potest redempta de peccato originali, non quod contraxit, sed quod de facto contraheret, nisi à gratia per Christum præseruata fuisset. Testimonia Scripturæ, Patrum, & rationum in fauorem huius piæ, & debite sententiæ videri possunt in Salmer. *ad Rom. 5. disp. 49. & 50.* Azor *lib. 4. c. 34. q. 3.* Suar. *tom. 2. tota disp. 3. sect. 5. & 6.* Bellarm. *4. de amiss. grat. c. 15.* Val. *tom. 2. ad 3. p. disp. 116. & 1. disp. 130. c. 1.* Beia *tr. 2. c. 9. q. 10.* Salazar, & alii qui latissime hæc veritatem confirmarunt; nobis tamen sufficit consensus ferè vniuersalis Ecclesiæ defendentis hanc sententiam, quam Sixtus IV. & Pius V. non leuiter promouere voluerunt, concedentes singulares gratias, & indulgentias hoc festum celebrantibus. Et est nouissima Pauli V. constitutio, quæ incipit, *Sanctissimus Dominus noster*, quam refert Barbosa *in remiss. ad Conc. sess. 5. fol. 50.* Naldus *verbo Maria conceptio*, quæ silentium contrarium opinionibus imposuit, sanctiisque, & merito, ne publicè in concionibus, lectionibus, conclusionibus & aliis quibuscumque actibus publicis, afferretur Beatiss. Virginem culpa originali fuisse conceptam: quibus decretis veritas immaculatæ conceptionis Virginis est ita stabilita, vt poterit à Summo Pontifice tanquam dogma fidei definiti.

2. Rursus aliqui neciteri sequentes Cathetum *lib. de pecc. orig. c. vlt. & lib. de concep. Virg. ad Synod. Conc. Trid. p. 1. c. 1. & lib. 4. contra Caiet. & Galati. de arcum. lib. 7. c. 10.* & Salmeron *ad Rom. 5. disp. 45.* existimant Virginem non solum exemptam fuisse ab originali peccato gratia præueniente, verum exceptam fuisse à debito contrahendi illud; eo quod non peccauerit in Adam. Dicunt enim in decreto illo, quod Deus statuit peccante Adamo omnes posteros concipiendos fore sine gratia, & iustitia, exemisse B. Virginem absolute, si decreuerit incarnari ante præuium peccatum, vel sub conditione si præuius Adæ peccato incarnati velleret: quæ exceptio videtur & dignitatem Christi, & matris commendare; matris, quia non solum à peccato, sed etiam à debito contrahendi liberatur; Christi, siquidem ex matris ipsius hæc gratia matri conferretur. Probabilem reputat hanc sententiam Valent. *disp. 6. q. 21. p. 2. ad 1.* Henriq. *lib. 3. inu. cap. 21. §. 3.* Salas *1. tract. 13. disp. 11. sect. 5. q. 11. à n. 68.* Azor. *tom. 1. lib. 4. cap. 34. q. 1. circa finem*, licet oppositam reputent probabiliorè, & ita mihi videtur.

3. Ratio, quare non eximam B. Virginem à debito contrahendi peccatum originale, est, quia ante peccatum originale non fuit Christus Dominus præuius saltem in statu passibili, & meritorio, quem de facto habuit; hic enim status assumptus fuit in remedium, & satisfactionem peccati commissi. Ergo non potuit esse causa meritoria præseruandi Virginem à debito contrahendi peccatum Adæ: hæc enim præseruatio, præuentionem ipsius peccati antecedit. Secundò, si B. Virgo in Adamo non peccauit, eius voluntas in Adami voluntatem non fuit refusa. Ergo Adam non fuit caput morale B. Virginis. Ergo etiam Adamo non peccante B. Virgo non haberet gratiam, & originalem iustitiam ex promissione Dei facta Adamo, sed aliunde illi concedenda erat: quod non videtur, neque in Scriptura, neque in Patribus fundamentum habere. Tertiò habere B. Virginem debitum contrahendi peccatum, & non contrahere potius extollit, quam minuit eius dignitatem; debitum enim contrahendi peccatum non est peccatum, sed est obligatio illud contrahendi: quod cum non contrahatur, gratiore reddit animum, vt potest qui clarius se videt redemptum. Quare hoc modo rectè exprimitur aliqua loca Scripturæ, quæ affirmant omnes nos in Adam peccasse,

peccasse, ad Rom. 5. & 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Ergo si B. Virgo per Christum fuit vivificata, & ita & in Adam si fuit mortua, ac proinde debitum habuit cadendi per peccatum.

PUNCTUM IV.

Quod sit peccatum mortale, & veniale, actuale, & habituale, & qua ratione inter se differant.

- 1. Definitur peccatum.
 - 2. An omne peccatum sit contra legem. Proponitur. & resolvitur. ibid.
 - 3. Objectiones contra dictam resolutionem proponuntur, & diluuntur.
 - 4. Convenit supradicta peccati definitio tam mortali, quam veniali.
- Et quid sit peccatum habituale. ibid.

Peccatum definit August. 22. contra Faust. c. 27. esse dictam, factum, vel concupitum contra legem divinam. Hac definitionem approbant omnes Scholastici cum Mag. 22. disp. 35. & D. Th. 71. art. 6. coincidunt cum ea, quam tradit Ambrosius, lib. de parad. 8. Peccatum (inquit) est divina legis praevaricatio, & contemptum inobedientia mandatorum. Dicitur dictum, factum, vel concupitum, vt explicentur peccata cordis, oris, & operis, esto malitia proprie in actibus voluntatis residet, in actibus vero aliarum potentiarum denominatur tantum, sicuti & libetras, item comprehenduntur peccata tam commissionis, quam omissionis: omisso enim actus debiti, etiam si pura sit, est quaedam moralis effectio, facit enim id omitendum, quod facere non debebat. Item comprehenduntur peccata, quae sunt contra legem naturalem, divinam, & humanam; omnia enim sunt contra legem divinam indirecte. Deus enim praecipit obedire legibus hominum, iuxta il. ud ad Hebraeos 13. *Obedite praepositis vestris, & sub aere eius. Ideoque Lucæ 10. dixit, Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.*

Difficultas autem est, qua ratione peccatum sit contra legem Dei? Et ratio difficultatis est, quia lex divina saepe mala prohibet, quia mala sunt: prohibet enim mendacium, adulterium, quia ex se mala sunt. Ergo antecederet ad prohibitionem est in rebus prohibitis malitia, quae sufficit constituere peccatum. Et confirmo. Primum secludamus legem divinam, & committas mendacium: verè facis aliquid indecorum, & inhonestum. Ergo peccas: hac enim ratione dixit Paulus ad Rom. 2. *Cum enim genes que legem non habent, naturaliter ea qua legis sensum faciunt, ostenduntur opem legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddunt illa conscientia ipsorum.* Confirmo secundò, Deus sibi legem imponere non potest: nihilominus tamen non potest mentiri, nec se odio habere: quia ex se mala sunt. Ergo scilicet eius lege malitiam habent.

Propter haec existimo dicendum malitiam moralem, & peccatum in his quae de se mala sunt consistere immediate, & formaliter in dissonantia cum natura rationali: sed quia haec dissonantia semper est prohibita à lege divina: ideo omne peccatum verè, & proprie dicitur esse contra legem divinam: sic Valq. 1. 2. disp. 56. & 97. Salas tract. 13. disp. 2. sect. 4. n. 59. & 71. & disp. 3. sect. 3. n. 28. in princ. Azor. lib. 4. c. 1. q. 2. n. 10. & q. 4. & 5. Bonacina disp. 1. de pecc. q. 2. p. 1. n. 2. & 4. Suarez. lib. 2. de legib. c. 6. n. 5. & 11. Moncor ad affirmandum essentiam peccati non esse immediate contra legem divinam, sed contra naturam rationalem: nam stare optime potest aliquem mentiri: sed solum mendacium esse ab aliquo superiore prohibetur: sed solum cognoscit esse indecorum, & indecorum naturae rationali. Ergo tale mendacium peccatum erit, seu malum mortale, esto non sit contra legem superioris.

Secundò alij probant. Lex divina prohibens mendacium libera esse videtur in Deo: nam est actus quidam divinae voluntatis, respiciens creaturas, & illas obligare intendens: qui actus nequeunt esse necessarii in Deo, etiam supposita voluntate producendi creaturas. Vnde enim talis necessitas videri potest? Deum ergo suspendere Deum huiusmodi legem: at tunc mendacium non esset aduersus legem illam, esset tamen aduersus naturam rationalem. Ergo in dissonantia cum natura rationali peccatum consistit.

Sed haec ratio mihi non probatur, quia esto omnis actus divinae voluntatis ad extra liber sit, tamen hic actus, quo omnia intrinsece mala prohibet, necessarius est non absolute, sed ex suppositione, quo voluit mundum creare, & creaturas ratione viuentes subditas habere: nam eo ipso obligatus fuit esse illam legislatorem, & prohibere, quae prohibenda sunt, aliàs non haberet providentiam illarum consentaneam suae bonitati, vt rectè dicit Suarez lib. 2. de leg. cap. 6. numer. 14. circa fin. Quare prima ratio sustinenda est de contrarietate cum natura rationali. Quod intelligendum est tam de peccato commissionis,

quàm omissionis: omittere enim actum debitum, qui verè debitus est, rationi naturali aduersatur, & in hac contrarietate peccati malitia consistit. Dixi peccatum consistere in dissonantia cum natura rationali, non cum sensitiua. Nam licet plura peccata tam rationi naturali, quàm sensitiuae disconuenientia sint, vt est bestialitas, sodomia, & pollutio, quae ideo vocantur contra naturam, quia sunt non solum naturae rationali, sed etiam sensitiuae disconuenientia. At plerumque alia peccata solum rationi naturali, & non sensitiuae disconuenientia sunt, vt bene notauit Bonacina disp. 2. de pecc. quest. 2. p. 1. num. 9.

Sed obiici potest primò illud ad Rom. 4. *Vbi non est lex, nec prauaricatio, & 1. Corinth. 15. Virtus peccati lex.* Ergo contrarietas legis, est quae peccatum constituit. Secundò peccatum est inobedientia, & offensio superiori facta, vt dixit Ambrosius, sed inobedientia, & offensio necessariò requirunt cognoscere legem superioris, cuius voluntati inobediens tepugnat. Ergo in hac contrarietate ad legem consistit peccatum. Non enim dici potes te offendere superiorem, cuius voluntatem non cognoscis. Tertio si ex dissonantia cum natura rationali peccatum defumitur: qui mendacium committeret aduersus legem divinam esse prohibetur, grauius multò peccaret, quàm qui solum aduerseretur esse dissonum naturae rationali, teneturque in confessione hanc circumstantiam, vt notabiliter aggrauantem, vel fortè mutantem speciem explicare, quod certè inauditum est.

Ex solutione harum obiectionum nostra sententia dilucidabitur.

Ad primam respondeo cum Anselm. ibi, & Valquez disp. 97. cap. 4. non esse prauaricationem, nec peccatum in multis, vbi non est lex Moyses, quia nec sunt aliàs prohibita, neque dissona naturae rationali: si tamen generaliter velis loqui Paulum de quacunque lege, respondeo verum esse, non esse prauaricationem, vbi non est lex Dei, indicans, vel praecipiens aliquid esse malum, quia eo ipso quòd malum sit, indicatur à Deo malum esse, ac proinde nunquam est peccatum; quò sit contra legem Dei indicantem esse malum. Deinde affirmo, cum peccatum est contra rationem, esse etiam contra legem Dei praecipientem saltem mediare, quia omne quod est contra rationem est contra Dei praecipium: quòd si aliquando huius rationis praecipium non cognoscitur, non tollit, quominus verè peccatum sit; & dignum poena, vt bene dixit Azor lib. 4. quest. 4.

Ad secundam respondeo peccatum esse inobedientiam, & offensam Deo factam, non formaliter, sed materialiter, & indirectè, seu consequenter. Ad rationem enim inobedientiae formalis requirebatur transgressio legis ex voluntate non obediendi, & ad rationem offensae formalis cognitio ipsius superioris praecipientis; quae cum possit non haberi, cum peccas, poteris non esse inobediens formaliter, etiam materialiter, & absolute inobediens sis: quia rationem naturalem violas.

Ad tertium concedo, grauiorem esse culpam illius, qui aduertit ad legem, & violat praecipium, quàm si nullam illius aduertentiam haberet: at, quia ratio, vel nunquam accidit te ignorare legem esse illorum, quae sunt intrinsece mala, ideo non est necessarium distinguere in confessione, an preces ex ignorantia legis, an ex illius cognitione: si tamen casus daretur, in quo inuincibiliter ignorares, vel non aduerteres legem divinam esse prohibentem ea, quae sunt intrinsece mala, existimarem necessariò tibi esse explicandum in confessione, iuxta sententiam asserentiam circumstantias notabiliter aggrauantes, vel diminuentes esse necessariò explicandas.

Supradicta definitio peccati, esse scilicet prauaricationem legis seu esse voluntatem, locutionem, operationemve contra legem, non solum conuenit peccato mortali, sed etiam veniali. Veniale enim peccatum etiam est contra legem: tum quia aduersatur rectae rationi: tum quia eodam praecipio saepe peccata venialia, & mortalia prohibentur, vt patet in furto grati, & leui 5. & ita tenet plures referens Salas 1. 2. q. 98. tract. 13. disp. 16. sect. 5. n. 27. Valquez disp. 143. cap. 4. & alij communiter. Quate cum Doctores dicunt peccata venialia non esse contra legem, sed praeter legem, intelligenda sunt non absolute, sed cum addito, hoc est, non esse magno opere, & notabiliter contra legem, vel non esse contra legem necessariam gratiae, & amicitiae diuinae. Non enim peccatis venialibus gratia, & amicitia diuina dissoluitur, esto infirmetur, & remittatur.

Peccatum habituale est macula moralis relicta in anima ex peccato actuali praeterito, quae macula dum non remittitur à Deo, vel non retractatur, reddit hominem dignum odio diuino & poena aeternae destinatum. Hac macula neque est peccatum praeteritum, aliàs nunquam delicti posset, neque est carentia diuinae condonationis, quia hic in Deo existit, & à Deo est iudicanda. Ergo non potest neque partialiter peccatum consistere, sed est quid relictum ex peccato actuali praeterito, quod dum non condonatur, semper conuertitur perseverare. Sed de his latius in materia de gratia.

PUNCTUM V.

Qua ratione peccatum mortale à veniali differat.

- 1 Declaratur in quo conveniant, & in quo differant.
- 2 Expenditur an veniale peccatum prius gloria pro aliquo determinato tempore.
- 3 Proponitur quaedam obiectio adversus supradicta, & solvitur.
- 4 Peccatum ex genere suo mortale aliquando potest esse veniale.

Non differunt formaliter ex obiecto, cum utrumque rationi naturali, & legi diuinæ aduertitur, ac prout esse possunt, etiam in genere moris eiusdem speciei, ut bene probat Sala, 2. tract. 13, disp. 16, sect. 21. Valquez disp. 144, cap. 2, & 3, Valent. disp. 6, quest. 2, p. 2, & quest. 18, p. 2. differunt tamen ex modo tendendi in obiectum, quia veniale leuiter aduertitur rationi naturali, & legi diuinæ, mortale grauius: in effectibus autem maximè differunt, quia mortale destruit amicitiam Dei, secus veniale; mortale meretur carentiam perpetuam diuinæ visionis, & poenam inferni, veniale autem minimè, sed solum aliquam poenam temporalem.

2 An vero veniale mereatur carentiam diuinæ visionis pro aliquo tempore breui? Quæstio videtur de nomine, certum enim est existentem in peccato veniali exclusum esse à diuina visione, quousque illius poeniteat, vel pro illo satisfaciatur, quia nihil conquinatum in illam ciuitatem intrabit.

Sed dicunt aliqui hoc non contingere, quia peccatum veniale mereatur carentiam illius visionis, sed quia illa visio cum tali peccato incompatibilis sit, sicuti existens in peccato mortali habere non potest amorem Dei, non quia peccatum mereatur huius amoris carentiam, sed quia cum amore habet incompatibilitatem. Ita similiter videtur dicendum de peccato veniali, non mereri quidem carentiam diuinæ visionis, sed cum illa esse incompatible. Quod autem non videtur mereri carentiam diuinæ visionis, etiam pro determinato tempore, inde probatur, quia peccatum veniale non meretur etiam pro breui tempore priuationem gratiæ, & iustitiæ, quæ est semen gloriæ, seu ius ad gloriam. Ergo neque etiam potest mereri ipsam gloriæ priuationem.

Alij vero dicunt, & mihi verius apparet, peccatum veniale mereri priuationem gloriæ, & visionis diuinæ pro aliquo determinato tempore. Quia ideo Deus negat gloriam existenti in peccato veniali, quia se indignum illa constituit. Item talis negatio gloriæ à Deo facta, poena est delinquentis veniatiter, & est poena iusta. Ergo venialiter peccans poenam hanc meretur, alias iniuste Deus gloriam negaret. Adde peccatum veniale mereri poenam aliquam in purgatorio. Ergo meretur carere diuina visione toto tempore, quo necessario fuerit ad illam poenam subeundam, quia illa poena cum visione diuina esse non potest.

Et quibus rationibus patet solutio rationis oppositæ sententiæ; carentiam enim diuinæ visionis non inferri peccatum veniale ex incompatibilitate utrunque quam cum visione habet, sed ex incompatibilitate meritoria, id est quod huiusmodi carentiam inferri Deus in poenam illius. Carentia autem diuinæ visionis, cum aliquis Deum odio habet, non inferri à Deo, sed ab ipso peccatore habetur: eaque de causa non potest esse propriè eterna, quia illud quod debet habere rationem præmij, vel poenæ, ab alio ab ipso merente, debet principaliter effici.

Ad replicam de merito priuationis gratiæ pro aliquo tempore, dicimus peccatum veniale non mereri priuationem gratiæ, mereri tamen dispositionem illius, quod sufficit, ut gloria non data, sed danda mereatur, pro aliquo determinato tempore carere: facilius enim te indignum facis beneficio acquirendo, quam acquisitio peccatum enim veniale non priuat gloria habitam, sed impedit habendam ob status excellentiam, & perfectionem: ac non priuat gratia habitam, neque habendam in hac vita ob statum multis imperfectionibus abundantem.

3 Sed obicitur. Carentia diuinæ visionis ob aliquid breue tempus est maius malum, quam poena æterna sensus, eo quod prius maiori bono: sed peccatum veniale huiusmodi poenam sensus non meretur. Ergo neque illam.

Respondeo primò, carentiam diuinæ visionis iam habitæ esse maius malum, concedo: carentiam diuinæ visionis, seu retardationem illius, nego.

2 Secundo respondeo cum Sala tract. 13, disp. 16, sect. 8, num. 27, negandum absolute assumptum, non enim carentia diuinæ visionis ob breuissimum tempus est maius malum passione longissima, seu æterna tormentorum inferni, aliis magis putaretur anima per breuissimam retardationem visionis, quam

per grauissima tormenta, quæ in hac vita, vel in alia pati posset, cum decedens in peccato mortali, & veniali, ob solum peccatum veniale posset puniri poena sensus æterna, quantumcumque æterna, quia carentia diuinæ visionis non punitur, cum hæc peccato mortali correspondeat. Quæ omnia, & alia, quæ adducit Sala supra num. 23, concedi non debent.

4 Rursus peccata alia sunt ex genere suo mortalia, alia venialia, alia vero per accidens mortalia, alia ex accidenti venialia. Ex genere suo peccatum mortale est homicidium, adulterium, furtum, falsum testimonium, & similia. Ex genere suo veniale dicitur otiosum verbum, inanis gloria, impatientia laborum, & similia: hæc tamen, quæ ex genere suo sunt mortalia fieri possunt venialia, tum ex imperfecta deliberatione, tum ex parate materia, si enim in homicidium, adulterium, vel furtum semiplena deliberatione contentas, carebis mortali culpa. Item si contentas in furtum non in magna quantitate, sed leui, & in falsum testimonium non graue, sed leue, peccatum veniale solum committes. Contra vero, quæ ex genere sunt venialia, fieri possunt mortalia ex accidenti, si occasio fiat, & periculum vel tibi, vel alteri grauioris culpæ committenda. Neque in his potest esse inter Doctores dissentio, sed indigent explanatione.

PUNCTUM VI.

An peccatum ex genere suo mortale, fieri possit veniale ex defectu plenæ libertatis.

- 1 Aliqua supponuntur.
- 2 Negans aliqui peccatum mortale ex se fieri posse veniale ex defectu plenæ deliberationis.
- 3 Sententia affirmans defenditur.
- 4 Satisfit contrariis.
- 5 Quæ sunt iudicia plenæ, vel semiplenæ deliberationis.

Traditur de conscientia disp. 2, punct. 2, num. 6, probatur ad peccatum mortale sufficere, si aduersus malitiam in communi, etiam non distinguas, an mortalis, vel venialis sit. Item hanc malitiam mortalem potes dupliciter cognoscere. Primò clarè, & distinctè; secundo confusè, & quasi densis tenebris obolutam. Quando clarè, & distinctè cognoscis, valèque perfectè voluntatem ad eius prosecutionem prohibere, dicitur plenè liber: quando autem confusè, ut contingit, quando non es integrè à somno excitatus, vel es semiebtus, vel aliò distractus, tunc dicitur imperfectè liber: ita Navarr. summ. prelu. 9. Thomas Sanchez lib. 1, cap. 1, num. 10. Valquez 1. 2, d. 1, 27, ar. 4, num. 11. Bonacium disp. 2, de peccato, quæst. 2, p. 3, num. 2, & alij.

2 Dubium autem est, an hæc imperfecta libertas peccatum, quod aliàs mortale esset, reddat veniale? Sunt aliqui, inter quos est Ioan. Sanchez in suis disput. select. disp. 18, qui maxime inclinat non posse dari peccatum veniale ex semiplena deliberatione, sed necessario esse mortale, vel nullum esse. Muenitur primò, quia Deus non imponit sua precepta semihominibus, sed hominibus integris, & iustarum facultatum domino. Ergo dum non integrè dominus iustarum adionum, non videtur à Deo obligatus. Secundo committens futurum, vel adulterium ex semiplena deliberatione, vel potuit plerè deliberare, vel non: si non potuit, non videtur peccare; si potuit, iam est in culpa. Tertio, si semiplena aduertentia potest peccatum, quod aliàs erat mortale, excusatur à mortali, & facere veniale. Ergo poterit si circa veniale peccatum feratur excusare ab illo: v. p. si iocolum verbum, vel leue futurum ex semiplena aduertentia simpliciter excusabit e à peccato, aliàs semiplena deliberatio fauorabilior erit peccato mortali, quam veniali, siquidem à mortali excusatur, & non à veniali. Quarto, non satis explicatur, in quo consistat hæc semiplena aduertentia in peccato: non enim consistere potest in difficultate cessandi à peccato; nam cum maxima difficultate cessandi à peccato, stare potest plena libertas, ut patet in homine male inclinato: neque etiam consistere potest in remissa cognitione, seu aduertentia obiecti, nam in gradu quantumcumque remisso dari potest cognitio sufficiens reddere voluntatem plenè liberam. Ergo non est in quo hæc semiplena aduertentia consistere possit.

3 Nihilominus certa omnium sententia, omniumque Doctorem autoritate confirmata, (à quibus Ioan. Sanchez non ausus fuit recedere, etiam animam manifestauerit,) affirmat ex semiplena deliberatione reddi peccatum aliàs mortale, veniale. Ratio est clara, nam qui semiplena libertate in peccatum consentit, liberè consentit, ergo peccat. Quod vero non peccet mortaliter, inde colligitur: quia peccatum mortale diuinam amicitiam dissoluit, & hominem æternis cruciatibus destinat. At non æquum ob actum semiplerè liberum ita grauius hominem punire. Ergo signum est non esse in illo malitiam mortalem. Item ad rationem peccati requiritur liber consentire. Ergo

Ergo ad rationem peccati mortalis, quod propriissime peccatum est perfectus consensus requiritur.

3 Neque obstant contraria. Ad primum Deum imponere precepta homini absolute: si autem ipse femicibus, vel femidormiens ea transgrediarur, reus erit culpa non grauis, sed leuis. Neque parua merces reputanda est excusatio a graui culpa, & ab integra precepti transgressionem. esto leuis committatur.

Ad secundum concedo non potuisse plene deliberare, sed non obinde ab omni culpa excusari, sed a mortali, quia semiplena deliberatio libertatem constituit.

Ad tertium semiplena aduerentia potest a mortali excusare, & reddere veniale, non tamen potest a veniali omnino excusare, quia ad excusandum a mortali, sufficit quoddam plena libertate non aduerterit legi: at ad excusandum a veniali, necessarium erat omnino libertate cetero: quod omnino repugnat, cum semiplene liberum tamen intra terminos venialis peccati leuissimum.

Ad quartum fateor esse difficile explicatu. in quo hanc semiplena deliberatio sita sit, non enim consistit in difficultate voluntati recedendi ab obiecto prohibito, neque in cogitatione inuenta, vel remissa de malitia obiecti, vt bene probat obiectio, sed consistit in cogitatione distincta, vel consula huius malitiae vt diximus in princ.

5 Sed inquires, quae iudicia habebis, vt cognoscas plene, vel semiplene aduertere, libertateque plena, vel semiplena operatum esse?

Respondeo nulla esse, quae semiplenam deliberationem a plena distinguant, ita cetero, vt nulla relinquatur dubitatio: cum enim hae in animo insint, solus Deus ea perfecte distincte cognoscere potest: id quoque dixit Augustinus in *Enchiridia*, c. 78. quae sunt graua, & leuia peccata, non humano, sed diuino sunt pensanda iudicio: aliquibus tamen coniecturae hae distinctio possunt, de quibus diximus tractat. de conscientia, disp. 3, punct. 11.

Prima coniectura inferendi semiplenam deliberationem sumitur ex defectu aratis, quia non attingit septennium, tunc si dubites habuisse plenam libertatem, praesumere poteris non habuisse. Idem est si dubites, an perfecte a somno fueris excitatus, vel ebrietate depaleris, quia hae cum perfecta sunt, libertatem tollunt; ergo cum imperfecte existunt, illam diminuunt. Sic Sanchez lib. 1. in *Deal. c. 1. n. 21. Bonac. disp. de pecc. q. 2. p. 3. in fine.*

Secunda coniectura est si animum firmum habeas, & saepe repetitur nunquam committendi mortale, praesumere poteris peccato non plene consensisse: illa enim quae odio multoties sunt habita quando amantur plene, facili, & sine difficultate cognoscuntur.

Tertia est, si facile potes peccatum exequi, illudque, cum tui compos es, pro virtus tempus, praesumere poteris antea non plene consensisse: non enim ita facili affectus mutatur, tradit Sanchez, *supra n. 17. Bonac. n. 19.*

Quarta coniectura sumitur ex committent contingentibus quae efficacissima est, vt tradit Menoch. lib. 1. *praesumpt.* 18. *Et lib. 5. praesumpt.* 32. Quare si aliquis sit timoratae conscientiae, peccatumque mortale abhorreat, praesumendus est non plene consensisse, cum de consensu dubitat: locus dicendum, si perditus moribus sit, licet enim cum peccatum, velut aquam bibit, cum illo angitur, praesumere potest vere commississe. sic docet Sanchez *supra n. 20. Bonacina n. 19. Sayrus in clauis regia, lib. 8. c. 7. n. 6.*

Supradictae coniecturae, vt dixi, veritatem non ostendant, nec dubium tollunt, ac proinde illis non obstantibus teneris in confessione manifestare, cum dubius existis, an plene consenseris, secus si opinionem habueris probabilem, qualem regulariter facit quilibet ex supradictis coniecturis.

PUNCTUM VII.

An mortale ex genere in veniale transeat ratione paruitatis materiae, & quae haec sit.

- 1 Quae peccata non possint leuia esse ex paruitate materiae.
- 2 Propositor difficultas, & solutio.
- 3 Vnde desumenda sit grauitas, vel leuitas materiae in peccatis? Propositor dubium.
- 4 Desumitur ex obiecto, quatenus fini intento a legislatore conducit, & exemplis explicatur.
- 5 Limitatur a Sanchez in legibus prohibentibus aliquod causa vitandi damnium reipublicae.
- 6 Excluditur haec limitatio.
- 7 Non est verum affirmare grauem materiam esse, quae est totius precepti violatio, leuem, quae est pars illius.

Primo in hac re est certum apud omnes esse aliqua, in quibus non admittitur paruitas materiae, & alia esse in

quibus admittitur. Quae autem haec sint, non est facile definire. Suarez lib. 2. de legibus, cap. 28. numer. 23 Bonacina *disp. de peccat. quae 1. punct. 3. n. 11.* Thomas Sanchez lib. 1. in *Deal. c. 4. n. 1.* Affirmant nullam dari paruitatem materiae in his, quae directe, & immediate, circa Deum, & eius honorem versantur: & hac ratione in odio Dei, contemptu ipsius, & infidelitate, nulla est paruitas materiae. Item in iuramento assertorio falso, in simonia, & aliis, Rationem reddunt, quia in his omnibus, quantumvis sit parua materia, inuenitur integra irreuerentiae, & offensionis ratio. Nam si neges aliquem minimum fidei articulum, veritatem diuinam negabis: si odisti Deum infinitam Dei bonitatem odisti; si contempsisti Deum, infinitum esse Dei contempsisti; si falsum iuras, mendacem Deum facis; si simoniam committis, pretio temporali rem spirituales aestimas. Ergo graue peccatum committis.

2 Sed haec doctrina difficultate non caret, inquiri enim potest, quare integra Dei offensa, & irreuerentia in materia parua odij, infidelitatis, contemptus, & iuramenti assertorij falsi inuenitur: & non inueniatur in iuramento promissorio, comminatorio, voto, sacrilegio, & aliis religionis actibus? Item non caret difficultate, quare in odio Dei & contemptu dari non possit paruitas materiae: siquidem non vis Deum absolute contemni, & offendi, sed contemni, & offendi leuiter, quod sic explico. Quodlibet peccatum veniale est Dei offensa, & inobedientia, & qui illud committit, se ipsa offendet Deum, cuiusque praecceptum transgreditur. Ergo si hoc velit ex expressa voluntate, & animo Deum offendendi, cuiusque praecceptum in illa materia transgrediendi, non obinde Deum in graui materia offendet, aut contemnit. Ergo solum venialiter peccat. Deinde, esto concederemus, (vt vere concedendum est,) in respicientibus Deum, cuiusque honorem non posse dari paruitatem materiae. Quae ergo regula erit in respicientibus naturam humanam, cuiusque honorem? Nam in his alia sunt, in quibus non admittitur paruitas materiae, vt in homicidio, fornicatione, pollutione, &c. In aliis admittitur, vt in contumelia, percussione, furto, cum in omnibus his inueniatur integra ratio sacrilegij. Et explicatur in iuramento iniusto, quod diuinam bonitatem videtur offendere, aequae ac si esset in materia graui. Aequae enim diuina bonitas pugnat cum peccato veniali, ac cum mortali, sicut diuina veritas cum falsitate graui, ac leui. Item in furto paruo integra ratio iniustitiae reperitur, sicut & in furto magno: haec enim adaequate consistit in conuersione rei alienae inuito domino. Alias furtum aueritum decem non dicitur habere integram rationem iniustitiae, cum possit dari iniustitia grauior, & grauior.

Propter haec dicendum existimo ex communi sensu Ecclesiae & fidelium desumendam esse grauitatem aliquatam reum & leuitatem aliarum. Quae autem haec sint, suis locis examinandum est: fundatur autem hic sensus Ecclesiae in naturis ipsarum rerum: aliqua enim ita de se inordinata sunt, vt in qualibet materia reputerentur grauissima: qualibet enim idolotria, simonia, iuramentum falsum, infidelitas, desperatio, odium, & contemptus Dei, irritatio sacramentorum, homicidium, pollutio, fornicatio, & similia de se grauem inordinationem habent, & in quacumque materia constituantur, non variant iudicium; alia vero ita leuia sunt, vt nisi ex aliquo accidenti extrinseco grauia esse non possint, vt verbum otiosum, scurrilitas, & alia huiusmodi. Alia vero, quae esto de se graua sint non semper aequalem inordinationem habent, vt furtum, si fiat in magna, vel parua quantitate, variat enim multum iudicium.

3 Rursus est difficultas explicare, vnde desumenda sit grauitas, vel leuitas materiae, in his, in quibus dari non potest: nam vel iudicanda est ex ipsis rebus, vel ex fine intento a legislatore, vel ex voluntate ipsius: neque est imaginabile aliud ex utro, vnde desumatur. Ex ipsis rebus desumi non potest, cum saepe venialia, vel indifferentia ob aliquem specialem finem a legislatore intentum, sub graui culpa prohibeantur, vt dicemus. Neque sumitur ex fine intento a legislatore: hic enim grauissimus semper est, & idem respectu materiae leuis, & grauis. Deinde ex voluntate legislatoris desumi non potest: alius rem grauem sub leui culpa, & econtra leuem sub graui, imperare posset. Item inquiri posset, vnde haec voluntas cognoscenda foret, quando expressae explicata non est.

4 Dicendum igitur est, grauitatem, vel leuitatem materiae praeccepti desumendam esse non ex ea secundum se spectata, sed secundum quod conducit ad finem mentum a legislatore: si enim materia praeccepti grauius transgressio, esto materia leuis sit: si leuiter conducit, erit peccatum veniale. esto grauis materia sit, vt tradit, & optime probat Valquez 1. 2. tom. 2. *disp. 158. cap. 6. num. 59. Et 60.* Thomas Sanchez lib. 1. in *Deal. cap. 4. num. 2. Et 6.* Suarez de legibus lib. 3. cap. 25. num. 4. Et 12. Exemplis conuulsiuea declaro: praecipit legislator, ne alienam contra voluntatem domini accipias, vel retineas; finis huius praeccepti est, ne dominus damnium patiat in bonis suis: accipis contra eius voluntatem centum aureos: talis acceptio grauius conducit fini praeccepti, siquidem tali acceptatione grauius dominum laedis: at si assem acciperes, non esset acceptatio grauius condu-

DE CASTRO PALAZO TOM. II. P. 57

cens fini præcepti. Item multiloquium, de se leuis est materia at si obiectantia religiosa minuatur grauitur, & ob id superior silentium præcipiat, violatio silentii peccatum graue erit, quia grauitur conducti fini intento: & tradit Sanchez lib. 1. cap. 4. num. 3. & Bonacina disp. 1. de legib. quasi. 1. p. 7. §. 4. n. 1. Item ingressus vnus religioni in cubiculum alterius gratia loquendi, materia leuis est de se: at si superior ingressum prohibeat, vt aliqua inconuenientia euitet, quæ ex tali ingressu oriuntur, sine dubio ingressus grauis materia erit, & peccatum mortale. Item si scholastici tormentum igneum, vel alia arma secum deferri prohibeantur ob pacem reipublicæ, & aliquis vna hora cum illis incedat, sine dubio lædit grauitur finem à legislatore intentum, qui est vitatio occasionis rixarum; secus verò dicendum, si breuissimo tempore deserret, sublata omni occasione etiam remota rixæ, ita Bonacina supra n. 18. Deinde si, prohibitum esset scholasticis ne cum armis in scholas intrent, & aliquis illa deferens solum transeunt in scholas intret, quando nullo modo apparet occasio rixæ, non videtur grauitur lædit finem à legislatore intentum; secus verò si ibi per horam commoraretur. Colligitur ex his, quæ dicit Bonacina supra num. 19. Deinde inferes quantitatem, quæ pro furto materiam grauem constituit, non constituit illam pro donatione prohibita: pro furto enim lex, vel octo diachmæ censentur grauis materia in communi sententia. At si hæc dones, non censentur grauem donationem fac. re, sed omnino leuem: quocirca pro donationis grauitate expendenda est persona donantis, & donatarij & aliarum circumstantiarum: & secundum illas iudicanda est grauis, vel leuis donatio, vt rectè dicitur in cap. essi quæstionibus, de simonia, vbi pensata qualitate donantis, & donatarij, non reputatur magna vnus equi donatio, et si pro tempore reputetur: regulariter ergo pro donatione materia grauis duos, vel tres aureos debet excedere, sic Molin. tom. 1. de iustit. tract. 2. disp. 88. circa finem, vers. illud admonuerim. Azorius tom. 1. lib. 5. cap. 28. §. sciendum est. Saepè eadem materia respectu vnus finis est grauis, respectu alterius est leuis. Deinde auditio sacri singulis diebus, si ob religionem, & spirituales cuiusque profectum imperetur, vt potest imperari à Prælato religiosorum; non est dubium esse grauem materiam: at si imperetur à Prælato Ecclesiastico, vel seculari, ob rectam alicuius vniuersitatis, vel collegij gubernationem: sicuti solet Rector vniuersitatis scholasticis sibi subiectis imperare aliquibus diebus sub pœna præstiti iuramenti; materia grauis non videtur omnino vnus, vel alterius diei. sic Bonacina supra de legibus, n. 16. Valquez 1. 2. disp. 158. cap. 6. Th. Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 4. num. 2. & 6. Couar. c. quæmus part. 1. p. 7. sine.

Ex his constat attendendum præcipue esse fini præcepti an grauis sit, & an res præcepta grauitur ad illum finem, quod ex circumstantiis colligendum est, conducatur: nulla enim certior regula in hac materia præscribi potest, sic Valent. 1. 2. disp. 7. quæst. 5. punct. 6. col. 957. Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 4. sect. 6. num. 11. & 12. & disp. 18. sect. 3. n. 16. & 17. Sanchez lib. 1. in Decalog. c. 4. n. 3. Bonacina disp. 2. quæst. 3. punct. 3. n. 12. & optimè Suarez lib. 3. de legib. c. 2. §. 7. Vnum tamen est certum, in casu dubio, an grauitur conducatur, grauitur sit finis, præsumi debet, & esse finem grauem, & grauitur conducere: quia præsumptio stat pro communiter contingentibus, & raro, vel nunquam præceptum imponitur, nisi ob finem grauem, & de materia illi maxime necessaria: & ita tenet Suarez 5. 1. in 3. p. disp. 4. sect. 6. n. 11. & de legib. supra n. 4. Th. Sanchez lib. 1. in Dec. c. 4. n. 3.

Supradictam conclusionem limitat Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. c. 4. n. 8. & Victoria de potestate ciuili, n. 19. vt non procedat in legibus prohibentibus aliquid causa vitandi damni in reipublica: qualis est lex ne arma, neque pecunie aut aliarum merces ex regno extrahantur, ne vitium quantitate hæc fiat ab vno, peccatum illud mortaliter, quamuis damnum graue ex tali facto non proueniat reipublicæ, mouentur, quia non debet spectari, quale damnum sequatur vno contraueniente, sed quale si à multis, & communiter fiat. Secundò, in furto datur quantitas notabilis, etiam si parum alicui noceat vt si centum aureos à Rege accipias. Ergo in his non est attendendum damnum, sed quantitas: alias futuri mille aureos è diuersis furando à quolibet vnium pondium, non est lethale. Tertio, quia aliis finis legis frustraretur; nunquam enim quilibet tantam quantitatem extrahit, vt ex ea solum ingens reipublicæ damnum sequatur. Quarto, quia ideo iuste suspenditur prædo in itinere accipiens à viatore 50. nummos aureos, quia et si id damnum non sit notabile semel illatum at magni momenti est grauitur id delictum punire, ne passim fiat.

Verum hæc limitatio mihi non probatur. Existimo namque aportationem mercium, diuitiarum, armorum, & similia ex ciuitate, tunc solum peccatum mortale esse, quando ex tali aportatione ciuitas damnum graue pateretur. Mouerit ad id affirmandum, primò quia tota ratio huius prohibitionis est vitatio damni reipublicæ (vt suppono.) Ergo dum reipublica grauitur non damnificatur, non fit grauitur aduersus huiusmodi

prohibitionem, Confirmit. Tunc violatur lex grauitur, quando violatur grauitur finis intrinsecus ipsius legis: at finis intrinsecus huius legis, non est alius quam vitatio damni in reipublica. Ergo dum hic non violatur grauitur, non violatur grauitur ipsa lex. Secundò sequeretur ex opposita sententia, aportare quantitatem de se sufficientem ad furum, esse peccatum mortale aduersus hanc legem: quod videtur ridiculum, quia illa quantitas de se grauis est, et si passim, & communiter à multis aportaretur, non est dubium ciuitatem fore acceptatam graue damnum. Ergo peccatur grauitur aduersus hanc legem.

Neque obstant rationes contrariæ.

Ad primam dico spectasse legislatorem in ferenda lege, ne damnum sequatur reipublicæ ex tali aportatione, non tamen intendisse sub graui culpa prohibere aportationem mercium factam ab vno, quæ graue damnum reipublicæ non causet, tametsi si à multis fieret grauedamnum reipublicæ ex illis pateretur; aliàs aportatio vnus auti, imò diachmæ esset mortalis: si enim hæc à multis, & passim fieret, sine dubio graue damnum reipublicæ proueniret.

Ad secundam nego ex graui furto non accepturum quemlibet etiam dissimum graue damnum, & quando à multis auferretur, tota illa communis per modum vnus damnificatur. Sed gratis admisso non damnificari dominum grauitur ex quantitate graui de se, vt g. decem aureorum, non obstat quominus furum graue non committas, quia retines alienum inuito domino, in materia graui, quæ est ratio, & finis immediatus huius prohibitionis, & non damnum ipsius domini.

Ad tertiam nego finem legis legislatari tui culpa adæquatè, & perfectè, siquidem in culpa non est, vt damnum graue reipublica patiatur.

Ad quartam concedo rectè suspendi prædonum arripientem à viatore 50. aureos, non tam ob damnum illatum, quam ob iniuriosam actionem. In præsentem autem supponimus adæquatam finem legis esse vitare damnum in reipublica, quod si graue non sit, non apparet, unde peccatum mortale nasci possit. & ita tenet Mercado lib. 3. de contract. c. ult. §. esto supposito. vbi solum dicit esse mortale extrahere à regno triticum in magna quantitate anno sterili, idem tenet Margarita Confessorum in quæst. moral. q. an licitè possit transferri frumentum. & equi contra legis interdictionem, fol. 246. & Sanchez supra n. 17. refert plures viros doctos sentire non esse mortale vendere panem coctum contra pragmatice regni interdictionem, nisi sit in ea quantitate, ex qua ingens damnum reipublicæ sequatur, cetero multo reddito ob id tritici pretio.

Sed inquiretur. Ex qua merita aportatione censentur damnum graue reipublicæ facere?

Respondeo non posse certa regula designari, sed pensandum esse prudentis arbitrio, regulariter loquendo, centum aureos, vel merces illius valoris, seu arma decem milium existimantem esse grauem materiam, ex qua damnum reipublicæ pati possit, secus in minori quantitate, nisi forte reipublica oppressa esset ab inimicis, vel penuriam pateretur, tunc enim non est dubium minorem quantitatem sufficere.

Ex his inferunt decipi Doctores afferentes grauem materiam illam esse, quæ est tota præcepti leuem, quæ comparatione totius materie præcepti leuis est. Nam, vt constat ex exemplis allatis, totalis materia præcepti leuis esse potest, si leuiter ad finem à legislatore intentum conducit. Item leuis esse potest materia comparatione totius rei præcepte: at secundum se grauis, vt si habes obligationem dandi elemosinam millium aureorum, & 50. omittas: omisso 50. comparatione millium leuis est materia; at quia secundum se & in ordine ad finem intentum, qui est subleuatio alienæ miseriæ, vel exercitatio pietatis, grauitur conducit: ea de causa grauis materia censetur: & peccatum mortale illius omisso. E contra si obligationem ex præcepto, vel voto habes recitandi coronam virginis, & decennarium duplex omittas, comparatione totius rei præcepte grauis est materia, quia est tertia pars: at quia ad finem intentum, scilicet deuotionem excitandam, virginem colendam, non videtur grauitur conducere, sed solum leuiter; peccatum solum veniale erit illius omisso. Idemque censeo de tertia parte cuiuslibet horæ minoris, sic tenet Bonacina disp. 2. de peccat. q. 3. punct. 3. n. 14. Sanchez n. 5. esto contrarium videatur sentit n. 18.

PUNCTUM VIII.

An ex voluntate legislatoris peccatum mortale possit fieri veniale.

1. Preponitur quæstio.
2. In materia leui non potest legislator grauem obligationem imponere.
3. Limitant aliqui in seculari Principe, secus in Ecclesiastico. Reuocatur tamen.
4. Ex intentione in legislatoris circa materiam grauem potest esse venialis obligatio.

5. Contra

Contraria sententia proponitur, & p. obatur. Sicuti eius rationibus.

1. Cum quodlibet peccatum mortale transgressio legis sit, &... Cuius effectus ex voluntate legislatoris pendet ad dubium est, an possit legislator esse re, ut materia de se grauis, & grauius conducat ad finem peccatum, obliget solum sub veniali culpa; & contra, an possit materia leuem, & leuiter finem pro conductorem, sub graui culpa imperare? v. g. ex...

2. In hac re certum est, nullo modo posse legislatorem in materia leui obligationem grauem imponere, quantumvis venientia sit, & intentione sit communis sententia. Suarez lib. 3. de legib. l. 1. c. 1. n. 17. Valquez l. 2. tom. 2. disp. 158. cap. 4. n. 34. Sanchez cap. 5. n. 2. in Decal. cap. 4. n. 3. Valent. l. 2. d. p. 7. c. 6. col. 95. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 6. n. 5. Salas tom. 2. quest. 71. art. 13. d. p. 2. sect. 11. n. 30. & alij innumer. quos superuacuum est recensere. Ratio est, quia talis intentio, & obligatio esset iniusta, & iniuria: quod enim magis iniustum, & iniuriosum, quam leuis precepti transgressio culpam grauem & poenam aeternam adiungere? Non igitur est concedenda superiori talis potestas.

3. Hanc assertionem imitat Sayrus, in eius regia, lib. 3. cap. 1. n. 17. ad legislatorem referuntur; & dicit Ecclesiasticum posse sub graui culpa rem leuem imperare. Quod potest probari ex hoc rationem, in quibus res leues sub poena excommunicacionis prohibentur; & ex p. accepto nolitis primis parentibus imponi, quod videbatur leuissimum, & ex l. 1. ff. de constitut. p. n. p. ubi, quod principis placuit, legis habet vigorem.

4. Sed reprobanda est hęc limitatio, quam probat Sanchez supra, & Suarez n. 7. & tenet a communis sententia: quia ratio facta tam de Princip. seculari, quam ecclesiastico probatur in utroque enim grauitas materiae desideratur, ut fundamentum necessarium grauis obligationis. Neque obstat visus religionis, ubi enim si aliqua res leuis in virtute obedientie, vel sub excommunicatione mandatur, credendum est ob aliquem finem grauem reddendam illi graui, ut diximus de silentio seruando, de ingressu in cellas, secus vero quando omnino constituitur leuem esse materiam: hoc modo exprimitur in Clement. exiis de verborum significatione. & cap. ex his, quod in l. 6. d. cum dicunt verba preceptiva in regula sancti Francis indicat obligationem sub mortali. Mox obstat preceptum notissimum pauperibus impositum de abstinentia a cibo vitio, quod licet in se ipsa videatur leuis, ad finem autem ad decorem grauius sumitur, siquidem erat preceptum in reuerentiam diuine auctoritatis, & humanæ subiectionis. Dicitur vero egius prius loquitur non de Principe Ecclesiastico, sed de laico, de quocunque tamen loquitur, intelligi debet seruata prudentia, & iustitia, quod enim Principi placet, rationabiliter, & iuste legis habet vigorem.

5. Rursus citat materiam grauem, an possit superior sub veniali obligare? Mihi probabilis multo est posse, & ita tenet & late notat Suarez lib. 3. de legib. c. 17. n. 7. Valent. l. 2. disp. 7. c. 5. p. 2. quest. 1. Castro lib. 1. de leg. p. n. cap. 5. documen. 4. Nam in principio cap. 11. paulo post princip. in probatione 2. in conc. Thom. Sanchez lib. 1. de mar. m. d. p. 9. n. 6. & lib. 6. in Decal. cap. 4. n. 3. Nauar. l. 1. cap. 23. num. 49. Iou. Sanchez, disp. 1. n. 16. Salas de legib. d. p. 10. sect. 7. n. 33. Boncina disp. 1. de legib. quest. 1. punct. 7. §. 4. n. 23. & valde probabiliter repetat Lessius lib. 2. cap. 4. d. 9. num. 96. §. tertio, & alij plures ab eisdem relati. Nam obligatio legis ex voluntate legislatoris est. Ergo si legislator non vult ad mortale obligare, lex obligare non potest, quia neque extendi obligatio ultra mentem legislatoris, ex l. si quis nec causam. & l. non omnia, si si certum petatur.

6. Dees, superiorum habere intentiones repugnantes, ex vna parte vult obligare sua lege, (ut suppono,) siquidem obligat ad culpam venialem; ex alia parte non vult obligare ad mortale: hæc autem intentiones videntur repugnantes, & vna aliam excludere.

7. Respondo huiusmodi intentiones repugnantes non esse: nam de ratione legis solum est obligatio ad culpam; non vero obligatio ad mortale. Ergo intendens obligare, & nolens ad mortale non committit repugnantiam. Præterea hic modus obligandi in materia graui aliquando potest esse conueniens præcipue in religionibus, ubi ne multiplicentur obligationes graues, & quæ leues sufficiunt, possunt superiores præcipere aliqua graua, v. g. ut Missa singulis diebus audiat obligando sub veniali culpa, quæ necesse est in hac constitutione esse potest, quæ iniustitia aut quis excuset? Affirmandum ergo est hunc modum imperandi & possibilem esse, & sepe esse conuenientem, & ita dixit Suarez illo cap. 27. numer. 12.

cum D. Thom. 2. 2. quest. 106. art. 9. ad 1. in aliquibus religionibus obseruati.

8. Verum aduersus hanc sententiam pugnat acriter Vasq. 1. 2. tom. 2. disp. 158. cap. 3. n. 17. & cap. 4. a num. 32. probans in potestate legislatoris esse imponere præceptum: a illo posito non esse in eius voluntate obligationem coactare, sed necessarium intendendam esse obligationem iuxta materiae qualitatem. Idem tenet Bellarm. tom. 1. controu. part. 2. controu. 5. de membr. Eccles. milit. lib. 3. cap. 11. in solut. ad pen. Salmeron tom. 4. Euang. part. 3. tract. 12. §. differt autem. Mexia pragmat. panis, conclus. 1. n. 11. Victor. relect. de potest. ciuili. n. 19. Aragon. 2. 2. quest. 62. art. 3. col. 1. §. secundo est aduertendum. Salon. quest. 77. art. 1. controu. 8. col. 3. §. tertio, quia non possum. O. ha. gauiam tract. ult. de satisfact. sacram. quest. 2. n. 7. Zapata tract. de inst. distrib. cap. 3. fol. 1. 4. Reginald. lib. 15. a. n. 4. B. can. tract. 3. cap. 6. quest. 3. n. 10. & de legislatore seculari, quod non possit imperare sub culpa veniali, vel mortali, sed necessarium iuxta qualitatem materiae debeat procedere, tenet Grassus 1. p. de off. lib. 2. cap. 57. num. 6. Sotus lib. 1. de inst. q. 6. art. 4. Salon. 2. 2. q. 77. art. 1. controu. 4. §. tertio, quia.

9. Moneatur primò, quia voluntas superioris solum requiritur ad imponendam obligationem: qualis autem obligatio sit, ex grauitate, vel leuitate rerum, quæ præcipiuntur debet sumi. Ergo non stat in voluntate superioris hanc obligationem extendere, vel coactare. Et confirmo primò, peccatum esse veniale, vel mortale non pendet ex voluntate imperantis, sed ex ipsis rebus præceptis, quæ posito præcepto grauem, vel leuem deordinationem habent. Ergo pro voluntate superioris non potest fieri veniale, quod alias est mortale. Confirmo secundò, superior sua lege, & præcepto rem præceptam in aliqua virtute constituit, v. g. cum imperat ieiunium in materia temperantiae, & cum imperat iacturam facere in materia religionis. Ergo non potest venialiter tantum peccare. Secundò lex diuina, & naturalis obligare non potest sub culpa veniali in materia graui. Ergo neque lex humana. Tertio non potest legislator ad culpam mortalem obligare in materia leui, quia est irrationabilis & iniusta talis obligatio: sed etiam est irrationabilis, & iniusta obligatio leuis in materia graui, siquidem non proportionatur materiae. Ergo. Quarto obligatio est quasi effectus consecutus ad legem, ideo enim subditi legis superioris obligantur, quia leges legitime sunt, & valide: sed effectus consecutus ex causa naturali impediri non potest. Ergo neque potest impediri obligatio, posita lege. Ergo neque obligatio grauis, posita lege de re graui. Quintò si votum, vel iuramentum facias de re graui, tenetis sub culpa graui adimplere, quantumvis tenetis obligare sub culpa veniali. Ergo similiter tenetis obedire sub mortali lege a superiore lata de re graui, etiam sipe velit tantum sub veniali. Sed ò in facramento penitentiam penitens tenetur sub mortali penitentiam grauem pro grauibus peccatis implere, etiam si statuat dicat se velle ad venialem tantum culpam obligare. Ergo etiam si legislator velit ad veniale subditum obligare, obligabitur ad mortale.

10. Verum hæc rationes non obstant, quominus tenenda firmiter sit nostra sententia.

11. Ad primum dico, voluntatem superioris non solum requiri ad imponendam obligationem, sed ad qualitatem illius: quando autem ipse superior voluntatem non coactat, censetur velle obligare iuxta materiae qualitatem: & tunc ex grauitate, vel leuitate materiae pensanda est obligatio. Ad confirmationem primam fateor peccatum veniale a mortali non distingui ex voluntate legislatoris immediate, sed ex ipsis rebus imperatis, distinguitur tamen mediæ, quatenus voluntas legislatoris intendens ad solum veniale obligare facit, ut res imperata, et si grauis sit, non grauius lædat legem, neque grauem deordinationem habeat. Ad confirmationem secundam admitto antecedens, & neque consequentiam non enim grauius læditur virtus, cuius ommissio non est graui præcepto prohibita.

12. Ad secundum argumentum concedo libenter legem naturalem obligare non posse in materia graui ad culpam leuem, secus vero lex positiua, diuina vel humana. Et ratio differentiae est, quia obligatio legis naturalis ex ipsis rebus, & deordinatione, quam habent immutabilem cum re & ratione, oritur: at obligatio legis positiuae cum auferri omnino possit pro voluntate legislatoris potest etiam pro eadem voluntate limitari.

13. Ad tertium concedo non posse legislatorem ad culpam mortalem obligare in materia leui: nego tamen non posse in materia graui non obligare ad culpam mortalem, quia prior voluntas est iniusta, & iniuriosa subdito non vero secunda, est aliquando fuerit imprudens: magis enim requiritur ad imponendam obligationem, quam ad illam minuendam, ad obligationem enim imponendam requiritur necessarium, ut limites potestatis non excedat superior, ne subdito iniuriosus fiat: ad tollendam obligationem, vel minuendam, sufficit potestas superioris, quia inde nulla iniuria subdito prouenit.

14. Ad quartum admitto obligationem subditi obseruandi legem esse quasi effectum legis: nego tamen hunc effectum coactari non posse pro voluntate legislatoris: legislator enim ferre

DE CASTRO PALAZO

ferre potest legem obligantem, secundum totum quod potest vel solum obligantem scilicet, & secundum maiorem obligationem, quam potest imponere.

Ad quantum negati possit consequentia; posito enim voto, & iuramento, non pendet ex voluntate vouentis, & iurantis obligatio, sed ex iure acquisito Dei, ac proinde non mutum si vouens, vel iurans non possit se ad venialem culpam obligare in materia graui; secus vero possit legiflor, cuius voluntate sicut potest tolli obligatio, potest & diminui, secundum respon- deo negando vouentem non posse se ad venialem culpam in materia graui obligare, quia sicut omnis obligatio à sua volun- tate ortum habuit, ita potuit ortum habere limitato modo, & non secundum omnem materię capaciatem, & ita docet Th. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 9. num. 6. secus dicendum existi- timo de iuramento, in quo Deum in testem, & fideiusso- rem rei promissa adducis: in hoc enim non potes limitate obli- gationem ad veniale, si materia grauis est; quia non pendet à tua voluntate obligatio implendi promissum, Nam etiam si ab initio haberes animum non implendi; vel non te obligandi, si tamen iuras, debes implere.

Ad sextum respondeo primò negando antecedens, quod ne- gat, suarez tom. 4. de penitent. disp. 3. sect. 7. n. 5. Medina r. de confess. tract. 2. quæst. 43. Diximus namque pro voluntate Con- fessoris coactari posse obligationem penitentię, quia est quæ- dam lex, & præceptum, & condicione legis & præcepti humani fortiri debet. Secundò respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam. Et ratio diuersitatis, quia Confes- sarius non imponit nomine proprio satisfactionem, sed nomine Christi & vicis illius gerens: Christus autem non præsumit velle grauem satisfactionem leui obligatione adstringere. Ergo. Item penitens non obligatur satisfactionem exequi virtute solius Præcepti à Confessario impositi, sed etiam virtute sa- cramenti recepti, ne sacramentum imperfectum relinquat: hæc autem obligatio si materia grauis est, non videtur esse posse venialis, & ita tenet Coninch de sacram. disp. 10. de penit. dub. 8. n. 65. Bonacina disp. 5. de sacram. penit. q. 5. sect. 3. p. 4. n. 4. fin. Ioann. Sanchez disp. 15. sect. 2. num. 16. Ochagan. tract. de satis- fact. q. 8. n. 7. & alij.

PUNCTVM IX.

Quibus modis veniale peccatum transeat in mortale.

Multipliciter hoc contingit. Primò si vltimus finis in peccato veniali constituitur, vel ei mortalis sit adiunctus. Secundò ratione contemptus. Tercio si occasio, & periculum proximum sit incidendi in mortale. Quarto si sæpe multiplicetur. Quinto si proximum scandalizet, de his omnibus sigilla- tim est dicendum.

§. I.

Qua ratione peccatum veniale in mortale transeat ratione finis.

- 1 Si finis est mortalis, mortale est.
- 2 Si finis est venialis, & medium mortale, peccatum est mortale.
- 3 Distinctio Suarez, & Sanchez non admittitur.
- 4 Sufficit explicare in confessione malitiam mortalis medię, tacito sine veniali.

1 Certum est apud omnes peccatum esse mortale, si quis ex affectu fornicationis mentiat, vel aliud veniale committat, quia habet affectum & voluntatem peccandi mortaliter: quia huiusmodi affectus extrinsecus est, & peccatum veniale, quod vt medium assumitur, non immutat, ideo declarato in confessione affectu, veniale peccatum declarari non est necesse, docet Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 5. num. 7. Reginald. lib. 6. num. 129. Bonacina de penit. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. p. 2. diff. 3. n. 27. § decimo octauo.

2 E contra si ob studium, vel iactantiam, vel alium vanum finem, omittis sacrum, forniceris vel occidas, videris non solum peccatum fornicationis, vel homicidij committere, sed etiam iactantię grauis necessitatio in confessione explicandę. Probo quia amore illius obiecti creati præfers amicitię diuinę: si- quidem ob illius consecutionem nihil pendes peccate mortali- ter. Ergo talis amor inordinatus est: ergo non solum peccas peccato fornicationis, quod ob illius consecutionem admittis, sed etiam alio speciali peccato; & confirmo, qui futurus, vt fornicetur, magis est honestus, quam fur: quia malitia potius ex fine, quam ex medijs desumitur. Ergo qui ob studium vt iactantiam, vel alium vanum finem, sacrum omittit, fornicatur, aut occidit, magis est censendus curioſus, vanus, aut iu- perbus, quam sacrilegus, intemperans, vel iniustus. Ergo

magis ex amore finis, quam ex amore mediolorum debet ma- litia delumi,

3 in hac re Suarez tom. 4. in 3. disp. 22. sect. 4. n. 11. & ex illo Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. cap. 5. n. 15. affirmat dupliciter ex fine veniali re operari posse. Primo ex vehementi, & inordi- nato ad illum affectu. Secundò ex tua libertate, & facilitate. Si primo modo operaris, debes (inquit) circumstantiam finis faceri: secus si secundo modo. Probant priorem partem, eo quod veniale efficiatur mortale, quoties in eius obiecto vlti- mus finis constituitur, secundum probant; quia tota malitia in præcepti omissione consistit, atque ex ea in finem redundat: quare explicata omissionis malitia tota culpa explicatur.

4 Fatetur tamen hæc distinctionem non percipere, non enim intelligere possum in quo vehemens, & inordinatus ille affectus consistit: quia non consistere potest in aliqua graduam intentione, hæc enim de peccato veniali nunquam mortale constituit & ad præiens institutum esse omnino talem inten- tionem impartientem, tradit ipse Sanchez supra n. 140. Ergo so- lum consistere potest in eo quod ex eius amore non dubites peccatum mortale committere: satis enim inordinate proce- dis; & nescio quomodo potest esse maior inordinatio. Ergo vel dicendum est circumstantiam finis venialis semper faciendam esse, vt probant rationes n. 3. allatę; vel nunquam esse necesse- riò faciendam quod probabilis existimo, sed iussitæ explicata- re malitiam medię assumptę: ita videtur sentire Bonacina disp. 2. de peccat. q. 3. p. 5. num. 2. vbi eodem modo loquitur quando peccato veniali finis mortalis adiungitur: ac quando fini veniali mortalis electio copulatur, & in materia de penitentia loco citato de veroque casu dicit non esse necessarium in confessione fieri maius venialis, sed mortalis malitia declarata satis esse: idem tenet expressè Azor tom. 1. lib. 2. in 3. mor. cap. 3. quæst. 7. sine vlla distinctione. Ratio est simplicissima: nam vel ille affectus, qui est causa amplectendi peccatum mortale, ver- satur circa obiectum bonum, vel indifferentem, vel malum: si cir- ca obiectum bonum, vel indifferentem, nullam inde recipit mali- tiam. Ergo tota malitia est ex electione medię. Ergo decla- rata tali electione in confessione; manifestissimè tota malitia declaratur: si vero versatur circa obiectum malum, clarum est declarari debere, si graue sit, secus si solum venialiter delinquit. Et confirmo si ex affectu vehementi, & inordinato studendi vel equitandi vel furandi leuem quantitatem sacrum omittes- res? ideo an talis affectus sit irreligiōsus, sacrilegiō distincto ab omissione facti, vel non? Dici non potes esse sacrilegiū sa- crilegiō distinctum; cum equitatio vel studium, vel furum ad religionem nullo modo pertineant: & alias cum aliquis fura- retur rem grauem, vt fornicaret, non solum in furto, sed etiam in fornicatione duplex esset malitia mortalis, altera ini- iustitię, altera intemperantię; quod certe est inaudium: non enim multiplicari debent peccata absque necessitate. Ergo di- cendum est affectum finis solum esse malum, vel ex malitia propria, vel denominatiuè ab electione. Malitia autem propria esse non potest mortalis; cum circa rem bonam, vel indifferen- tem, vel leuiter malam versetur, vt suppono. Ergo solum ma- litia medię est declaranda in confessione necessario, & non ma- litia finis venialis.

Neque obstat quod dicit D. Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. ab om- nibus receptus, veniale transire in mortale quando in eo vlti- mus finis constituitur: concedo enim transire in mortale; sed non malitia distincta ab eo ratione cuius transit.

§. II.

An ratione contemptus veniale transeat in mortale.

- 1 Transgressio legis contemptus est, & qua ratione contingat.
- 2 Si iungitur transgressioni legis, duplex peccatum facit.
- 3 In qua specie peccati contemptus sit.
- 4 Circa præceptum & consilia versatur contemptus.
- 5 An possit dari contemptus formalis, qui solum peccati venia- le sit præponitur ratio adhibendi, cui assentiunt plures Doctores.
- 6 Resoluitur contemptus formalis semper esse mortale peccati.

1 Certum est quamlibet legis transgressionem siue mor- talem, siue venialem, esse aliquem contemptum: con- temto enim legem, qui delinquit in legem: postponit enim eius obseruantiam proprię voluntati, & vilitati. At hic con- temptus vocatur materialis, quia in ipsa materia, & opere pec- caminoso imbitur & quia non habet malitiam distinctam ab ipsa legis transgressione. sed per omnes transgressiones vagatur, vt bene dixit D. Thom. ab omnibus receptus in 4. disp. 19. art. 3. quæst. 3. De huiusmodi contemptu non loquimur in præ- senti, cum tatione huius peccatum veniale non transeat in mortale, sed immutatur per se. Alius est contemptus formali- malis, de quo in præsentibus hic procedit ex intentione formali- despiciendi aliquam personam cuius præcepta, & consilia

Hic

Hic autem contemptus, ut bene dixit Suarez, lib. 3. de legib. cap. 8. n. 15. potest esse in intellectu, & in voluntate in intellectu est, quando sine violo fundamentum, & ratione iudicatur res aliqua, vel persona minori estimatione digna: quam par est: quia actus si circa Deum versetur, erit blasphemus: si circa homines erit iudicium temerarium, cuius gravitas ex gravitate obiecti metienda est. Ad peccatum contemptus hic error intellectus non requiritur: in voluntate autem est contemptus, si velis personam aliquam vel eius precepta, & consilia, pro nihilo habere: hanc voluntatem subsequitur opus, quo intendis personam illam vel eius precepta & consilia ostendere parum estimari debere.

Ex hac doctrina inferetur primo contemptum legis esse speciale peccatum distinctum ab illius transgressione: ac proprie esse necessarium explicandum, colligitur ex D. Th. communi- ter recepto 2. 2. q. 186. artic. 9. v. g. si omittas sacrum die festo ex contemptu legis, duplex peccatum committis, & omissione facti debiti, & contemptum precepti, Probo, quia violans ex contemptu legem non solum peccas peccato contrario legis violanti: sed etiam peccas, quia ex contemptu illam violas. Nam si hic contemptus, etiam sine voluntate legem transgrediendi adesse, quis dubitat peccatum grave fore. Ergo ex eo quod transgressio legis iungatur, non auferit malitiam. Neque potest malitiam transgressionis habere, cum indifferens sit iungi causaliter legis transgressioni: ita tradit Valent. 1. 2. disp. 7. q. 6. punct. 6. casu. 1. Th. Sanchez lib. 1. in decalog. c. 5. n. 6. Bonac. disp. 2. de peccat. q. 3. punct. 5. n. 16.

Sed inquires, in qua specie peccati contemptus sit? Respondeo si circa Deum, & eius precepta, & consilia contemp- tui peccatum erit contra religionem; religio enim Dei te obligat debiti cultum, & honorem Deo exhibere, & conse- quenter illam non despiciere: si circa personam contemptus sit, est peccatum contra pietatem eadem ratione, pietas enim virtu- tis est obligans revereri parentes, & conflagunos? si circa Praefatos & superiores, est aduersus, obsequium; & obedi- entiam illis debitam: nullo tamen modo est formaliter contra obedientiam, potest enim despicere superior, quin eius precepta despiciatur. Quare inobedientia formalis, non est formalis contemptus, sed aliquando contemptum praesupponit, aliquando non nisi enim nascatur ex superioris despectu, & abiecta illius estimatione, ut regulariter solet, contemptum praesupponit: si tamen ex indignatione illius, praesupponit odium si ex propria estimatione, & arrogantia, arguit superbiam: semper enim inobediens formaliter habet aliquid ex his moribus: nam precisè ad inobedientiam moveri non poterat: nemo enim intendens ad malum operari, Quod si contemptus versetur circa alias personas, minoris, quam spat est illas estimando, est actus iniustus, ex iustitia enim cullebitur debetur reverentia, honor, & estimatio intra eius qualitatem: si tamen velis illum aliter tractare, iniuriam illi irrogas.

Inferetur secundo contemptum non solum versari posse circa precepta, sed etiam circa consilia: haec enim contempti possunt, ut vana & inutilia. Quod si ita contemnatur, quis dubitat, peccatum committit: ita tradit Suarez, lib. 3. de legib. c. 2. n. 13. Azor. tom. 1. in sum. moral. lib. 1. c. 13. q. 1. Thom. Sanchez lib. 6. in Decalog. c. 1. n. 3. & Suarez de legib. lib. 3. cap. 18. in fine. Bonac. su- pra n. 13. Ex quo fit laetius patere contemptum, quam inobedi- entiam formalem, cum haec solum sit circa precepta: contem- ptus esse potest circa consilia & circa personam, ut tenent su- pra dicti Doctores.

Difficultas praecipua est, an possit dari contemptus for- malis, qui in veniale peccatum sit. Ratio dubitandi est, quia potest contemptus versari circa materiam leuem: potest enim contemneret legem, cuiusque precepta non absolvent, sed quatenus sunt in hac materia leui v. g. in silentio seruando: sed tunc, contemptus non videtur gra- vis, sed leuis leuem enim iniuriam videtur legislatori irrogare leuia eius precepta contemptus, graui, estimans.

Propter hanc rationem plures Doctores affirmant dari posse peccatum veniale contemptus, sicut & inobedientiae formalis, si preceptum superioris contemnas, non absolute, sed quatenus est in materia leui: tenet Caietanus sum. verb. contemptus v. g. aduerte hic, ibi Arzulla num. 3. Bartholom. de Medina 1. 2. quaest. 88. artic. 4. sine. Valent. 1. 2. disp. 7. quaest. 5. punct. 5. 6. in 1. casu. & 2. 2. disp. 8. quaest. 3. punct. 3. v. g. cae- rium, conuenit Leonardus Lessius lib. 1. de iustit. c. 46. d. 6. n. 45. & 46. loquens exprisse non solum de legislatore humano sed etiam diuino: & estimans, si nolis illis parere in rebus mini- mis, ut ostendas eorum minima precepta te parui facere, non esse mortale: conuenit Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 5. n. 11. & 12. in fine, in legislatore humano secus in diuino.

Dico igitur primo formalem contemptum Dei seu, de Deo indignam estimationem habere, aut illam aliquo signo ostende- re, semper esse mortale: continet enim tacitam blasphemiam: in hoc omnes conueniunt, Suarez n. 23. Bonac. disp. 2. de pecc. quaest. 1. 2. 5. numer. 10. Salas de legib. disp. 10. sect. 8. numer. 38. Idem est, si nolis Deo in re leui obedire, ne illum solatio afficias: nec eius beneplacitum facias: est enim actus odij, grauisque iniuria & ostendit satis animum deprauatum, sic. Ioan. Sanc. Ferd. de Castro. Sum. Mor. Pars 1.

disp. 7. sect. num. 13. Suarez, lib. 3. cap. 23. numer. 13.

Dico secundo, formalis contemptus diuini precepti etiam leuissimi, & cuiusvis consilii est semper mortale, Th. Sanchez, su- pra n. 11. sine. Ratio est, quia tacite ipsum Deum despicias, cuius precepta consilium contemnis. Item si precepta diuina, & con- silia contemnis, quia vana, & inutilia, nemini esse potest dubium esse grauisimum peccatum, ut ipsemet Leonardus faceret. Suarez, lib. 3. de legib. c. 28. n. 22. sed non videtur esse posse circa illa alius formalis contemptus. Dicere namq; te illa contemneret: eo quod vis ostendere te illa parui facere, non satisfacit. Rogo enim in quo sit te velle ostendere, parui facere precepta diuina leuis- sima, seu consilia. Non enim consistit in eo quod illa transgre- diaris: quia velle ostendere te transgredi preceptum diuinum non est contemptus formalis alias quoties te laudas de pecca- to commisso, vel vis peccatum committere in praesentia ali- quorum, diceretis precepta diuina formaliter contemneret, quod non est concedendum. Neque etiam stare potest in eo quod vel- lis ostendere precepta illa leuia necessaria non esse ad salutem, & multo minus consilia: nam hoc est verissimum, & in hac ostensione contemptus esse non potest: contemptus enim non est, quoties est vera tui estimatio. Restat ergo, ut contemners precepta, vel consilia diuina, illa contemnas: ut vana & inutilia, vel saltem ut minus vtilia minusque contententia, quam de facto sunt: sed hoc, meo iudicio, continet tacitam blasphemiam, derogat enim estimationi debita precepti diuini, & consilii. Ergo est peccatum mortale.

Dico tertio contemptus legislatoris humani, quatenus leg- islator est seu violatio cuiuscumque legis precepti, & consi- lii ipsius, ex tali contemptu semper reputo esse peccatum mor- tale, non solum in graui materia, ut ferè omnes dicunt, sed etiam in leui. Ratio est, quia esse rem leuem quae tibi impe- rata est non obstat quominus tibi imperetur ex eadem pote- state: quia imperatur res grauis. Ergo si ex contemptu huius po- testatis preceptum leue violas ita grauius peccas, ac si violares preceptum graue. Item potestas imperandi tibi rem leuem, à Deo dimanar, sicut dimanar potestas imperandi rem grauem: Ergo cum illam contemnis bonum ipsius Dei contemnis. Ergo Deo irrogas iniuriam: tacite enim Deum temnis temendo eius potestatem: hac enim ratione dixit Christus Lucæ 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, ita Bonacina n. 10. Suarez n. 24. & in hoc sensu explicari potest, quod dixit Angu- stinus relatus in cap. vnum orarium, distict. 2. §. hinc. auem nullum scilicet esse peccatum veniale, quod non fiat mortale si placet, quando placet, inquam ex legis contemptu: sic expli- cat Sanchez lib. 1. cap. 5. num. 16. vel quando placet ex contem- ptu. Deo ut explicat, Suarez num. 23. in fine. Verum si superior tē- tatur non quatenus superior est sed quatenus est infima: for- tis, indoctus imprudens & ex huiusmodi contemptu nolis ci- obedire in re leui, non erit peccatum mortale, quia tunc non contemnitur formaliter eius potestas, contemnitur enim eius persona ob defectus quos habet, potest ergo huiusmodi contem- ptus venialis esse, sicut & murmuratio, & detractio. Item si ex indignatione leui, & prauo aliquo affectu, erga superiorem nolis illi obedire in re leui, non est mortalis talis inobedientia neque talis indignatio, & prauus affectus charitatis grauius laedit, ut tenet Lessius n. 46. Sanchez n. 12. Bonacina n. 13. Ergo neque etiam supradictus contemptus superioris laedit grauius reuerentiam illi debitam, & ita tenet Sanchez in sum. lib. 1. cap. 5. num. 8. 12. & 13. Suarez, de legib. lib. 3. cap. 28. num. 24. Lessius n. 46. Bonacina num. 10. & 11. Castro lib. 1. de leg. p. anal. cap. 5. conclus. 2. Ioan. Sanchez disp. 7. sect. num. 13.

Ex qua doctrina inferi Bonacina num. 11. excusari à mortali clericos seminarii vel aliorum collegiorum, nolentes obedi- re suis praefectis, ex quodam ipsorum contemptus, quia tales praefecti veram potestatem non habent, nec vere superiores sunt, & sic potius videntur contemni: ut particulares homines ob aliquas ipsorum imperfectiones, quam ut superiores.

Dico vltimo contemneret alias personas, quae superiores non sunt aliquando est mortale, aliquando veniale pro materiae grauitate, vel leuitate cum enim peccatum hoc iniustus sit, recipit magis, & minus colligitur ex doctoribus supra relatis.

§. III.

An peccatum veniale fieri possit mortale ratione periculi.

1. Esse peccatum mortale, si sit occasio proxima illius.
2. Quod sit periculum proximum peccandi.
3. Proponitur triplex agenda quaestio.
4. Proponitur committendi omnia venialia esse mortale.
5. Resoluitur supradicta sententia.
6. Soluitur fundamentum num. 4. positum.
7. Qui dicant non esse licitum ob vllam causam te periculo pec- candi exponere, & quomodo probent.
8. Exponitur quomodo liceat te periculo peccandi exponere.
9. Soluitur fundamentum num. 7. adductum.

- 10 Quid dicendum de accessu ad predicandum Evangelium in fidelibus, & conversionem meretricibus cum periculo peccandi.
- 11 Inferius parentem posse alere filios ex concubina domi retenta chirurgum mederi reverenda femina, custodiam carceris ministrare cibaria femina incarcerata.
- 12 Neque filius familiae tenetur patris domum deserere, neque scriba officium relinquere.
- 13 Item parochus non debet officium parochi deserere.
- 14 Quid de domino, cui debet concubina centum aureos.
- 15 Absolvendum sapere esse qui est in occasione proxima peccandi si proponit non peccare, affirmavit Ioan. Sanch. & refellitur.
- 16 Si cessat periculum, tamen non cesset occasio, absolvi potest.
- 17 Si non tenetur penitens occasionem deserere, absolvi potest.
- 18 Si tamen tenetur non debet Confessarius absolvi quin prius penitens occasionem fugiat, tamen si semel, vel iterum possit.
- 19 Quae dicta sunt procedunt tam in vero peccatore, quam in eo qui sic reputatur.

1 **C**onstat apud omnes non solum peccatum veniale, sed etiam rem de se indifferentem fieri mortalem, si occasio mortalis, & proxima tibi sit incidenti in mortale. Ratio est manifesta, quia eodem praecipio, quo tenetur peccatum mortale non admittere, tenetur & proximum illius periculum vitare, quia si non eui as, cum possis, conuinceris sane amare peccatum illud, cuius amas periculum. Suarez tom. 5. in 3. p. disp. 18. sect. 3. num. 16. Ex quo fit te obligatum esse in confessione manifestare peccatum cum omnibus suis circumstantiis cuius periculo te exposuisti: sic Alcozet sum. c. 10. fol. 74. Th. Sanch. lib. in Decal. c. 8. n. 4.

2 Illud autem dicitur periculum proximum, & mortale peccandi, quod frequenter ad peccatum inducit, vel attentata tua fragilitate te in peccatum infligit, & passim se offerit: sic Suarez 4. tom. in 3. p. disp. 31. sect. 2. ad finem. Nauar. sum. c. 3. n. Thom. Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 8. n. 1. Neque ad hanc occasionem, & periculum proximum requiritur domi concubinam habere: si alibi habeas pro tua voluntate, liberque tibi sit aditus ad illam, ac si tecum habitaret, sicut leones solent effugere, vt liberius abique metu iudicis concubinariam vitam transigant: sic Ioan. Sanch. disp. 10. sect. 3. Neque necesse est, peccatum esse opere consummatum, sufficit esse solum in voluntate vt teneatur occasio illius vitare, quia iam illud est peccatum mortale: quare si domi retines feminam, ex cuius praesentia moueris illam lasciuie desiderare, ab eius consortio te debes separare, sic Graffius 1. p. decis. lib. 1. cap. 26. nu. 16. Nauar. in sum. c. 3. n. 23. Chapiau. de casib. referuat. in examine confessor. fol. 386. Ioan. Sanch. n. 13.

Dixi si te frequenter ad peccatum inducitur, nam si semel aut iterum peccasti, pluries vero restitisti, non videtur occasio proxima, & mortalis peccati: sic Ioan. Sanchez disp. 10. sect. 3. num. 17. cum Anton. Fernand. in instruct. confessor. document. 6. num. 3. fol. 26. & colligitur ex Nauar. sum. cap. 4. n. 42. vers. de cimo nono, ubi requiritur ad hoc vt tactus dicatur peccatum mortale, vt quasi temper mortaliter peccare faciat personas, quae sunt eiusmodi qualitates.

3 Triplex est pro intelligentia huius materiae transtanda quaestio. Prima, an sit occasio proxima peccandi mortaliter, propositum committendi quodcumque veniale; quod te tibi utile obtulerit. Secunda, an ita malum sit te exponere periculo peccandi, mortaliter, vt nulla ratione honestari possit. Tertia, an existens in periculo peccandi, ex eo quod proponat non peccare, quin te tali periculo remoueat, possit, & debeat absolui.

4 Circa primam quaestionem Thom. Sanchez lib. 1. in Decal. c. 5. n. 4. & Bonac. disp. 2. de pecc. q. 3. p. 5. n. 17. affirmant propositum committendi omnia venialia, quae te tibi obtulerint, esse peccatum mortale. Mouentur, quia peccata venialia ad mortale disponunt, vt tradit, S. Thom. ab omnibus receptum 12. q. 83. art. 3. & colligitur ex Ecclesiast. 18. Qui spernit modica paulatim, decider. Ergo qui illa vult committere, in manifestum periculum committendi mortale se exponit: ergo peccat mortaliter. Additque Sanchez non solum propositum generale committendi omnia venialia, quae te tibi obtulerint, in veniale esse sed etiam propositum committendi omnia venialia in materia periculosa, vt luxuria: nam si in hac materia habeas propositum admittendi confabulationes aspectus, tactus quoties solum venialia fuerint, peccas (inquit) mortaliter, eo quod certum libidinis mortalis periculum sit.

5 Verum supradicta sententia mihi tempore difficultis apparuit. Fateor namque habentem longo tempore propositum committendi venialia quaecumque merito timere posse esse à Deo despicendum, & relinquentem in mortale incidere: at ex vitulis propositis, praecipue si longo tempore in illo non perseveret, non credo esse in peccato mortali. Moueor primo, quia peccata venialia, etiam ad mortale disponant, non

disponunt proxime, & mortaliter, sed remote, cum saepe videamus homines, qui de fugiendis venialibus nihil curant, mortale non committunt. Ergo venialia de se non sunt disposita proxima mortalis. Ratio est, quia licet venialia peccata animam labefactent, & charitatem refrigerent, hominemque in interitum adducant: at propositum non committendi mortale exercitiumve operum pietatis, & religionis detinent, firmumque reddunt animum, ne corruat; quod enim ex vna parte deperditur, alia via reparatur. Secundò propositum faciendi venialia, ideo esse potest peccatum mortale, quia est propositum periculi, & occasionis proxima committendi mortale: sed hac ratione esse non potest. Ergo ex nullo capite esse potest mortale. Probo minorem. Vt illud mortale periculum, & occasio proxima committendi mortale consistat in omnibus venialibus simul sumptis, vel in aliquibus; Non in aliquibus tantum: aliis propositum committendi aliqua venialia in qualibet materia diceretur esse propositum committendi mortale, quod est pliusquam falsum: praeterquam quod signati non possit, quae venialia haec debeant esse. Neque etiam consistere potest hoc periculum in omnibus venialibus simul sumptis, cum nunquam dari possit casus, in quo haec committantur. Ergo propositum illa committendi, non est propositum alicuius periculi, & occasionis mortalis, quae de facto esse possit. Tertio ex opposita sententia sequeretur quemlibet obligatum esse sub graui peccato vitare aliqua venialia, nam si omnia sunt occasio proxima mortale committendi, & quilibet tenetur non te exponere occasionei proxima committendi mortale, efficitur teneri peccata aliqua vitare. Rego ergo, quod, & quae haec sunt. Certè signari non poterunt. Item nostra salus non consistit solum in obseruatione praecipiorum obligantium sub mortali, sed etiam in obseruatione praecipiorum obligantium sub veniali. Iquidem vitatio venialium, ad vitacionem mortalis necessario requiritur. Tandem tenetur quia ad contritionem habendam, non solum contenti de mortalibus, sed etiam de venialibus, vt pote illorum dispositionibus proximis quae certè concedi non debent: sed potius concedendum esse propositum non vitandi venialia compati posse cum proposito summo non admittendi mortale.

6 Ex his solummodo manet argumentum adductum in fauorem Thomae Sanchez. Fateor namque propositum committendi venialia disponere ad mortalia, sicut & quodlibet aliud veniale disponit. Non enim dubium est veniale esse indeliberatione ad mortale deliberatum disponere, & veniale esse paruitate materiam ad graue cuiusdam, sicut enim leuis disponit ad graue, & apertus vel probabili periculo illius, ac proinde non efficitur mortale ratione periculi praesentis, vt optime notauit Salas 1. 2. tom. 2. quest. 83. tractat. 13. disputat. 16. lect. 23. num. 67. sine. Quare solum propositum committendi illa venialia, quae occasione proxima fuerint mortali peccati, erit mortale, vel propositum committendi illa venialia, quae simul sumpta mortale constituunt, vt si proponas multa facta committere in parua quantitate, licet enim quodlibet factum per se leue sit: coniunctum cum aliis non leue, sed graue est vt statim dicemus. Extra huiusmodi casus propositum committendi venialia, non est peccatum mortale, vt tenet Salas. disputat. 19. sectione 25. numer. 89. §. sed auctores.

7 De secunda quaestione non desunt Doctores, qui affirmant ob nullam causam temporalem, licitum esse te exponere certo, vel probabili periculo peccandi, docet Lorca 2. 2. sect. 3. disp. 28. num. 9. Affirmans ob bonam spirituale proximi non licere tibi exponere tali periculo. Graffius in decisionibus lib. 1. cap. 28. Ludouicus Lopez 1. part. instruct. cap. 21. §. ad secundam rationem. & cap. 12. §. tertium notabile. & corollario vltimo. & alij. Mouentur, quia bona spiritalia, cuiuslibet temporali bono preferenda sunt. Ergo ob conseruationem boni propriae, vel alienae non poteris te exponere peccandi periculo. Item si tua & alterius salus periclitatur, non erit legitimus ordo Charitatis si tuam deseras, & alienam respicias: deseras autem, si ob vitandum alterius peccatum te peccato exponas. Ergo non erit tibi licita talis expositio.

8 Nihilominus communi veraeque sententia docet licitum esse ob grauem, honestamque causam te periculo peccandi exponere, vel si iam expositus es, periculum non deserere docet Neartus sum. cap. 3. n. 14. Suarez 4. tom. disp. 32. sect. 2. circa finem. Thom. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 8. num. Emanuel Saa verbo peccatum, num. 6. Salas 1. 2. quest. 6. artic. 6. tractat. 3. disp. 3. sect. 1. num. 31. §. inferius alijque circa finem. Basilus de Leon lib. 5. de matrim. cap. 35. num. 4. Ioannes Sanchez in numerosos referens & videtur expresse tradi in cap. consultationi, de frigidis ubi permittuntur coniuges, quorum matrimonium ob impotentiam est irritum simul habitare vt fratres. At constat aperte ex tali cohabitatione periculum tactus necessarium esse. Ergo ob rationem vrgentem scilicet, ne decet

scandalum periculum peccati permittitur. Ratio huius conclu- sionis est manifesta: quia periculum peccati, non est peccatum formaliter, sed solum occasio eius. Ergo potest aliqua ratione honestari. Item in tantum periculum peccati: peccatum est, in quantum est tibi integrè voluntarium, seu in quantum ceteris quantum est tibi integrè voluntarium, seu in quantum ceteris illud gratis amare: at si virgine aliqua occasione illud suscipis, non tam dici potes amare periculum, quam illud subire, pro- grege docuit Basilium confiteatur. mon. s. c. 4. pag. 489. ubi inquit, qui virgine aliqua causa, & necessitate se periculo obicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quam iocundus illud subire, & ideo magis proinde dicitur Deus ne in illo peccet.

9 Neque obstat ratio in contrarium adducta. Fatemur nam- que bona spiritualia exhibere temporali bono p. ferenda esse, non tamen inde sequi vitiationem periculi peccati præfere- dam esse: exhibet alia damno temporali certo, quia periculum peccati non est peccatum in se, nisi quatenus sine necessitate amatur, neque etiam inducit necessitatem peccatum aliud dam- num temporale est certum, & inevitabile, vt supponimus. Ergo hoc est præferendum illi.

Ad secundum respondeo, si salus alterius, æque ac tua pe- riclitatur, concedo, te non teneri tuam periculo exponere. At si alterius salus necessario periclitatur, tua verò solum contingit, vt coniungit, quando infans existens apud infantes mo- riturus est sine Baptismo. si tu non accedis: at si accedis, timere potes subversionem; existimo certe non solum te posse, sed etiam debere te illi periculo exponere ob infans salutem. Non enim infans spoliarī debet iure suo. quod habet ad Bap- tismum ob infidelitatem matris, vel fragilitatem baptizantium: & in tenet Bannes. 2. quest. 26. art. c. 5. §. 6. & si querat Azor. 2. in lib. 12. cap. 4. ante finem. Valentia tom. 3. disp. 13. quest. 4. §. 6. Suarez de charitate. disp. 9. lect. 2. num. 3. plures referunt Ioan. Sanchez disp. 10. sect. 1. num. 9. Neque obstat hoc illi Christi Domini Matth. 16. Marc. 8. Luca. 9. Quid potest homini, si vniuersum mundum laqueat, anime vero sue detrimentum paratur: aut quam dabit homo commuta- tionem pro anima sua? Non enim sensus huius loci est, nihil prod. se homini laetari totum mundum, si alicuius peccati pe- riculo te exponit urgente causa. sed potius sensus est nihil prod. se homini laetari totum mundum, si alicuius peccatum committat, peccatum enim est detrimentum anime, non peccatum peccati, quo statim peccatum vitari potest.

10 An vero possis ad infideli accedre ter gillas con- uentibus cum periculo subversionis, & ad prædicandum here- teticibus cum periculo peccandi? Mihi probabilius multo est te posse, quia tunc est sufficiens causa honestandi tale periculum cui tu te exponis: neque censendum est tunc fore verè pericu- lum, sed iudicio auxilio facie vincendum: & ita docet D Tho- mas 2. 2. quest. 10. art. 9. in fine corpore. Salas 1. 2. tract. 8. dispu- tat. 2. art. 1. §. 1. num. 60. §. ad secundum argumentum, & late plurius relatis tom. 2. quest. 74. tract. 13. disp. 6. lect. 17. n. 105. & 106. & Sotus lib. 5. de insti. quest. 1. art. c. 6. in fine 2. concl. Ioan. Sanchez, disp. 10. lect. 8.

11 Ex his infero primò, posse, imò teneri parentem alere filios ex concubina, qui nec sperari possunt ad matrem, neque alia via possunt vitam quaerere, et si periculum habeat lapsus cum concubina: sic Ioannes Sanchez supra n. 9. circa medium. Item chiturgus potest verenda feminæ curare cum periculo confensus: idem si aliqua femina inclusa sit in aliquo secre- to loco, vt sit in cæcibus inquisitionis, ad cuius sustentationem solas callos carceris occurrat, potest officium exercere, et si periculum habeat peccandi cum illa, si aius non sit per quem cibaria ministrat. Ratio omnium est, quia damnum, quod proximè euenit ex omissione harum actionum, est graue, & inevitabile: damnum autem, quod tu incurris, vitare potes auxilio Dei, quod non dicitur, præcipue cum non tua voluntate, sed ob eius beneficium in tale damnum, hoc est, periculum peccandi incidis.

12 Infero secundò, filium familiæ non teneri domum patris deserere, in qua adest occasio peccandi, nec mercatoris, & scribas ab officio propriis abstinere, et si in illis habeant occa- sionem peccandi: quia tunc non est illis voluntaria occasio, sed iniuncta in illam incidunt quam cum graui detrimentum vitare ne- quequam tenentur: Ita Nauarr. summ. cap. 3. n. 4. Grassi lib. 1. d. c. 1. cap. 28. n. 25. Anton. Feroand. in fruct. confessor. document. 6. Ioan. Sanchez, disp. 10. n. 10. & 11.

13 Infero tertio, neque parochum esse obligatum desere- re officium, et si expectat voluntariè postui occasione desump- ta ex auditu in confessione, sufficit enim si proponat firmiter amplius non conuente: at Confessarius qui liberè confessiones audit, & facillè potest illas fugere, tenetur fugere, ne se periculo exponat, quia ob opus consilij non grauius necessarium, non debet peccandi periculo se exponere. Dixi, si facillè potest non se deserere officij constandi, sequitur aliqua nota honoris, & fame Confessarij, non debet abstinere, in his consenti. Ioan. Sanchez supra disputat. 10. numer. 18. cum Lopez 1. part. in fruct. cap. 25. §. p. hoc ultra. Nauarr. summ. cap. 3. num. 26.

14 Tandem infero Ioannes Sanchez num. 20. non teneri dominum expellere domo concubinam, cui dedit mutuos cen- tum aureos, quorum recuperandorum spes nulla est, si illam è domo expellat: neque econtra ipsam teneri à domo exire, si exiens non recuperata est, quæ sibi debentur. Verum huiusmodi iudicium non facillè admitterem, pensanda enim est occasio: si enim diuturna sit, & grauius moueat, censuram admittendum esse debuit, ex cuius amissione non graue damnum, tibi veniat. Nam quilibet teneri saluti propriae consulere etiam cum aliquo temporali detrimento.

15 De tertia questione, an debeat absolui, qui est in occa- sione proxima peccandi, ex eo quod proponat firmiter non peccatum? Ioannes Sanchez illa disputat. 10. numer. 4. au- lus est affirmare non solum semel, sed ter, & quater posse ab- solui, & loquitur, quando liberè potest occasionem deserere, adducit pro sua sententia aliquos Doctores: qui in casu occa- sionis proxime nihil minus dicunt, præcipue adducit Suarez tom. 4. de iur. iust. disp. 32. lect. 3. num. 3. qui dicit posse penitenti- entem absolui, antequam exequatur id, quod facere tenetur: quia satis est habere firmum propositum suam obligationem implendi, cui credendum est, præsertim, si tunc primum incidit in eam occasionem, & non est inuenus infidelis, seu incons- tans in similibus propositis, neque ex alijs coniecturis potest talis suspicio probabiliter concipi: ex eo igitur quod dicit præ- ssum, infero Sanchez sentire Suarium posse ter aut quater absolui: quis non videat, quam leuiter interat & quam inuisè, cum potius inferri debet secunda vice non esse absoluen- dum, si iam ingenuus fuit infidelis, & inconstans in similibus propositis: imò si Ioannes Sanchez vellet attendere Suarium, pauò inferri vidisset non esse absoluen- dum ter, vel quater. Aliquando, (inquit Suarez,) oportet remittere peniten- tiam, & illum non absolueri, donec suam obligationem im- pleat: præsertim, quando iterum, atque iterum illam con- fessus est, & implere promisit, neque impleuit, quia aliàs re- linquetur in morali occasione peccandi, & eius propositum mor- taliter non potest iudicari efficax, quandoquidem conuincitur esse in magna mora & posse, & non facere: quapropter oportet Confessores in hoc esse cautos, & constantes, ne grauentur peccatis alienis: quod notauit Caieranus verbo restitutio, c. 6. & Anton. 2. part. tit. 2. c. 8. Nauarr. 1. 7. n. 34. & cap. 26. n. 5. hac Suar. Quid ergo clarius dici potest?

16 In hac ergo re primò certum est: si iam res sine muta- tione ita vt ceteris moraliter possit occasionem peccati cessare, sine dabo absoluen- dus est: hoc contingit: cum puella defor- mis facta est: sic Grassi lib. 1. d. c. 1. part. cap. 28. num. 9. Ioan. Sanchez disp. 10. lect. 8. n. 12. vel si cognatio inter ipsos esset suborta, quæ ab ipsis contemni non creditur, aut noua alia in- terferunt obstacula. Sanchez supra, cum Ludouic. Lopez 1. part. in fruct. 2. in prin. Anton. Fern. in fruct. conf. docum. 6.

17 Dico secundò, in casibus, in quibus penitens non tenetur fugere occasionem peccandi, eodem modo debet Con- fessarius cum illo procedere, ac procedit cum habente consue- tudinem iurandi falsò, vel murmurandi, vel se polluen- di, sicut enim hos absoluit, quoties intelligit firmum se emendandi ani- mum habere, ita absolueri debet occasione ligatum. Expedire tamen (vt bene aduertit Suarez supra n. 4. Reginaldus tom. 2. praxi, lib. 8. num. 19. Grassi 1. part. decis. 1. c. 28. num. 23. Nauarr. summ. c. 3. n. 21. Coriolanus de casibus reservatis, lib. 7. c. Lopez 1. part. in fruct. c. 22. §. tertium notabile.) videre an ali- qua emendatio sit: nam si nulla apparet, differenda erit abso- lutio: non quia necessarium si differri, si de firmo proposito pro- babiliter constat, sed vt illo interim tempore se amplius dispo- nat, aliquamque penitentiam faciat: quando autem nulla adest emendatio, sed fortè maior in dies peccatorum numerus augetur: satis certò potest Confessarius inferre non habere peni- tentem vt firmum propositum se emendandi: quia in peccatum gra- ue non ita facillè labitur quis, quando illud ex animo exercitatus est maiorique diligentia se præcauet, quidquid in contrarium sen- tiat Ioan. Sanchez supra n. 16.

18 Dico tertio, quando penitens tenetur deserere occa- sionem peccandi: et si possit Confessarius semel, aut iterum ab- solutionem concedere, antequam de facto expellat, eo quod sciat expullurum: raro tamen illam concedere debet, sed potius cogere penitentem, vt à se peccati periculum expellat, & sic liberum velit absolui. Moueat ad id affirmandum expe- rientia magistra: raro enim penitens (præcipue si ex illis est, qui semel in anno ad confessionem accedunt) occasionem ex- pellit iam absoluitus: sed iterum eisdem, & grauioribus peccatis se implicat, & confessarius non solum officium iudicis, sed Medici debet exercere, circa penitentem: ac proinde esto iudex esse ritè dispositum ad absolutionem ratione firmi pro- positi quod de præsentibus habet, idèque possit ex officio iudi- cis illi absolutionem concedere: at ex officio Medici tenetur medicamentum apponere, quod videt esse vnicè necessarium ad præcauendum futura peccata, timere enim iuste potest, non fore remouendam occasionem si absolutionem noui remota occasione concedant. In hac conclusione à fortiori conueniunt Doctores affirmantes, nec prima vice concubinatum esse absoluen- dum.

DE
CASTRO
PALATINO
LIVRE
LIVRE

quin prius expellat concubinam: hi sunt Rodriguez tom. 2. sum. cap. 46 n. 17. Nauar. cap. 16. n. 20. Anton. Fernand. instruat. confess. document. n. 2. fol. 31. Margarit. confessor. fol. 30. Chapiuui. de casibus reseruat. in fine fol. 386. S. uelut uerbo concubinaris, quasi 2. & certe meo iudicio uidetur fere decisa hæc conuentionia à D. Augustino in cap. satisfactio de penitent. dist. 3. ibi, satisfactio penitentia est peccatorum causis excedere, neque earum suggestioibus adiuu indulgere: & ibi Gloss. uerbo causa, ait, vitiosum radicem nec sufficit ramos incidere, & opportunitates, uel occasiones peccandi, & c. uelut interdum. g. dist. 81. ibi, Congruum est enim in de corporaliter auelli, ubi quisque illecebris deseruiuit, & cap. legitur. 2. q. 2. Gelasius Papa admonet Faultum, absolueudos non fore, qui in errore & occasione peccandi sua culpa immeriti sunt,

19 Dico vitio idem quod dictum est de uero concubinario, dicendum esse de eo, qui est in hominum opinione, ac proinde eodem modo esse, uel non esse absolueudum: quia quilibet tenetur non solum à se remouere occasionem peccandi, sed quæ talis existimatur esse ob scandalum, Syluester uerbo concubinaris quasi 2. Nauar. sum. cap. 3. n. 10. & cap. 16. n. 10. Grassi lib. 1. de cas. 1. part. c. 28. num. 8. Ch. piauui. tract. de casibus reseruat. in examine confessoriorum, q. 1. habetur in fine libri, fol. 386. Ioannes Sanchez disp. selectar. num. 15. Villalobos sum. tract. 1. d. fficent. 25. num. 4.

§. IV.

An peccatum ueniale fiat mortale, si sæpius multiplicetur, & quid de scandalo.

- 1 Ex sola multiplicitate nullum peccatū ueniale fit mortale.
- 2 Proponitur aliqua in contrarium.
- 3 Soluuntur supradicta.
- 4 Peccata que ueniunt in aliquo tertio, fieri possunt mortalia, si multiplicentur, secus si nullam habeant unionem.
- 5 Comedens sæpe die ieiunij, tamen si singulis vicibus parum, violare grauite potest ieiunium, secus si pluribus distinctis diebus.
- 6 Intemperanter comedens peruenire potest ad mortale peccatum.
- 7 Laborans die festo pluries, tamen si singulis vicibus parum, violare potest festum.
- 8 Quid dicendum de eo, qui causa est, ut plures modicum quid accipiant die ieiunij, uel modicum laborent die festo.
- 9 Quid de omittente singulis diebus orationem Dominicam recitare, quam tenetur ex uoto.
- 10 Quid si plura leuia uota uiolens eodem die, Proponitur prima sententia te peccare mortaliter.
- 11 Probabilis est oppositum.
- 12 Responderur fundamentis n. 10. adductis.
- 13 Si peccatum de se ueniale grauitate proximum scandalizat, peccatum est graue. Reliqua de scandalo remittuntur tractanda tract. de charit.

Certum est apud omnes Catholicos, nullum peccatum ueniale ex genere suo fieri mortale ex sola multiplicatione: quare si uerbum otiosum est solum peccatum ueniale, etiam si sæpius multiplicetur, ueniale semper constituet, & idem est de aliis peccatis. Ratio est manifesta: quia multiplicatio non constituit actum in alia specie, neque auget peccati grauitatem intensiue, sed solum extensiue, hoc est, plura peccata eiusdem rationis constituit: ut bene probat Suarez lib. 3. de legibus, c. 28. n. 9. Azor. lib. 4. mist. moralium, cap. 9. q. 15.

2 Contrarium huius conclusionis uidetur docere Vasquez 1. 2. quest. 96. disp. 158. cap. 6. num. 60. ubi ait, transgressionem legis frequentem esse mortalem, quia notabiliter læditur finis legislatoris, et alia uenialis esset. Et confirmari potest in religiosis, quorum regule communes non solum ad culpam grauem, imò neque leuem obligare, quas tamen si passim transgrediantur, peccant leuiter, eo quod uideantur illa contemnere, & periculi transgrediendi uota exponi, tradit Abbas c. nam concupiscentiam, num. 1. & 5. de constitut. & ibi Felin. n. 11. in fine. Syluest. religio. 1. quasi 12. dicto 4. Valent. 2. 2. disp. 30. q. 4. puel. 5. uersic. arguo ita est.

3 Verum hæc non obstat; quominus uerissimum sit ex consuetudine, & multiplicatione uenialis ex genere nunquam fieri mortale: quia finis legislatoris eodem modo læditur actibus repetitis, ac si repetiti non essent: quia, ut suppono, illi actus non ueniunt inter se, neque in obiecto, & consequenter non est, unde mortale peccatum possit constituere. Exemplum autem de religioso nobis non contradicit. Fatemur namque, si ex transgressione plurium regularum ad culpam non obligantium exponeretur religiosus periculo transgrediendi uota, ob periculum esse mortale: at non uideo qua ratione huic periculo exponatur, Nihilominus tamen credo peccatum mortaliter, non ob supradictum periculum, sed ob scandalum aliorum, & specialem religionis ruinam, quæ sine dubio oritur ex illo te-

pido, & defectuoso procedendi modo; quis enim dubitare potest religiosum, qui passim silentium uiolaret, cubicula ingrederetur, epistolam sine licentia scriberet, & hæc parumper detret, scandalum fore aliis religiosis, & ruinam religioni non mediocrem allaturum, & tanquam pestem esse omnino à cœtu, & communicatione aliorum excludendum: ergo peccat mortaliter, si hæc faciat, uel propositum habeat ea faciendi, quia religiosus tenetur sub mortali ita uiuere, & mores suos componere, ut merito in religione sustineri possit: ita tradit alius relatis Thomas Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 4. num. 18. & seqq.

4 Quod si de peccatis uenialibus, quæ ex paruitate materiae talia sunt, loquamur, distinguendum est, alia enim inter se, & in ordine ad aliquem tertium, seu obiectum ueniunt, alia uero non, Quæ in aliquo tertio non ueniunt, qualia sunt iuramentum uera, sed indeliberata. hoc est iudicia carentia, quantumuis multiplicentur, semper retinent eandem malitiam. At peccata, quæ in aliquo tertio ueniunt, ita accrescit eorum malitia ex multiplicatione, ut peccatum quod aliis ueniale foret, mortale fit ob peccata uenialia, quæ iam facta supponit. Explicis conclusionem, Futuris à Petro nummum regalem, committis peccatum ueniale, repetis futurum aliquoties, sine dubio deuenies ad futurum, quod uerè peccatum mortale fit: uon quia ex uenialibus peccatis, mortale aliquod fiat, sed quia illud peccatum futuri, quod aliis ueniale foret, si alia furta facta non supponeret, fit mortale: quia illo furto completur damnum notabile, quod uerè tale esse iudicatur: quod clarissime constat, quando rem acceptam retines; pono enim quantitatem sufficientem ad peccatum mortale esse quatuor nummos argenteos; acceptis tres, si postea unum, uel duos accipias, quis dubitat te peccatum mortaliter, cum duos accipis, siquidem uerè es acceptor, & possessor grauis quantitatis alienæ: & idem est, etiam si de facto illos tres nummos argenteos non possideres, quia iustificat te possidere obligationem illa restituendi, quia hæc est possessio in uirtute. Ratio est, quia materia præcedentium peccatorum uenialium, uenit mortaliter cum materia huius ultimi peccati: ac proinde hoc furto ultimo uoluntarie amplectens totam illam materiam; siquidem intendis grauem quantitatem à Petro accipere, graueque damnum illi inferre. Quocirca quoties obiecta peccatorum uenialium uenit possunt, & mortaliter unum efficiet, poteris peccando uenialiter ad mortale peccatum peruenire. sic Vasquez 1. 2. disp. 146. c. 2. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 4. num. 9. & 10. Bonacina disp. 2. de peccat. q. 3. p. 5. n. 20. Suarez lib. 3. de legib. cap. 28. n. 11.

5 Ex his infero primo, te comedentem sæpius die ieiunij, violare ieiunium ueniale illa comestione, quæ ad notabilem quantitatem peruenit; quia illa ueniale comestio, est per se sumpta, leuiter temperantiam læderet: at ut coniuncta aliis, & illas supponens, grauitate lædit: mortaliter enim illis coniungitur, & quasi esset simul cum aliis facta reputari debet: ita Vasquez supra n. 4. & disp. 2. 58. cap. 6. num. 60. Sanchez num. 11. & 15. Bonacina num. 27. Suarez lib. 5. de uoto cap. 5. num. 11. Secus dicendum, si diuersis ieiunij diebus parum aliquid comedas; uel propositum habeas parum aliquid singulis diebus comedendi, quia unum ieiunium cum alio non continuatur; neque comestio uno die facta, cum alterius diei comestione: sic supradicti Doctores. Neque propositum fertur in omnes illas comestiones coniunctim sumptas, sed in omnes separatim, & singulis diebus debitas; & prope debite sunt: quæ cum solum sint debite sub peccato ueniali, nunquam est propositum de mortali: ita docet optimè Suarez in simili lib. 5. de uoto, cap. 5. num. 16. §. difficultas.

6 Infero secundo, si intemperanter cibum sumas, & ueniale comestione agnoscas tibi notabile damnum inferre: peccas mortaliter, quia iam amplectens obiectum grauitate distans rationi; quod est secundum se graue non esset: at graue est redditum ob multiplicem præcedentem comestionem, sic Vasquez, Sanchez, & Bonacina supra.

7 Infero tertio te laborantem similiter die festo aliquoties, est singulis vicibus parum tempus consumas, peccas mortaliter, quando peruenis ad quantitatem notabilem, uerbi gratia, duarum horarum, quia omnes illi labores mortaliter ueniunt, & quasi in eodem tempore facti reputantur: siquidem uerum est dicere te laborasse ille die festo ultra duas horas; secus uerò, si per quadantem singulis festis laborares; quia tunc sicut festa diuersa sunt, ita & labores sunt diuersi, neque unum cum alio continuatur: sic Sanchez cap. 4. num. 11. Bonacina num. 25.

8 Infero quarto, non peccatum mortaliter, qui eodem die ieiunij in causa est, ut plures modicum quid accipiant, & in die festo per breue spatium similiter laborent: quia actus cuiuslibet personæ cum actionibus alterius nullo modo continuantur: sic Bonac. c. 26. Sanchez n. 11. & 12.

9 Infero quinto, quid dicendum sit, si omittas plures dies recitare orationem Dominicam, uel dare elemosynam paruum, quam singulis diebus dare promissisti, an pecces mortaliter? Et quidem si in honorem illius diei, uel remedio salutis necessitatis singulis diebus facta est promissio, cœcus te non

non peccatum mortaliter, etsi pluries omittas: quia qualibet omisso non contiguatur moraliter cum alia neque vnum quid efficiatur: scilicet verò dicendum, quando intentio votantis non determinat tempus, ut fiat obligatio, sed potius ut illam determinet solutio, deinde debitorum, tempus enim augere: ut contingit in solutio debitorum, si de fa- praeiungitur debito solvendo, non ut extingatur debita, si de fa- pioinde adveniente termino, & debito non soluto, magis debi- tor est: quando autem hoc modo recitatio, vel elemosyna promittitur, nemini est dubium posse pertinere ad aliquem diem, in quo omisso elemosyna, vel recitatio sit grauis, quia tunc non solum omittitur elemosyna, vel recitatio illius diei: sed recitatio, & elemosyna omnium dierum precedentium quae debita tunc est ac proinde est grauis: & ita tenet Bonacin. disp. 2. de peccat. q. 3. punct. 5. n. 23. Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 4. n. 14. Sual. lib. 5. de voto. c. 5. n. 2. 9. & 10.

Sed inquire, quando censetur votans annectere obligatio- nem ad diem, quando non?

Respondetur, quoties aliquod motiuum in singulis diebus re- luctet, quale solet reuocari in recitando quoties calculo virgi- neo, nullo modo censetur votans in diem sequentem proto- gere obligationem: & in votis personalibus ita semper est in- telligendum, dum aliud non constat, ut bene dixit. Sors lib. 7. de iustit. q. 1. art. 1. col. 4. vers. c. conclusio ergo. Aragon. 2. 2. quest. 88. art. 3. paulo post principium, comel. 3. Quapropter Suarez lib. 5. de voto, cap. 5. num. 12. & 13. & alibi saepe: dicit ratio con- tingere in votis personalibus obligationem factam pro vno die in sequentem prorogari: in votis autem realibus facilius po- test praesumi intentio prorogandi obligationem, eo quod videat- ur non solum attendi religiosum seruitium, sed etiam necessi- tatis alicuius remedium, quod semper habet eandem oportuni- tatem. Quapropter Medina 1. 2. quest. 88. art. 4. ad 4. Petrus de Ledema 2. 2. sum. tract. 10. cap. 3. dub. 1. & multis relictis Garcia de benefic. 3. part. cap. 1. num. 17. sentiunt in votis reali- bus obligationem in sequentem diem semper prorogari credo tamen sic praesumi, dum aliter non constat: constare autem, si in honorem Virginis promissa esset elemosyna danda singulis Sabbatis, vel in eius festiuitatibus: non enim ad sequentes dies transferret, sed eodem modo iudicandum esset de tali elemosyna, ac de ieiunio tunc promisso.

10. Maior difficultas est, an pecces mortaliter, si violes plu- ra vota eodem die, quorum quodlibet de re leui sit, & omnia simul grauem materiam constituent? Verbi gratia, pro- missisti Deo in honorem Virginis septies salutationem Angeli- cam recitare, alio voto in honorem passionis quinquies ora- tionem Dominicam, & alio voto alias orationes in hono- rem alicuius Sancti, peccesne mortaliter, si omnia haec omittas.

Bonacina disp. 3. quest. 3. punct. 6. num. 29. existimat te pec- catum mortaliter, & idem tradit Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 4. num. 16. non solum in votis, quae sunt eiusdem rationis, sed etiam in votis diuersis, ut si vno voto promissisti aliquas leues orationes recitare, & alio elemosynam, alio opus aliquod leuis charitatis. Mouentur primo, quia omnia illa vota eiusdem ra- tionis sunt: obligant enim sub materia religionis. Ergo violans illa violat virtutem religionis grauius. Secundo per accidens est omnes illas orationes multiplici voto esse Deo promissas, po- terant enim vnicuique voto promissae esse. At si vnicuique voto promissae fuissent, & de facto omittentur, peccatum foret morta- le: ergo etiam est mortale, quando multiplici voto fuerint pro- missae. Constat. Si Petrus magnum pecuniae summam promi- sisset promissionibus diuersis, quarum singulae promissiones le- uem materiam continent; eodem modo peccates omittendo pecuniae solutionem, ac si vnica promissione pecunia illa pro- missa sit, quia per accidens est promissa esse vnica, vel multi- plici promissione: ita similiter in promissionibus Deo factis videtur dicendum, cum ad eius honorem, & cultum partem referat, multiplici, vel vnico actu omnes illas orationes pro- missas esse.

11. Verum etsi supradicta sententia probabilis sit, mihi proba- bilior videtur opposita: nempe in supradicto casu non esse peccatum mortale omissionem illorum votorum: ita colligitur ex Francico. Suarez lib. 5. de voto. c. 5. num. 11. & 12. vbi affirmat, si promissisti singulis horis eleuare mentem ad Deum, vel quo- ties Missam audire, nihil leue ex illa omittentes, etsi toto die non eleuaret mentem ad Deum, & in pluribus Missis leue quid omittentes, nunquam te peccatum mortaliter: & reddit rationem, quia vna materia cum alia non colligatur: scilicet verò si promissus recitare officium diuinum integrè, & in prima omittentes Psalmum, in tertia, & sic in singulis horis, quia om- nes illae horae vnum officium diuinum constituent, & omnes illae omissiones in vnum adanantur. At in supradicto casu illa vota non vniuntur in aliquo tertio, sed quodlibet ex illis est se- paratum, & distinctum. Ergo violatio vnus non potest augere violationem alterius. Neque obstat illa vota vni in virtute re- gionis, nam etiam si promissus Dominicus singulis Do- minicam orationem recitare, & multis diebus omittentes, non peccas: quia esto omnes illae recitationes aduersus religionis

Err. de Castro Sum. Mor. Pars I.

virtutem sint, quia tamen inter se non vniuntur, ideo grauius virtus religionis non laeditur: sed omnia illa vota (etsi sint vno die implenda) non tamen vniuntur inter se, sed ita distincta sunt, ac si quodlibet illorum quodlibet distincto die praestan- dum esset, quod exinde probatur: quia quodlibet votum in specialem reuerentiam, & honorem alicuius Sancti, vel mysterij diuini factum est, in quo aliud votum non conuenit. Ergo sunt inter se omnino disparata. Ergo non peccas mortaliter, esto omnia illa omittas.

12. Ad rationem contrariam facile responderetur. Admitto omnia illa vota vni in virtute religionis, sed haec vnus non sufficit, ut ex omissione illius grauitas alterius accretat: debe- bant enim inter se vota vni.

Ad secundum respondeo impossibile esse vnico formali vo- to promitti, esto vnico actu omnes illae orationes promitteren- tur, est enim ille actus virtualiter multiplex, & de re multiplici, scilicet est, quando vnico actu promittis singulis Sabbatis recita- re salutationem Angelicam, quodlibet enim Sabbato absoluitur promissum illius diei, neque vltra progreditur, neque recitatio vnus Sabbati cum recitatione alterius coniungitur: scilicet verò est in promissione pecuniae homini facta, quae cum in eius vi- liam cedat, omnes illae pecuniae promissae in huiusmodi fi- re, qui est immediatus, adunantur, & tunc vnica promissione, siue multiplici promissae sint, siue vnico die praestandae, siue multis diebus: at verò recitationes non vniuntur, cum quodlibet cedat in honorem particularis Sancti, vel mysterij.

13. An peccatum veniale, vel opus indifferens mortale red- darur ob scandalum? Certum est reddi mortale, si enim tuo dicto, vel facto indicas ad peccatum mortale, peccas mortali- ter, quia particeps es peccati alterius: & ita docet D. Thomas 1. 2. quest. 88. art. 3. corp. & ibi interpretes Toletus lib. 3. sum. cap. 2. n. 3. in fin. Suarez 5. rem. in 3. part. disp. 18. sect. 3. num. 7. Thom. Sanch. lib. 1. in Decalog. cap. 6. num. 11. Valquez de scandalo quest. 43. art. 8. dub. 2. num. 17. vers. c. vna autem. Qua autem ratione hoc contingat, & quibus modis scandalum mortale sit, cum opus sit tantum veniale, vel indifferens, latè dicemus tract. de charitate, disp. de scandalo.

PUNCTVM X.

An libera complacentia, & delectatio de ob- iecto malo, quaeque dicitur delectatio, mo- rosa absque proposito exequendi illud, sit peccatum mortale.

§. I.

Proponuntur aliqua c. rta.

1. Explicatur differentia inter delectationem de obiecto & eius desiderium.
2. Delectatio de cogitatione obiecti mali, mala non est.
3. Idem est dicendum, si delecteris de modo aliquo mirabili, & artificio.
4. Limitantur supradicta.
5. Quomodo cognoscendum sit, procedatne delectatio ex artificio, & cogitatione, vel ex obiecto malo.
6. Delectatio de obiecto formaliter malo, semper est mala.

1. PRIMO certum est magno esse differentiam inter dele- ctationem de aliquo obiecto, & eius desiderium: saepe enim licita est delectatio de aliquo obiecto, cuius tamen non est licitum desiderium: licitum enim est complacere de ludo, qui fuit causa omissionis Missae, non tamen licet illud desidera- re, & licet displicere, & tractari de auditione Missae facta in die festo ob laborem annexum, non tamen licet desiderare Missam non audire. Ratio est, quia desiderium, seu voluntas efficax ali- cuius obiecti tendit ad ponendum obiectum cum omnibus suis circumstantiis. Ergo ab obiecto talibus circumstantiis vestito separari non potest malitia, neque etiam à voluntate separari poterat: & accipit enim voluntas malitiam ab obiecto: at delectatio non tendit ad ponendum obiectum, sed quasi supponit iam pos- situm, illi dque secundum se respicit, ac proinde facili negotio denudari potest à malitia: siquidem neque directè, neque indirectè in illam fertur, cum nihil ponat, ex quo malitia sequatur. E contra verò potest esse aliquod desiderium ab obiecto licito, cuius tamen complacentia non sit licita, desiderare enim potes copulam habere cum Maria, casu quo sit tua legitima vxor, neque tu sis aliquo vinculo impeditus: at complacere in tali copula, non est ita certum licere. Quae omnia probant desiderium, & voluntatem efficacem sumere suam bonitatem, & malitiam ab obiecto: complacentiam autem ex conformitate, vel deformati- tate immediata cum virtute: sic Valsq. 1. 2. disp. 12. cap. 3. Salas tract. 1. 3. disp. 6. sect. 5. n. 50. Basil. de Leon lib. 10. de matrim. c. 16. §. 1. 7. Bonac. de matrim. q. 4. p. 8. n. 3. 15. & 16.

2. Secundo certum est delectationem de cogitatione obiecti mali,

DE CASTRO PALACIO TOM. II. LIB. III. F. IV.

mali, malam non esse: nam cognoscere obiectum malum, malum non est. Ergo neque delectari de tali cogitatione malum esse potest. Et confirmo. Deus cognoscit omnia mala, & peccata, & delectatur de tali cogitatione, non igitur potest esse ibi aliqua malitia.

3. Tertio certum est delectationem aliquo modo mirabili, & artificioso in obiectis pravis relucere non esse mortalem, quia non est delectatio de obiecto malo, quatenus malum est, neque quatenus fundat malitiam, sed potius quatenus ab illa praescindit. Obiectum enim talis delectationis bonum quid est, scilicet dexteritas, velocitas, ingenium, fortitudo, inopinatus eventus, & similia, quae licet pravis actionibus adiungantur, non tamen ferunt delectatio, ut illis sunt coniuncta, sed potius ut ab illis praescindunt. Hac enim ratione cum videmus aliquem ex praecipitio cadere, & graviter vulnerari, ridere, & laetari solemus, non quidem de malo illius, sed de modo quo cecidit. Item cum narrantur fraudes, furta, duella, aliaque similia, delectari solemus, quia imbibunt in se inusitatum modum, dexteritatem notabilem: sic Azor, *tom. 1. instit. mor. lib. 4. c. 6. q. 11* & alij statim referendi.

4. Adverte supradicta intelligi per se loquendo: nam per accidens saepe est peccatum mortale, vel veniale, delectari de cogitatione, vel de aliquo artificioso peccato. Erit namque peccatum veniale, si cogitatio sit vana, & otiosa: erit mortale, si periculum adit consentiendi in aliquo mortali: sic relatio D. Thom. Angeli, Sylvi, & aliorum Salas *1. 2. q. 7. 4. tract. 13. disp. 8. sect. 7. n. 61. 62. c. 64. sect. 45. n. 230. circa finem. Thom. Sanchez. lib. 1. in Decalog. c. 1. a. n. 2. Lessius lib. 4. de virtutibus. c. 3. dub. 15. n. 109. Bonacina de matr. q. 4. punct. 8. n. 7.*

5. Sed inquires quomodo cognoscas, an delectatio ex cogitatione, vel ex aliquo artificio oriatur, an vero oriatur ex re mala cogitata.

Respondeo difficillimum esse cogniti, & periculosissimum. Primo enim certum est, ut delecteris de cogitatione debere te necessitati advertere cogitare, alias convinceris de re cogitata delectari & non de cogitatione, quia voluntas ferri non potest in incognitum. Postero autem quod supra cogitationem reflexis, non inde inferitur manifeste de sola cogitatione delectari, nam potes de cogitatione, & de re cogitata delectari. Secundum signum licet non evidens, clarius tamen sumitur ex occasione unde orta est cogitatio: nam si ex honesta occasione cogitas de obiecto pravo, ut quia audis confessiones, legis, studes, praedicas, praesumeris delectari de cogitatione, non de re cogitata, & licet in appetitu sensitivo oriatur delectatio, censuris ei non consentire: at si ex occasione prava, ut ex affectu turpi & otioso, locutione inutili, lectione vna oriatur: non leve indicium est ex re cogitata esse potius delectationem, quam de ipsa cogitatione. Tertium & mihi apertum indicium est ad cognoscendum, unde oriatur delectatio, attendere, an artificium in rebus piis relucens aequè te delectet, ac in pravis, & inhonestis; nam si cum honesta sint, & si elegantiora, & sublimiora, non te ita delectant, signum est non ex artificio tantum, sed ex re cui est annexum artificium, sumi delectationem: hac ratione optime adverte Salas *1. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 8. q. 7. 4. n. 65.* convincit plurimos consentire in delectatione rerum turpium sub praetextu artificiosi carminis, vel suavis musicae, qui tamen carmina elegantiora rei pie, & honeste audire, & legere recusant, vel saltem minori aviditate legunt, & audiunt, & quasi minus lepida, & artificiosa sibi videntur; indicium sane non leve suae pravae affectionis.

Secundo convinci latenter delectatione carnis ferri, qui frequentius, & libentius loquuntur de occultis partibus corporis, de agritudinibus, medicinis, vestibus, & aliis ad eas pertinentibus, quarum memoria iturpiter in risum incompositos testes aliquid delectationis latentis.

Tertio inquit Salas similis peccati argui, qui metaphoris rerum turpium gaudent, quasi artificioso loquantur, & qui facile multa detorqueant ad turpes sensus, & celebrant minus inconsiderate dicta sub specie ostentandi acumen ingenij, & loquentis imperitiam, qui potius gaudeat rebus turpibus cogitatis: & quamvis haec saepe a mortali excusentur ex inadvertentia, aut ignorantia, aut quia obiectum non est adeo obscenum; saepe tamen ob delectationem formalem rei turpis mortalia sunt, quare omnino vitanda.

6. Quarto certum est delectationem de obiecto formaliter malo etiam sub ratione delectabilis esse mortalem: loquimur de obiecto non venialiter malo, sed mortaliter, hoc est de peccato mortali (nam delectatio de aspectu curioso feminarum, de furto levi, de verbo otioso, veniale est in omni sententia si licet & ipsum obiectum) Suppositum existimo ita certum, ut nulla ratione stante sine dubitari possit: qui enim se iactaret, vel delectaretur de fornicatione habita, de furto commisso, de ieiunio violato suae se, sine ab alio, voluntate sua amplectitur obiectum grauius prohibendum. Ergo peccat mortaliter, & idem est, etiam si de facto haec commiserit, nec commissurus esset, sed fugeret committi, & sic de illo delectaretur, quia iam per voluntatem amplectitur obiectum formaliter malum: parum enim refert esse obiectum verum, vel fictum, ut malitiam

tribuat, Basilias de Leon, *lib. 10. de matrimonio, cap. 16. numero 2. c. 3.*

Ex quo fit si coniuges copulam maritalem habentes, se delectent de copula fornicaria, mortaliter peccaturos, quia approbant obiectum mortaliter malum: contingit enim saepe coniux accedens ad vxorem, cogitationem habere in alia femina, & in illius congressu, quasi in praesenti delectari, nemini potest esse dubium tunc peccate mortaliter: ita Sylvest. *verbo debitum, quaest. 2. in fine. Sanchez alios referens lib. 9. matrim. disp. 17. num. 6.*

§. II

An delectari de obiecto materialiter malo, v.g. de coitu cum femina, de comestione carnis die Venenis, sit mortale.

1. Proponitur sententia negans.
2. Contraria affirmans.
3. Tertia distinguit de prohibito iure naturali, vel positivo.
4. In materia luxuria nulla est delectatio deliberate quaesita de obiecto graui in personis solutis, quae ex lenitate materiae venialis sit.
5. An delectari de copula sub conditione, si licita sit, sit mortale? Negat Sanchez de delectatione voluntatis secus de delectatione appetitus.
6. Admittenda non est talis distinctio.
7. Viduis nullo modo licet de copula habita durante matrimonio delectari.
8. Proponitur aliquot obiectiones.
9. Soluuntur.
10. Mortale est delectari de pollutione naturaliter contingente, tamen si licet illam ob aliquem honestum finem desiderare, aut de ea sic contingente ob curam fidem hominum gaudere.
11. Idem est dicendum de aliis materiis.
12. Quid dicendum de coniugibus ligatis voto castitatis.
13. Quid si ex alio impedimento extrinseco illicita copula sit coniugibus, an possint de copula delectari.
14. Quid quando dubium habent de valore matrimonij, & ratione dubij interdicta est debiti petitio. Proponitur sententia affirmans esse licitam talem delectationem.
15. Probabilior opposita.
16. Respondetur argumentis num. 14. deductis, & resoluitur ratio in absentia coniugis absque pollutionis licitis esse.
17. Quid dicendum, quando coniux dubius non est de valore matrimonij.
18. Quid dicendum de delectatione in coitu aliorum, proponitur quaedam sententia.
19. Resoluitur esse mortale tam delectationem de coitu licito quam illicito.
20. In aliis materiis à Venere licita est delectatio de opere bono.
21. Si de opere ex aliqua circumstantia malo delecteris, quatenus tale est peccatum.
22. De obiecto iure positivo prohibito potest esse delectatio absque peccato.

I. Variæ sunt sententiae.

Prima negat vllam delectationem de obiecto materialiter malo, etiam si sit in re venerea, esse mortalem, sed solum veniale: tribuitur Martino de Magist. *tract. de temperantia, q. 3. luxuria ad 17.* clarius illam docet q. de pollutione post probationem 4. conclus. Corduba *lib. 1. q. 23. dub. 11. §. 1. igitur, illam reputat probabilem. Medina 1. 2. q. 7. 4. art. 6. non audeat illam condemnare. fundamentum huius sententiae est: quia ferè nullum est obiectum, à quo se parari malitia per apprehensionem non possit. Ergo de illo ut sic apprehenso delectari potes absque peccato saltem mortali: nam licet virtus castitatis omnes motus, & delectationes circa rem veneream reprimat: at non videtur sub mortali reprimere inefficaces, sed solum illas, quae efficaces sunt, & causa operis.*

2. Secunda praecedenti opposita affirmat omnem delectationem de obiecto mortali, siue prohibito iure naturali, siue positivo in quacumque materia sit, esse mortale: ita Medina *Cod. de vestit. quaest. 21. §. mihi tamen. Valent. 1. 2. disputat. 6. quaest. 4. punct. 4. ad finem. Azor. tom. 1. instituit. moral. lib. 4. cap. 6. quaest. 1. laet D. Thom. quaest. 4. artic. 8. ubi probat delectationem veneream de opere mortali, mortalem esse, quia mortale est confirmari per affectum peccato mortali, quae ratio aequè probat de obiecto contra castitatem, ac contra quamlibet aliam virtutem, & de prohibito iure naturali, vel positivo.*

3. Tertia, & communis sententia est, omnem delectationem mortalem de opere mortali prohibito iure naturali mortalem esse, non item de prohibito iure positivo tradit D. Thom. *1. 2. quaest. 74.*

quasi 74. art. 8. in cap. 1. ad §. siquidem solum in prohibitis iure naturali exemplum ponit Lessius lib. 4. de iust. cap. 3. dub. 15. et 115. Corduba lib. 2. q. 30. dub. 1. Sanchez alios referens lib. 1. cap. 2. num. 9.

Priorem huius sententiae partem probant Doctores, quia à prohibitis iure naturali separari non potest malitia, quia sunt inriosecè mala: ac à prohibitis iure positivo optime potest separari; siquidem ab illis separari potest prohibitio, quæ facta sunt, sed quatenus in se sunt delectabilia, delectant: si enim die Venetiæ videtas æporum comedentem carnem, & de tali comestione delecteris; delectaris, inquam, de comestione bona, & non mala; siquidem non delectaris de comestione violante legem. Verum, ut distinctè procedamus, prius dicendum est de delectationibus in materia luxuriæ, postea de reliquis.

4. Dicendum ergo primò est in materia luxuriæ nullam esse delectationem deliberatè quaesitam in solutis hominibus in re veterata de obiecto graui, quæ ex leuitate materiae excelsius à naturali: ita communis fortentia, neque contraria viliam habet probabilitatem. Valquez disput. 109. cap. 3. Salas in numerosis referens tract. 3. disput. 6. section. 4. num. 45. Basilius de Lessius lib. 10. de matrim. cap. 16. §. 2. num. 8. lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 109.

Ratio huius conclusionis est, quia delectatio de obiecto veterato est causa per se, & sapre natura coitus, vel pollutionis, commouet enim appetitum sensitiuum, & spiritus vitales subleuantes generationi vocat. Ergo per se est mala, & prohibita. Oculi, tactus, & amplexus nulla honesta ratione accepti peccata sunt, quia initium sunt, & causa per se coitus, vel pollutionis. Quòd verò hæc delectatio mortalis sit, esto si, actus in efficitur ex eodem principio, probò: quia magis quam tactus, oscula, vel amplexus appetitum delectat, maiorique impetu, & efficaciori ad coitum, vel pollutionem promouet, & ratio abest à tali delectatione consensus in opus; vt notauit D. Thom. de virt. 85. art. 4.

5. Ex hoc fundamento inferitur nemini soluto licere delectari de copula sub conditione cogitata, si esset licita; quia illa cogitatio, & delectatio præiens est, & causa, & initium coitus præiens: ita Sanchez, Basilius de Leon, & Valquez supra, Limitat tamen Sanchez tom. 3. de matrim. disput. 47. num. 1. & sequ. lib. 1. in Decalog. cap. 2. à num. 3. hæc doctrinam ad solam delectationem appetitui sensitiui, & non voluntatis, quæ appetitui sensitiui fieri non potest in obiectum conditione veteratum, scilicet sub conditione matrimonij, quia imaginariæ non potest representare appetitui obiectum veteratum aliqua conditione, sed absolute, ideo (inquit) appetitum non posse fieri in obiectum licitum, sed in obiectum secundum se, & cum copula in se mala sit in solutis, ideo mala erit talis delectatio, licet delectatio voluntatis: probat autem non posse imaginariam representare appetitui obiectum sub conditione, quia in representatione obiecti conditionalis, est quidam tactus discursus, qui imaginariæ cum brutis communi non est tribendus: videtur enim in representatione obiecti conditionalis affirmatio, & negatio, vt cum dicitur, si homo est animal, est sensibilibus; æquales enim huic, est animal, ergo sensibilibus.

6. Verum hæc doctrinæ acquiescere non possum. Existimo enim delectationem voluntatis de copula sub conditione auctente eius malitiam, si fiat in solutis, malam esse: non quia ex parte obiecti mala sit, sed quia de facto excitat appetitum, & commouet ad copulam præsentem, quæ nullo modo solutis licita est: si enim castitas delectationem appetitui sensitiui refrenat in solutis, quare non debet refrenare delectationem voluntatis; Deinde falsum est appetitum non posse, sicut & voluntatem delectari de obiecto sub aliqua conditione, imaginariæ enim representare potest obiectum veteratum aliqua conditione: nam ad hæc representationem non requiritur discursus, affirmatio, vel negatio, sed sola simplex apprehensio, qualis est in brutis; brutis enim sæpè representantur cibi conuenientes, veterati tamen aliqua conditione quæ illos à sumendo remouet, & verè comederent illos, nisi timor domini castigantis addelet; habent ergo appetitum sub conditione: sic Ioann. Salas tract. 13. disput. 6. sect. 18. num. 189. & sect. 30. n. 200. Quòd verò in voluntate delectari, non solum gaudium, sed etiam delectatio, videtur necessariò affirmandum exemplo Christi, qui summum gaudium viuo Deo habebat: imò gaudebat vehementer se pro redemptione mundi pati, & moti non tamen de illa morte habebat delectationem, sed potius tristitiam, iuxta illud, *tristis est anima mea usque ad mortem*, quæ tristitia non solum in appetitu, sed etiam in voluntate residet. In quo autem differant gaudium, & delectatio voluntatis, non est facile explicatum. Deo ergo gaudium esse quandam complacentiam approbationem boni possessi, quia voluntas vult ita esse, & complacet, vt ita sit; tendit enim ad rem, prout est in se; delectatio verò non respicit rem, prout est in se, sed prout sibi est vt sit, & conueniens, & de illa vt sic delectatur: quare delectatio ex gudio sequitur; ac non semper gaudium inferit delectationem.

Adde difficillimo negotio distingui posse delectationem voluntatis à delectatione appetitus; habent enim huiusmodi potentia talem inter se annexionem, vt vix eorum actus distingui possint, vt ex præsentia constat.

6. Secundo infero non esse licitam viduis delectationem tam voluntatis, quam appetitus sensitiui ortam ex cogitatione copulæ habitæ tempore matrimonij, neque sponsis de futuro delectati de copula habenda tempore coniugij: quia talis delectatio non sumit suam bonitatem, vel malitiam ab obiecto, quòd bonum quidem est, sed ex oppositione, quam de præsentia habet cum virtute castitatis, eo quòd de præsentia excitet, & commoueat spiritus subleuantes generationi, & pollutionis, vel coitus præsentis initium sit: & ita tenet Sanchez plures referens lib. 9. de matrim. disput. 47. num. 4. Bonacina q. 4. de matrim. punct. 8. n. 13. Valquez 1. 2. disput. 114. n. 3. Basilius de Leon lib. 10. de matrim. c. 16. §. 2. n. 10. & 11. Lessius lib. 4. de iust. c. 3. dub. 15. num. 120.

8. Sed oblicies. Eiusdem bonitatis, & malitiæ est operatio, & eius delectatio, teste Aristotel. communiter recepto lib. 10. Ethic. cap. 3. ad finem, & cap. 5. sed operatio, quàm delectatio habet pro obiecto, est licita. Ergo. Secundo delectati de copula, est copulam approbare, & de illa gaudere; sed gaudium, & approbatio copulæ licitæ licita est. Ergo licita est talis delectatio. Tertio coniugibus licitum est, delectari de copula tunc habita, quia delectantur de obiecto bono, sed idem est obiectum cum vidui sunt. Ergo licet de eodem delectari; diuersitas enim temporum speciem moralem non variat, si in obiectis non sit variatio. Quarto licitum est delectari de comestione carnis tempore quo licet, de occasione latronis à iudice facta, de distributione pecuniæ alienæ, casu quo esset propria. Ergo etiam erit licitum delectari de copula: & ita tenet de sponsis de futuro Medina referens Vid. 1. 1. quest. 74. artic. 8. dub. 3. & sibi Zumel, disput. 4. c. 3. Paludan. in disput. 19. quest. 3. art. 1. n. 9. & probabilem reputat Corduba lib. 1. quest. 23. dub. 13. & de viduis docuit idem Medina dub. 2. Palud. Zumel, supra. Valent. 1. 2. disput. 6. quest. 4. p. 4. Syluester verbo delectatio quest. 13. Emanuel Sá, verbo luxuria, n. 13. Salas tract. 13. disput. 6. sect. 18. numer. 190. probabile reputat delectationem etiam appetitui sensitiui de obiecto turpi sub conditione auctente eius malitiam licitam esse, & sect. 29. loquens de sponsis de futuro, solum vt probabilius defendit non esse eis licitas tales delectationes, & sect. 30. n. 200. in viduis reputat probabilius posse delectari de copula habita.

9. Verum retinenda est nostra sententia affirmans delectationem veteratam tam voluntatis, quam appetitus sensitiui in petitionis solutis esse mortalem. Dixi, tam voluntatis, quam appetitus sensitiui: quia delectatio voluntatis excitat delectationem appetitus propter sympathiam naturalem, neque valet distingui, quando delectatio est voluntatis solum, quando verò sit etiam appetitus, vt bene probat Valquez disput. 113. c. 2. & disput. 108. c. 2. Salas disput. 6. sect. 30. n. 200. Quocirca.

Ad primum dico eiuſdem bonitatis & malitiæ esse delectationem cum operatione, quam causat, non cum operatione, quam habet pro obiecto. Cùm autem delectatio de copula licita causet illicitam, quia causat copulam de præsentia, quæ illicita est; ideo ipsa delectatio illicita est. Secundo respondeo eiuſdem bonitatis, vel malitiæ esse delectationem cum opere, quod habet pro obiecto: ac obiectum delectationis non est copula præterita, quatenus præterita, sed quatenus vt apprehensionis modò sit præiens, & quasi modò sit exercita, & cum de præsentia illicita sit, efficitur illicitam esse eius delectationem.

Ad secundum nego delectari de copula esse formaliter copulam approbare: aut de illa vteunque gaudere: nam in omni sententia licitum videtur esse, gaudere, quòd debitum marito reddiderit, & cuiuslibet licitum est gaudere, quod coniuges sibi iniuicem debitum reddant: quia hic actus totam suam bonitatem, & malitiam sumit per ordinem ad obiectum sicuti actus desiderij, & voluntatis efficacis: ac delectatio inefficax cùm non respiciat obiectum, vt præteritum, neque vt futurum, sed abstractat ab illo, eius malitia, & bonitas non per ordinem ad obiectum, ex quo originem sumpsit, sed ex effectu, quem causat, desumenda est. Et forte hoc est quod voluit dicere Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 120. Bonacina quest. 4. matrimonij punct. 8. num. 14. Salas 1. 2. tract. 13. disput. 6. sect. 29. & sect. 30. num. 199. cùm dixerunt sponsis de futuro non licere delectari de copula futura, neque viduis de copula præterita apprehensa per imaginationem, vt præsentem, & tunc exercita; licet verò de illa, vt futura vel præsentem.

Ad tertium nego coniugibus licitum esse delectari de copula tunc habita, quia delectantur de obiecto bono, sed quia delectationes non sunt eis tunc prohibitæ; cùm enim licita eis copula sit, & licita esse debet causa illius.

Ad quartam admitto licitas esse illas delectationes, quia non habent specialem deformitatem cum virtute; & nego tamen licere delectationem de copula ob rationem sæpè dictam.

10. Tertio inferitur nullo modo tibi licere delectari de pollutione

DE
CASTRO
PALAZO
TOM.
I
EN

pollutione in somnis habita, vel coitus sine peccato contingente: quia talis delectatio causa est excitativa pollutionem coitus praesentis, & ob eam causam prohibetur à castitate. Ita Zumel plures refertens 1. 2. q. 74. artic. 8. *disp. 4. dub. 2. c. 4. Salas 17. 1. 3. disp. 6. sect. 3. 2. num. 119.* Basilius de Leon *lib. 10. c. 16. §. 2. num. 12.* At licitum est de illa pollutione gaudere ob effectum inde sequentem, & ob eandem causam desiderare, quia tunc non est propriè delectatio de pollutione, sed de eff. & inde sequuto. Verbi gratia, licet desiderare, vt pollutio naturaliter contingat ob tentationes sedandas, & ob eundem effectum de illa gaudere: hac enim ratione Ecclesia gaudet de Adæ peccato, cum dicit: *O felix culpa, quæ talem, ac tantum meritis habere Redemptorem.* Sic Valquez *disp. 1. 5. cap. 2. c. 3.* Basilius *suprà.* Lessius *lib. 2. c. 3. d. 14. n. 105.* Saa *verb. luxuria, n. 11.* Salas plures refertens *17. 1. 3. disp. 6. sect. 3. 2. n. 217. c. seq. Sanch. lib. 1. in Decal. c. 2. n. 18.*

11 Quod dictum est de pollutione ob huiusmodi finem, dicendum est de homicidio, fornicatione, & aliis peccatis, licitam esse, isquam, delectationem non illorum præcise, sed quatenus fuerant cause alicuius boni effectus. Sic Basilius *lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 2. sine. c. num. 12. sine.* Salas *17. 1. 3. disp. 6. sect. 3. 2. Bonacina de matrim. quest. 4. punct. 8. num. 8.* Neque obstat, si dicas te non posse procurare pollutionem, homicidium, fornicationem: ergo neque de illis contingentibus delectari, quia procurare pollutionem est esse causam illius: at delectari de illa naturaliter contingente ob effectum relictum non est esse causam illius. Ergo non est, vnde talis delectatio videtur. Verum si loquamur de desiderio: esto Emanuel Saa *verb. peccatum, n. 13, in editione Complutensi,* affirmet licitum esse desiderare illud, de quo est licitum gaudere. Et idem docet Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 105. verb. dico quare.* At mihi videtur id verum non esse; licitum enim est gaudere, quod aliquis fuerit interfectus non ex displicentia personæ, sed ob hereditatem inde provenientem: at interfecionem eius desiderare non videtur licitum. Item nullo modo licet desiderare, vt aliqui nefariè copulenter, ad habendos filios, quia licet desideret finem bonam, desiderat illum medio peccato: at postea iam peccato licitum esse videtur de illo, secundum quod causabit liberos gaudere. Quare solum licet desiderare ob bonum finem illud obiectum, quod sine peccato effici potest, licet, inquam, desiderare pollutionem naturaliter contingentem, non voluntariè contingentem mortem naturalem alicuius, vt à peccato cesset, vel tempus iam non turbet. In omnium enim sententia certum est nullo modo licere supradicta procurare: non enim quidquid licet desiderare, licet efficere, quia alio modo tendit desiderium in obiectum, ac tendit operatio: desiderare enim potest clericus, vt latrones interficiantur, non tamen potest illos interficere, quia non desiderat interfici à se, sed ab alio: quæ omnia notavit Sorus 1. de iust. q. 12. art. 1. *verbis finem Nauarr. sum. c. 16. n. 17. rat. 6. Salas alios refertens 1. 2. 17. 1. 3. disp. 6. sect. 3. 2. n. 220.* Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 104. verb. dico secundo.*

12 Quod inferitur non esse licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, vel habenda; qui licet obiectum bonum sit: at delectatio bona non est, eo quod aduersetur voto castitatis, quod prohibet omnem delectationem em sensibilem veneream. Sic Basilius de Leon *num. 12.* Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 44. num. 25.* Valquez *disp. 1. 2. num. 10.* Temperant tamen aliqui hanc doctrinam. Coninchus *disp. 34. de matrim. dub. 11. num. 109.* ne habeat verum in coniuge, qui votum castitatis emisit absque consensu alterius coniugis, & ratione cuius non deobligatur à debiti redditione. Nam tunc delectatio non videtur prohibita, siquidem absolute copula non est prohibita, cuius ipsa potest esse causa: at eadem cum Sanchez, Conincho *n. 115,* & Valquez *suprà,* talem delectationem tibi esse prohibitam ratione voti castitatis, quia ratione illius obligatus es abstinere ab omni carnali delectatione quantum est ex te, seu quæ sine iniuria alterius coniugis omitti potest: at talis delectatio omitti potest sine iniuria coniugis. Ergo. Neque obstat illam delectationem initium esse posse copulae licitæ, quia non prohibetur ratione copulae, cuius initium esse potest, sed ratione sui ob votum castitatis. Adde initium esse non copulae licitæ, sed illicitæ: nam est initium copulae peccatæ à delectante, non copulae redditæ, ratione enim delectationis, ipse qui delectatur, copulam petit. Sic Lessius *n. 106.* Valq. *1. 2. disp. 1. 5. c. 2.*

13 Sed quid si ex alio impedimento extrinseco copula coniugalis illicita sit, vt quia vterque, vel alter astitatem contraxerant, vel prohibiti sunt copulari, vel ex copula damnata est sequendum proli: an tunc licita sit delectatio de copula?

Negat Basilius de Leon *lib. 10. de matrim. cap. 16. §. 2. num. 12.* quia delectatio tunc initium est copulae illicitæ. Probabilius tamen existimo oppositum; quia esto copula ex accidente illicita sit, at per se licita est. Ergo delectatio licita erit, cum delectatio non respiciat copulam secundum quod ex circumstantia vitatur, sed secundum quod se habet. Et confirmo, si votum castitatis fecisset coniux non absolutum, sed limita-

tum, scilicet non accedendi ad vrotum: certum est non peccaturum aduersus votum in delectatione mortosa. Ergo delectatio mortosa non sumit finem bonitatem, vel malitiam ex copula, quam de presenti potest causare attendendo ad circumstantias extrinsecas, sed de copula, quam potest causare per se. Adde in impedimento affinitatis esse rem manifestam, cum ratione huius impedimenti solum accatur coniux à debiti petitione. Ergo non à delectatione illius. Ita docet Sanch, *lib. 9. de matr. disp. 44. à n. 21.*

14 Maior dubitatio est, quando coniugi dubium est de valore matrimonij, & ratione dubij interdicitur debiti peritio, an tunc licita sit delectatio: Videtur licita: tum quia copula coniugij dubitandi absolute licita est: tum quia delectatio non infert copulae petitionem potius quam redditionem, sed est indifferens. Ergo ratione huius indifferentiæ licita erit talis delectatio. Et confirmo. Tactus, qui ab vno coniuge in absentia alterius haberetur, non est mortalis, vt defendit Sanch, *disp. illa 44 n. 16.* quia de se est indifferens ad copulam licitam, vel illicitam, neque delectatio mortosa copulae cum coniuge abscate, quia referri potest ad copulam coniugalem, licet actu non ditigatur. Ergo similiter delectatio de copula à coniuge dubio excutabitur à mortalitate, quia ordinari potest ad copulam licitam, qualis est petita ab altero coniuge.

15 Diceretur tamen existimo prohibitam esse talem delectationem: quia in solutus omnis delectatio carnalis tum extrinseca, quam intrinseca prohibita est, eo quod aduersatur castitati cohibenti omnes has delectationes: sed qui dubius est de matrimonij valore, non habet ius petitiendi has delectationes, nisi in quantum necessarium fuerit ad seruandum ius illiusdem alterius partis bona fide contrahentis: at ad conferendum ius alterius comparis nunquam est necessarium coniugem dubium de mortose cogitando delectare, licet neque se in absentia coniugis tactibus prouocet. Ergo nullo modo talis delectatio est illi licita: & ita tenet Sanchez *lib. 9. de matr. disp. 44. n. 24.* Coninch, *disp. 34. de matr. dub. 11. n. 115.*

16 Ad rationem oppositam respondeo, cum copula solum licita sit, casu quo peratur: at sublati tali petitione licita sit, efficitur delectationem, quæ non supponit, neque supponere potest, petitionem semper illicitam esse: quia non habet conditionem, quæ illam possit honestare. Ad confirmationem, est Nauarr, Saa, Corduba, & alij quos refert Sanchez *disp. 44. n. 2.* & Basilius de Leon *lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 11.* existimant tactus, & delectationem appetitus sentiens in coniuge absente mortalia esse; quia cum non possint esse causa, & principium liciti coitus eo quod sit impossibilis, sunt causa, & principium coitus illiciti, vel pollutionis. Nihilominus existimo tales delectationes, & tactus absque periculo pollutionis non esse peccata mortalia, eo quod ratione matrimonij omnes delectationes carnales, quæ ad copulam per se ordinantur, à mortali sine excusata. Quod verò copula sit impossibilis, cum impossibilis sit per accidens, non tollit quominus delectatio ad illam ordinetur, idè quæ licita sit, & ita tenet Valq. *1. 2. disp. 1. 3. c. 2.* Sanch, *n. 3.* Coninchus *disp. 34. dub. 11. n. 113.* At in coniuge dubitante de valore matrimonij, cum nullam causam habeat honestandi delectationes carnales, nisi ad petitionem comparis carentes dubitatione: nullo modo illi est licita talis delectatio, aut tactus.

17 Quod si coniux dubius non est de matrimonij valore, neque aliquo impedimento voti, affinitatis, aut similibus ligatus est: probabilius existimo licitum esse delectari de copula maritali habita, vel habenda, ac si praesens esset, modo absque periculo pollutionis: quia omnes hæc delectationes coniugibus sunt licitæ, eo quod principium, & dispositio sint copulae coniugalis, quæ illis licita est. Ita Valq. *1. 2. disp. 1. 13. cap. 2. Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 44. n. 3.* Coninch, *n. 113.* Neque redditur mortalis, etiam si inde conseruat membris pudendi alteratio, & commotio absque pollutionis periculo, quia hæc omnia ad copulam materialem de se ordinantur: si tamen propter eorum delectationem appaeratur, erit culpa venialis, quia extrahitur à suo fine. Sic Valq. *n. 4.* Sanch, *n. 5.* Salas *17. 1. 3. disp. 6. sect. 30. n. 206.* Quod verò Salas *ibi n. 205.* affirmat mortale esse, si coniuges se delectant de copula maritali imaginaria, & ficta, mihi non probatur; quia parum refert copulam esse fictam, vel veram, si delectat in absolute illis prohibita non est, & non fertur ad obiectum formaliter malum, & ita tenet Sanchez *disp. 44. n. 22.*

18 Quinto inferitur quid dicendum sit de delectatione in coitu aliorum, & quidem si coitus aliorum malus sit, & de illo sic apprehenso delecteris, nemini est dubium te peccare, quia placet tibi, & approbas obiectum malum. At si coitus aliorum à culpa excusetur, eo quod fuerit in amentia, Herreia *disp. 31. quest. 17.* existimat non esse mortale, quando absque periculo propriæ libidinis, & iniuria prolis; quia amentibus, inquit, nulla est lex posita, & idem est de eorum coitu delectari, ac delectari de coitu brutorum. Verum si coitus aliorum à culpa excusetur ob ignorantiam, somnum, aut ebrietatem, existimat mortale esse de illo sic apprehenso delectari; quia hic peccantes lege adstringuntur, licet ab illis ob ignorantiam excusentur. Ergo

Ergo delectari de illorum coitu, est delectari de actu prohibito. Adde, hos ignorantibus non licet coniungere, nec confutere, ut coniugantur. Ergo nec licet de illorum coniunctione delectari.

19 Ergo verò existimo de omnibus esse morale, sic Cordaba lib. 2. q. 30. sine salis tract. 13. disput. 6. sect. 31. n. 218. Azor. tom. 1. in fin. moral. lib. 4. cap. 6. quæst. 9. Mowcor, quia omnes tam cibij, quam amens lege tenentur, licet ab illa ob ebrietatem, vel amensiam fuerint excusati, Ergo delectari de illorum coitu per se, est delectari de obiecto malo. & solum per accidens excusato à malitia. Ergo est mala delectatio. Confitemur. Nemini licet amensiam ad necem hominis inuitare, neque ebrios inter se coniungere, neque desiderare, ut iudex erret in profectenda sententia, aut testes falsum testimonium dicant, etiam ignorantibus, quia mala illa, & peccata, à quibus amensiam, & ebrietas per ignorantiam excusantur, tibi erunt voluntaria, & grata. Deinde in venenis est specialis ratio, quare de his obiectis nequas delectatur, quia delectationes de his obiectis non solum sunt prohibita, quia ad obiecta prohibita referuntur, sed etiam ratione sui, & ob repugnantiam quam habent cum castitate, excusant enim, & commouent de se appetitum ad coitum. Ergo siue obiectum excusatur à malitia, siue non, delectatio de illo mala est. Unde non solum delectatio de coitu à malitia per accidens, excusato mala est, sed etiam delectatio de coitu matrimoniali aliorum, quia talis delectatio excitat in habente illum, fluxum feminis. Et licet aliquando non excitet, hoc est per accidens, ex se enim habet excitare, ac proinde à cuius excusati non potest, esto contra tenet Salas supra n. 215, tam de delectatione voluntatis, quam appetitum sensitiui, sitio- h. si quis, est talis distinctio.

20 Verum si de delectatione in aliis materijs à Venere loquamur, dicendum est primo licitam esse delectationem de quolibet opere bono, siue à se, siue ab alio factam sit. Probo, quia obiectum bonum est, & nullum prauum affectum mouet. Ergo licet de illo delectari, sicut delectare. Qua ratione illudum est de delectari de suspensio latrone de inimicis iure vastans, sic omnes Doctores.

21 Dico secundò, Si opus ex aliqua circumstantia malum sit, & de illo, vel est sub tali circumstantia, delecteris, delectatio peccaminosa est, sicut & ipsum opus, sic Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 16. Ratio, meo iudicio, est euidens, quia delectatio vel est approbatio obiecti, vel supponit illius approbationem, sed approbare obiectum malum, malum est. Ergo de illo si delectari malum erit. Explico conclusio- nem. Approbatio est sanam comedere carnes in Quadragesima, si de tali comestione delectaris, procul dubio delectaris de obiecto formaliter malo; similiter si te iudicem fingis, & sub hac apprehensione contemplaris vindicare de inimico, quis dubitare potest te peccatum cum obiectum formaliter malum approbes.

22 Dico tercio, de quolibet obiecto iure postiuo prohibito potest abique mortali delectatio esse, dummodo intellectus repræsentet voluntati obiectum denudatum conditione vitians, & voluntas & appetitus in illud ve sic repræsentatum feratur. Hæc conclusio est communis, Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 15. n. 11. & seq. Vazq. 1. 2. disp. 110. cap. 2. Sanch. alios referens lib. 1. Decal. cap. 2. n. 10. Ratio videtur aperta, quia obiectum, ut sic repræsentatum, non inuoluit malitiam. Ergo nequit illam delectationem tribuere: posse autem tali obiectum denudatum per intellectum à conditione vitiantem, apertum est, cum ab extrinseco habeat malitiam, sicuti & prohibitionem hæc ratione tibi non est morale. si in Quadragesima delecteris de esu carnis absolute, quia esus carnis in se malus non est, neque in se inuoluit prohibitionem; esset tamen mortale si delectatio esset de esu carnis in Quadragesima facta, ita vt obiectum delectationis illammet circumstantiam comprehenderet.

Dices. Sanè nullo modo licet velle in Quadragesima comedere carnes, etiam si non velis illas comedere, quatenus sunt prohibita. Ergo neque etiam licebit in Quadragesima de esu carnis delectari.

Respondendo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia voluntas efficax tendit ad consequendum opus, & cum ab opere sic exercito separari non possit malitia, neque à voluntate efficax separari potest: at delectatio cum operis executione non sit, potest in opus denudatum à conditione vitiantem ferri, ac proinde malum non esse, vt bene notauit Coninchus disput. 34. dub. 11. n. 110. Bonaccia de matrim. quæst. 4. par. 8. n. 11.

Dico quartò, de obiecto iure naturali prohibito mala est delectatio, quous ab illo præcindi non potest malitia: et si ab illo obiecto in aliqua circumstantia facta separari potest malitia, non erit mortalis eius delectatio. In priori parte huius conclusionis omnes conueniunt: nam tunc delectatio non habet, vnde honestari possit, cum malum semper approbet. Quia ratione nunquam potest esse licita delectatio de idololatria, odio Dei, mendacio, infidelitate, & similibus, quia in nulla circumstantia hæc licita esse possunt. Secunda pars paucis ardet, eo quod existimant à prohibitis iure naturali separari non posse malitiam, & prohibitionem. Verum si rectè expendatur, clara est: factum enim licitum esse potest necessitate

gravi vigente, homicidium auctoritate publica factum: si igitur quis delectaretur de horum actuum substantia, non intertur delectari de illis, quatenus mali sunt; siquidem, & mali, & boni esse possunt, secundum diuersas circumstantias in quibus fiunt; hæc enim ratio, vt bene dicit Azor statim allegandus, non peccat mortaliter, qui se ducem fingens in bello iniusto delectatur, quod strenue pugnauerit, iurificet se defenderit, aliisque huiusmodi fuerit operatus. Item ipsemet Thomas Sanchez, qui lib. 1. cap. 2. num. 11. affirmat, delectationem de prohi bitis iure naturæ semper esse malam, n. 35. nobiscum videtur consentire, siquidem admittit non esse culpam lethalem, si laicus se apprehendat Sacerdotem, & iurisdictionem habentem; delectatur in confessionibus audiendis, quia audire confessiones non est malum, nisi quatenus sit à non habente potestatem; quare dum non delectatur de huiusmodi conditionis absentia, non delectatur de aliquo malo, sic dicendum in duello homicidio, & similibus, quæ licita, & illicita esse possunt, ita tenet Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 19. Azor tom. 1. in fin. moral. lib. 4. cap. 6. quæst. 1. in fin. & Thomas Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 2. num. 16. sine. Coninch. supra num. 110.

§. III.

An delectatio, & desiderium obiecti mali sub conditione auferente eius malitiam, mortale peccatum sit.

- 1 Explicatur quæstio.
- 2 De prohibitis iure positio non est peccatum.
- 3 Quid attendendum de prohibitis iure naturæ? Proponitur quædam sententia non posse honestari talem delectationem.
- 4 Probabile est honestari posse.
- 5 Satis sit argumentis num. 3. positio.
- 6 Aliqua aduertuntur pro superioris doctrina intelligentia.

1 **D**esideras comedere carnes die Venetis, occidere, mentiri, vindicare, idololatriæ si tibi liceret, & de illis sub tali conditione apprehensis delectaris, committis peccatum, ac si conditionem non apposuissis.

2 Si de prohibitis iure positio loquamur, recepta omnium sententia est, te non peccare, si apponas conditionem excusantem à malitia, & sub ea obiectum velis, vt si velis in Quadragesima comedere carnes, casu quod Ecclesia permitteret, stante enim Ecclesie permissione talis comestio licita est. Ergo velle comestionem sub tali conditione est velle obiectum bonum nulla ex parte maculatum.

3 Quod si de prohibitis iure naturæ loquamur distinguendum est. Aliqua enim sunt, à quibus separari potest malitia; alia à quibus malitia est inseparabilis. Prioris generis sunt, coitus, homicidium, furum, infamatio, quæ stante aliqua conditione licita sunt, coitus enim licitus est, si cum vxore propria fiat, homicidium, si auctoritate publica, furum, si vigente necessitate, infamatio, si honesta causa intrecdat. Alia sunt, à quibus malitia separari non potest, quia nullus casus dabilis est, in quibus hæc liceant, vt mendacium, fornicatio, vindicta, idololatria, odium Dei, & similia. Si voluntas fertur in prioris generis obiecta sub conditione auferente eius malitiam, existimo peccatum mortale non esse, quia fertur in obiectum denudatum à malitia; hæc enim ratione non peccat mortaliter religiofus, qui velit ducere vxorem, casu quo liber esset à voto, & occidere latrones casu, quo iudex esset, & alienum accipere necessitate vigente, sic Caietanus in summa, verbo cogitatio. Emanuel Saæ verbo peccatum. Mai. 1. tom. sum. cap. 12. n. 2. in 2. edit. Basilius de Leon lib. 10. de matrim. cap. 16. num. 20. Th. Sanch. alios referens lib. 1. in Decal. cap. 2. n. 24. & alij Doctores statim referendi. Quod si voluntas fertur in posterioris generis obiecta, quæ in nullo euentu licita esse possunt, affirmat Thom. Sanch. n. 23. Basilius de Leon supra Azor tom. 1. in fin. moralium, lib. 4. cap. 6. q. 10. te peccare mortaliter, quomocumque ea velis, etiam si ea velis sub conditione, si tibi liceret, vel si non essent mala, vel prohibita. Nam cum impossibilis sit talis conditio, pro non adiecta debet haberi, ex text. in cap. fin. de conditionib. appositis, ac si conditio non esset apposta, sed absolute in talia obiecta motus fuisset, nemini est dubium te peccaturum grauer. Ergo etiam si conditionem apposueris. Secundo cum dicitis velle mendacium, si esset licitum, conuincis desiderare licitum esse mendacium. Ergo desideras, vt naturæ retum mutentur, & iure naturæ verita liceat. Ergo peccas. Tertio nemini esse potest dubium, hunc actum esse culpam lethalem, si esset licitum. destruerem Deum, cum tamen conditio rationem malitæ auferre videretur.

4 Nihilominus existimo satis probabile non esse peccatum mortale hæc obiecta intrinsece mala desiderare, vel de illis delectari sub conditione, si licita essent, vel si Dei offensa non essent; sic tenet expressè Valquez 1. 2. disput. 116. cap. 2. Sayrus in claus. regia, lib. 8. cap. 7. num. 28. & 29. Salas tractum 13. disputat. 6. sectio. 27. num. 180. Emanuel Saæ in edit.

DE CASTRO PALACIO TOM. II. LIB. IV.

edit. Complur. & Rom. verbo peccatum, n. 2. Bonacina de matrim. quæst. 4. p. 8. num. 20.

Probo primo, quia sic desiderans illa obiecta, non absolute, & efficaciter illa desiderat, cum videat esse impossibilia, solum enim ostendit propensionem suæ voluntatis in tale obiectum quando enim dicit se mendacium committurum, si liceret, scit nec esse, neque posse esse licitum mendacium. Ergo non habet voluntatem committendi mendacium; cum hac enim voluntate mentendi, si liceret, stat optimè voluntas nunquam mentendi, quia non est licitum. Ergo solum illa voluntas est, quædam voluntas inefficax, seu, ut melius dicam, est quædam propensionis in obiectum significatio: at quando ita est, implet Thomas Sanchez num. 27, affirmat malam non esse. Ergo nunquam est mala talis voluntas, secundò, qui vult mentiri, casu quo liceret, non vult obiectum prauum, siquidem mendacium licitum malum non est, & licet nunquam possit esse licitum mendacium, hoc non obest quominus voluntas in illud sub ea conditione feratur; in apprehensione enim, & affectu mendacium licitum est.

Neque obstant rationes conetarie. Admitto enim conditionem impossibilem in matrimonij contractu favore ipsius pro non adiecta haberi: at non in aliis contractibus, ex §. si impossibilis, Institur. de iuribus stipular. & leg. impossibilis, 7. ff. de verborum obligat. & leg. non solum, 30. ff. de actionib. & obligat. Ex quibus legibus constat apponentem conditionem impossibilem non habere voluntatem contrahendi, sed potius irridendi?

Ad secundum nego volentem mentiri, casu quo liceret, vel ut licitum sit mendacium, quia circa bonitatem, vel malitiam mendacij non feratur eius voluntas, sed negativè se habet: sicut si voluntatem haberes occidendi latrones, si iudex edes, non inferitur te habere voluntatem assassinandi officium iudicis. Neque religiosus, qui dixerit: Si solutus essem à voto, ducerem uxorem; inferitur habere voluntatem se à votis liberandi, sed solum dicit, quid in illo statu faceret, sibi que gratum foret. Ergo ex tali voluntate non inferitur velle, ut rerum naturæ mutentur, secundò respondeo concedendo te velle, ut illa omnia essent licita, & naturæ rerum mutentur; sed quia non vis illud efficaciter, sed inefficaciter, & per simplicem affectum, & ob finem bonum, non est cur peccati mortalis tuis affectus damandus sit, ut bene dixerunt Vasq. & Salas supra.

Ad tertium respondeo illam voluntatem, si esset licitum, destruerem Deum, mortalem esse non ex formali obiecto, quod respicit, sed quia videtur effectus esse alterius voluntatis Deum odio habentis: qui enim sermò id diceret, manifestè conuinceretur Deum sibi displicere, & ex displicentia ipsius esset mortale; non obiecto.

Pro maiori intelligentia supradictæ doctrinæ aduerto aliquos esse casus, in quibus à mortali aliqui de existimant excusatos ob conditionem appositam, cum tamen non sint, eo quod conditio illa non tollat malitiam integrè. Si enim dicas vindicater, fornicater, aut aliud malum facerem, si infernus non esset, vel si non essem sacerdos religiosus, &c. sine dubio peccatus esse, vel non esse infernum, esse, vel non esse sacerdotem, non tollit malitiam vindictæ, fornicationis, & aliorum peccatorum; tollerit tamen aliquam circumstantiam: ut si diceres, si non essem religiosus, fornicater, & constituerit peccatum solum contra temperantiam, non contra votum, ut bene notauit Bonacina de matrim. quæst. 4. p. 8. n. 27. Sanchez libr. 1. in Decalog. cap. 2. n. 28. qui n. 29. aduertit, cum aliquis dicit, si hoc mihi alio tempore accideret, vindicater, esse peccatum, si potentiam exequendi vindictam desiderat: at si solum enuntiativè proferat, enuntiativo, inquam, quid tunc sciendum fuisse existimat, culpa vacat. Nunquam tamen est peccatum velle relinquere peccatum ob timorem inferni, vel ob amissionem honoris, ob quemcunque enim finem peccatum relinquatur, peccatum non est.

§. IV.

An delectatio morosa de turpi obiecto habeat omnes species, quas habet desiderium illius.

1. Explicatur questio, & declaratur, in quo sita est difficultas.
2. Si delectatio sit de copula cum coniugata, quatenus talis est, speciem habet adulterij, secus si de copula coniugata præciso per intellectum coniugij.
3. Preponitur quædam obiectio, & soluitur.
4. Aliqua aduertuntur notanda.

1. **C**onstat primò, desiderantem fornicari cum soluta contra temperantiam peccare; si cum nupta, addere iniuriam ob adulterium; si cum religiosa, vel voto castitatis ligata, peccare contra religionem; si cum consanguineis, peccare contra pietatem, quantumvis vellet non esse coniugatam, religiosam, vel consanguineam, quia desiderium peccati tendit

ad exequendum peccatum, & cum à peccato illo separari non possint illæ circumstantiæ, necessariò illatum malam habere debet desiderium, seu voluntas efficacis.

Difficultas autem est, an etiam illas habere debeat delectatio: siquidem delectatio non tendit ad executionem operis, sed potius ipsum opus, quasi exercitum supponit, & in illo delectatur.

2. Et quidem si delectatio sit de copula habita, vel habenda cum coniugata, quatenus coniugata est: ita ut obiectum tæ delectationis non solum sit copula cum illa femina, quam cognoscis coniugatam, sed copula cum illa ut coniugata, taliter quòd esse coniugatam te delectet, nemini esse potest dubium talem delectationem non solum contra temperantiam, sed etiam contra iustitiam esse: siquidem iniustitia tibi placet, & grata est, & tradiderunt Azor. Vasq. & Salas infra allegandi. At vero vel nunquam hoc contingit, quia terminam esse coniugatam, vel alio impedimento ligatam, parum delectationi delectatur, in ò potius temperat delectationem, non illam excitat. Ergo cum de illius concubitu delectaris, non delectaris de illo, quatenus est concubitus coniugatus, vel religiosus, sed ab omnibus his circumstantiis præcisus. Possit autem delectationem ab omnibus his circumstantiis præcisare, videtur manifestè: femina enim illa esse poterat sine coniugio, vel voto castitatis. Ergo bene potest apprehendi, quòd apprehendatur affectus coniugij, vel voto castitatis (est alia cognitio cognoscatur affectum esse coniugio, vel voto castitatis). Ergo apprehendere potes copulam cum illa, ut sic apprehensa. Ergo si delectaris in tali copula, non delectaris in copula adulterina, vel sacrilega: quia copula illa prout est in tua apprehensione ab omnibus his malis præcisus. Ergo delectatio de copula cum coniugata, religiosa, vel consanguinea, eiusdem esse potest speciei, nisi formaliter delectatio fiat de illis, quatenus tales sunt, ita tenet, & late probat Vasq. 2. disp. 1. 2. cap. 2. Azor libr. 4. in sit. mor. cap. 6. q. 3. Sayrus in clavi regis lib. 8. c. 7. n. 19. & 20. Thom. Sanchez, libr. 1. in Decal. cap. 2. n. 12. attenda eius limitationem, quam apponit conclusioni, probabilem reputat Lessius libr. 4. de vitiis. cap. 3. dub. 15. n. 123. Saà verbo luxuria n. 13. Salas 1. 2. tract. 1. 3. disp. 6. sect. 6. num. 56. & 57. Agid. de Coniuch. disp. 34. dub. 1. 1. n. 108. Bonac. de matr. q. 4. p. 8. n. 9.

3. Sed obijcies, cum delectaris de obiecto prauo, verbi gratia de copula habita cum coniugata, copula cum coniugata tibi placet, & grata est. Ergo tibi grata est copula adulterina, quia ab illa copula cum coniugata separari non potest adulterij malitia.

Respondeo, si per approbationem voluntatis tibi placeat copula cum coniugata, certum est malitiam adulterij talem approbationem habere; illa enim voluntas est voluntas operis: at si per delectationem tibi placeat, non est necessarium, quòd tibi placeat copula cum coniugata, quatenus cum coniugata est; sufficit, si placeat illa copula, quæ cum coniugata est facta, quatenus est cum femina pulchra, & à te amata; stat enim optimè non posse ab aliquo opere separari plures malitias, & in delectatione illius operis omnino separari. Exemplis probat Coninchus, Lessius, & Salas supra, si in loco facto malè tractetur tuus inimicus, & tamen de illius calamitate delecteris abique consideratione loci sacri: talis delectatio malitiam sacrilegij non habet, etiam si opus exterium sacrilegium fuerit. Item audis verba facientis, sed contumeliosa, imputa, detestatoria, delectari de illis potes, non quatenus contumeliam causam, sed quatenus risum excitant, item non quatenus detestatoria, sed quatenus impura. Ergo non est necessarium delectationem integrè obiecto conformari, & omnem eius malitiam in se recipere, sed poteris solum ex parte turpitudinem ab illo accipere.

4. Aduertendum tamen est, si delectatio contingat de copula sodomitica, vel bestialia, necessariò faciendum esse, quia omnino sunt distincta à copula fornicaria, & specialem cum virtute castitatis oppositionem habent: siue hæc oppositio illis proveniat à turpitudine obiectorum, quæ respiciunt, siue à se ipsis per ordinem ad obiecta, sic Vasq. cap. 2. Lessius n. 122. Salas num. 60.

Secundò aduertendum est, si delectatio fiat ab habente votum castitatis, esse non solum contra temperantiam, sed etiam contra votum, quia votum omnes delectationes carnales excludit. Solum est difficultas, an delectatio coniugis cum femina aliena habeat non solum malitiam contra castitatem, sed etiam contra iustitiam? Affirmat Bonacina quæst. 4. num. 8. de matrim. n. 19. v. sic. secundus casus, quia coniux per matrimonium non solum corpus, sed etiam affectus alteri coniugij obligavit. Ergo si in alteram à coniuge inclinat, iniuriam intogat. Hæc tamen ratio non caret difficultate, supposita nostra lenientia affirmante delectationem non accipere malitiam omnem obiecti, sed quatenus ab intellectu voluntati repræsentatur. Cum autem à circumstantia coniugij possit intellectus præcisare, & seipsum quasi solum considerare, non videtur circumstantiam coniugij, posse malitiam tali delectationi tribuere. Quòd autem per coniugium non se coniuges obligauerint ab his delectationibus abstinere, sicuti obligantur vouentes castitatem; inde probatur, quia hæc delectationes sunt:

non per se in cognoscere alteri coniugi. Ergo non potest ratio illarum iniuriam pati, neque ob illas priuatur copula sibi debita. Ergo non sunt contra iustitiam, sed solum contra temperantiam, quod dubitando dictum sit.

§. V

An delectatio appetitus sensitivi cum commotione corporis, peccatum sit mortale, si voluntas in talem delectationem expressè non consentiat.

- 1 Quæ ratione in his moribus consentire possit, & de quo consentit sit controversia.
- 2 Motus appetitus sensitivi non refrenari à voluntate, cum possit qui affirmant esse mortale.
- 3 Probabilior, est sententia opposita.
- 4 Soluuntur fundamenta num. 2. posita.
- 5 An sit peccatum veniale hos motus non reprimere. Proponitur sententia non esse.
- 6 defenditur cum communi esse veniale peccatum, & solvuntur contrariæ rationes.
- 7 Quid si ob causam honestam non reprimis.

1 Duplicitè voluntas in huiusmodi moribus consentire potest, primò expressè appetendo illos, & in illis se delectando, & de hac voluntate nemini est dubium esse peccatum mortale. Secundo consentire potest tacite, & virtualiter, quatenus non reprimat, que coërcet, cum possit. Et de hac secunda voluntate est controversia, an sufficiat, ut motus appetitus sensitivi sint peccata mortalia, etiam quando abest periculum pollutionis, vel alterius consensus mortalis.

2 Prima sententia affixit, sic AZOR tom. 1. lib. 4. cap. 6. quæst. 5. & cap. 11. quæst. 5. Petrus de Ledesma 2. part. sum. cap. 27. initio. Valent. 1. 23. disput. 6. quæst. 4. punct. 3. vel nihilominus contraria. Lellius lib. 4. de iustit. cap. 3. num. 117. Valquez 1. 2. disput. 108. cap. 2. Sayrus lib. 8. cap. 7. num. 3. referunt pro se D. Thom. Bonavent. Alenf. Richard & alios, sed immerito, ut etiam expedit Salas 1. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 3. in princ. num. 24. & 25.

Probat potest primò, quia voluntas tenetur regere appetitum, & omnes alias potentias, ne rationi pugnent: ideo enim constituta est domina, & regina potentiarum. Ergo si cum appetitibus, aliisque inferioribus potentia oppugnant rationem voluntas non se opponit, & appetitum reprimat, & obligationi, non satisficit, ergo peccat, & cum sit materia grauis exculsura non potest à mortali. Secundo, si voluntas in huiusmodi motus expressè consentiat, omnes assunt, peccare mortaliter. Ergo etiam peccabit si virtualiter consentiat, tacitus enim, & expressus consensus pro eodem reputantur, ex l. de quibus, in fine, ff. de legibus, & l. cum quis ff. si certum petatur, & late Eucrat. loco ab expresso ad tacitum. Confitemur, quia vix distingui potest, an voluntas se negatiuè habeat, an expressè consenserit nam cum appetitus secum trahat voluntatem, difficile erit discernere consentiente appetitu voluntatem non consentire. Tertio si aliqui huiusmodi motus per tactus, & amplexus in te excitat, obligatus esset sub mortali illum reprimere. Ergo etiam cum à natura excitatur cum eodem modo ad fermentationem prouocent. Neque valet dicere te esse obligatum repellere huiusmodi tactus, ne peccato alterius consentias: nam etiam si alter non peccaret, eo quod cibus, aut amens esset, teneris illum à te repellere, neque tales actus permittere: quia talis irritatio à quocumque proueniat, castitati obstat. Quarto velle hos motus, & delectationes inde consergentes, ideo est mortale, quia hæc delectationes initium sunt, & causa proxima pollutionis, vel coitus, sed siue apponatur expressè, siue tacitum interpretatiuè, eodem modo sunt initium, & causa pollutionis, vel coitus. Ergo eodem modo erunt peccata, cum consensus interpretatiuè verus consensus sit. Quindò, si voluntati licet hos turpes motus non reprimat, sed illorum delectationem recipere, contenta erit talis delectatione, & de matrimoniali copula non carabit. Obstat ergo ratio, quæ sententiam fini matrimonij.

1 Nihilominus etsi supradicta sententia valde probabilis sit: probabilior mihi videtur non peccare mortaliter voluntatem, quæ non reprimat hos turpes motus sed merè negatiuè se circa illos habeat, dummodo abest periculum pollutionis, aut viciorioris, grauis consensus, tenet hanc sententiam Caietan. 1. 2. quæst. 74. art. 3. & in summ. verb. delectatio versis, magna tamen Nauac. cap. 11. num. 9. vers. 1. part. 2. & cap. 16. num. 9. part. 4. Tolet. summ. lib. 5. cap. 14. num. 2. Philiaicus tom. 1. part. 2. sum. lib. 4. cap. 8. & alij plures, quos refert Salas tract. 13. disp. 6. sect. 3. num. 25. Et licet ipse noluerit suam mentem declarare, tamen insinuat esse pro hac sententia vel legenti patet. Probabilissimam esse affirmat Thomas Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 45. num. 25 & lib. 1. in Decalog. cap. 2. num. 13.

vbi hanc reputat probabiliorē in rigore metaphysico, practice tamen aliam dicit esse veram.

Præcipua ratio, quæ me mouet, est quia huiusmodi motus à natura proueniunt, ita ut omnes coërcere sit impossibile, aliquos difficilimum. Non est igitur credendum de diuina bonitate salutem æternam hominem his periculis exposuisse esset enim salus æterna cuiuscumque hominis non leui periculo exposita, si cum à natura sit in malum procluis, arctatus sit non solum non admittere hos motus, sed etiam illos reprimere, & coërcere. Item si obligatus esset homo hos motus reprimere, cum possit, obligaretur sanè media apponere non difficilia ad reprimendum, ergo si videret hos motus consergere eo quod in lecto tali vel tali modo decumbit tenebitur à tali cubitu abstinere, imò surgere, & se aliquoties verberare, quod certè est durissimum, & pauci admittunt. Deinde peccabit mortaliter, si non euitat causas, ex quibus cognoscit huiusmodi motus prauos insurgere; nam si postquam excitati sunt tenentur illos reprimere à fortiori tenebitur impedire ne excitentur; tenebitur ergo sub mortali feminam non alloqui, nec videre, aliaque similia omittere, quæ omnium sententia vel bona sunt, vel solum venialia.

4 Denique argumenta contrariæ sententiæ non vigent. Ad primum dico, voluntatem obligatam esse sub mortali regere appetitum, ne ita cum ratione pugnet, ut ex eius pugna ipsa consentiat: at impedire quamlibet pugnam, non videtur obligata voluntas saltem sub mortali.

Ad secundum admitto gratis in contractibus idem esse iudicium taciti, & expressi propter præsumptum consensum: at in peccatis nequaquam; nunquam enim tibi licet aliorum peccata velle: licet tamen illa non impedire, & Deus peccata permittit, non tamen illa vult. Quare si rectè expendatur hic consensus tacitus, qui solum est permissio, non debet dici propriè consensus voluntatis, cum voluntas quantum est de se illos non velit, & in tali appetitu delectatione displiceat. Alias diceretur Deus tacitè velle nostra peccata, & virtualiter in illis consentire, si quidem illa permitit potens cohibere quo nihil absurdum. Ad confirmationem, difficile quidem est discernere voluntatem non consentire, consentiente appetitu: at experientia constat ita contingere, præcipuè cum in voluntate adeit displicentia formalis de tali delectatione, quæ displicentia efficaciter detinet voluntatem, ne consentiat, estq; inefficax sit ad prauos illos motus reprimendos.

Ad tertium concedo obligatum te esse sub mortali repellere excitantem turpes motus: at non obligari eodem modo, quando à natura excitantur: esse enim excitatos à natura, dimittit obligationem, sicut in pollutione contingit quæ permittit potest stueri quando à natura prouenit: at si alius in te excitat omnino debebas illum repellere.

Ad quartum concedo velle hos turpes motus illòque procurare, esse peccatum mortale, quia initium sunt, & causa pollutionis. Nego tamen inde inferri illos permittere esse mortale; quia aliud est velle causam pollutionis, aliud permittere illam. Qui enim permittit causam pollutionis à natura prouenientem, non dicitur illius causa: at qui illam vult causa illius est. Adde si præuideatur futura pollutio, etiam si non præuideatur illius consensus, communiter Doctores sententur teneri tunc voluntatem resistere, nec posse solùm negatiuè se habere, quia tenetur causas notabiliter ad pollutionem influentes auertere, si commode possit. sic Sanchez supra lib. 9. de matrim. disp. 45. num. 45. & in Decal. lib. 1. cap. 2. n. 14. Salas 1. 2. tract. 13. disput. 6. sect. 18. num. 127. fine, & sect. 9. num. fine, quamuis difficultate non caret.

Ad quintum nego permissionem obstat grauius fini matrimonij, cum enim voluntas non possit horum motuum delectationem procurare, vel in illa gaudere sed summum illum pati, cum acciderit, non potest periculum esse, quòd his delectationibus contenta sit.

5 Ex dictis oritur non leuis difficultas, an sit peccatum veniale hos motus non reprimere, cum possit.

Ratio difficultatis est. Nam si est peccatum veniale non reprimere hos motus, ideo est, quia est obligatio reprimendi, & carentia illius repressiois aduersatur alicui præcepto: at nullum præceptum esse videtur cui aduersetur: nam illud præceptum, non concupisces, non appetitus cupiscentia vbi non est libertas, sed de concupiscentia voluntatis latum est. Ergo dum ipsa voluntas non concupiscit hos motus, nullum peccatum esse potest. Deinde si adit præceptum reprimendi hos motus, cum hæc sit materia grauis obligatio erit sub mortali. Ergo vel dicendum est nullum esse peccatum hos motus non reprimere, vel esse mortale. Denique non reprimere hos motus, ideo esse potest peccatum veniale, quia ipsi excitant, & mouent ad pollutionem, cuius causas debes auertere, si commode possis. Ergo hæc ratio probat non esse peccatum veniale, sed mortale. Quia non auertere causas in materia luxurie notabiliter influentes in pollutionem, mortale est, ut expedit Sanchez lib. 9. de matrim. disput. 45. num. 25. Confirmo pollutio præuisa, & non intenta, in tantam est peccatum, in quantum est peccatum causa illius, sed quando ex huiusmodi delect.

DE CASTRO
D. PATA
TOM.
E. V.

delectationis appetitu prævidetur pollutio, delectatio appetitus peccatum mortale est. Ergo etiam est in tale, quando non prævidetur. Probo consequentiam, quia causa pollutionis esse mortale, vel non esse, non p[ro]venit ex effectu sequuto, sed ex eo quod ipsa per se talem effectum habeat. Ergo vel dicendum est nullum esse peccatum hos motus non reprimere, etiam stante pollutionis periculo, vel semper esse peccatum mortale. Quapropter plures Doctores asserentes hanc delectationem mortalem esse, non tam de periculo pollutionis, quam de periculo consensus in ipsam sunt locuti: quocirca Alensis, Bonaventura, & alij, quos refert Salas 1. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 3. n. 30. & sect. 35. circa finem, n. 6. sentiunt nullum esse peccatum has delectationes permittere, si abest periculum consensus, & expressè docet Ioan. Sanchez in select. disp. 21. n. 3.

6 Verum omnino retinenda est communis sententia, quam docet Salas supra sect. 3. num. 30. sine & sect. 9. in princ. ubi plures refert Thomas Sanchez in Decalog. lib. 1. cap. 2. n. 11. sine, & omnes communit: permittere, inquam, hos turpes motus, & delectationem appetitus absque aliqua causa honesta, esse peccatum veniale, quia de se sunt inordinati, & ad copulam incitant. At à copula prohibitus est abstinere: ergo etiam prohibitus est abstinere ab iis motibus sub graui culpa, ne illos velis; sub leui, ne illos permittas. Nec mirum est hos diuersos modos consentiendi, non eadem grauitate culpæ prohiberi, sicuti non eadem grauitate culpæ prohibetur resistere tepidè tentationi, ac illam velle. Ex his patet ad primam & secundam rationem dubiandi. Ad vltimam dico te obligatum esse auertere causas per se ad pollutionem notabiliter influentes, quando commode potes; obligaris, inquam, sub mortali, si tibi voluntariae sint; sub veniali, si à natura sunt appositæ, vel si intelligantur probabiliter pollutionem causaturæ. Vnde cum Doctores dicunt causam dare pollutioni, absque vlla necessitate, mortale esse, etiam si pollutio non sequatur, si causa per se referatur ad pollutionem, optimè dicunt: at qui permittit huiusmodi motus, non dat causam per se pollutioni, sed permittit causam à natura datam: hæc autem permissio non videtur sub graui culpa prohibita, quando pollutio non intelligitur proventura: sufficit, si tunc sub veniali intelligatur prohibita.

7 Notandum item est, si ob causam necessariam, vel vtilem tibi, aut alteri non reprimis huiusmodi motus, quales sunt, audire confessiones, legere, locutio urbana cum femina, equitatio, timor incidendi in turpiores delectationes, vel virginitas tenendi, nullum peccatum committis: etiam si adsit periculum pollutionis, modò abest periculum consensus, quia tunc pateris has delectationes, non agis: ita Azor tom. 1. institutionum moralium. lib. 4. cap. 6. quest. 5. Salas plures refert 1. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 3. num. 31. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 2. n. 11. Valquez disp. 108. cap. 3. sine. Coninchus disp. 34. de marim. dub. 1. n. 111. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 94. & dub. 15. num. 118.

P V N C T V M X I.

Qua ratione pecces, si te iactes, aut iactari permittas de peccato, de bonis naturalibus, & de virtutibus.

- 1 Iactantia de peccato peccatum est.
- 2 Si de dexteritate, aliisque circumstantiis iacteris, idque audientes intelligant, à peccato mortali excusari potes.
- 3 Si alius te de peccato laudet, & laudes acceptas, mortaliter peccas.
- 4 Idem est si alium tu de peccato laudas, vel quod non commiserit exprobras.
- 5 An iactantia in peccatum eandem habeat malitiam, ac ipsum peccatum.
- 6 Iactantia immoderata in donis naturalibus per se est veniale peccatum.
- 7 Aliquando est mortale, ut si in damnum tertij vergat.
- 8 Quare ab hominibus estimationem, & gloriam in virtute aliquando licet.
- 9 Humanas laudes propter se appetere illicitum est.
- 10 Sed quid si ob gloriam humanam captandam fingeres opera virtutis.

1 **S**ine controversia est, iactantiam de peccato peccatum esse, quia iactantia & est complacentia in peccato, & ex illo laudem querit. Vnde si peccatum fuerit mortale, mortalis erit iactantia: si veniale, venialis. Neque refert, si ne peccatum verum, vel falsum, de quo te iactas, quia iactantia eadem esse potest, siue peccatum verum sit, siue falsum, sic omnes Doctores cum D. Thom. 2. 2. q. 132. art. 1. & 3.

Sed quid si tibi placeat ab aliis, néve exproberis, te iactas de peccatis commissis, vel singis commissis.

Respondeo in iactantia de peccato communitur dupliciter peccari, primò per complacentiam, & gaudium de peccato, de

quo te iactas. Secundò per extolentiam pravam, & elationem inordinatam, si in peccato, de quo te iactas, non complaceras, excusaris à peccato elationis, & delectationis illius: at non excusaris à peccato elationis, seu inanis gloriæ, quæ consistit in querenda laude, & honore ex peccatis, sic D. Thom. supra artic. 3. Nauar. summ. cap. 23. num. 12. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 3. num. 5. & 10. Azor tom. 1. instit. lib. 4. cap. 13. quest. 2. & 5.

2 Verum si in peccato narrato non complaceras, neque ratione illius laudem queras, sed solum te iactes, de ingenio dexteritate, virilitate in committendo, affirmat Lessius lib. 2. de instit. cap. 47. dub. 6. n. 42. Sanchez num. 4. Bonacina quest. 4. de marim. punct. 8. num. 10. non esse mortale casu, quo audientes intelligant te neque complacere in peccato, neque laudari de illo, sed solum de modo, qui in committendo adsit: nam si id non intelligant, peccas inanis gloriæ peccato, siquidem opere saltem extero exultas in rebus pessimis. Et ita præiudicium est contingere, quoties tuus animus in contrarium manifestè non declaratur, sumitur enim præiudicium ex communitate contingentiis, ex l. nam ad ea, ff. de legib. Negari item non potest talem narrationem periculosissimam esse.

3 Quòd si alius te de peccato iactet, & laudes acceptes, illis que congaudeas, clarum est te peccare mortaliter, vt bene dixit Nauar. & Sanchez supra: at si tibi displicent, & præ verecundia taces, existimat Sanchez non esse mortale, nisi talis esse laudatus, qui rancido stantibus scandalum præbet. Ego verò, vt te excusent à peccato, semper existimo necessariam, vt aliquo modo displicentiam, quam habes in corde, exterius manifestes; alioquin censebis laudes ex malefactis acceptate, & in illis consentire.

4 At si tu alium de peccato commisso laudas, vel exprobras, quòd non commiserit, clarum est te peccare mortaliter, vt bene dixit Nauar. & Sanchez supra: at si tibi displicent, & præ verecundia taces, existimat Sanchez non commisisse, excusaturque ad committendum; tum quia significas laudem, & honorem ex malefactis esse querendam, idque pro-utras, sic Nauar. cap. 23. num. 13. Caietan. sum. verb. iactantia. Sanchez n. 6. & seq. ubi bene aduertit aliquando oriri obligationem restitutionis, si tua exprobratione, vel iactantia motus aliquis fuerit damnus inferre. Quòd si solum dexteritatem, ingenium, & vires in peccato laudare intendis, si vt excusaris à peccato explicare debes, & cauere omnino, ne in te vel in alio periculum sit iactantia, & gaudij de mortali admisso: ratioque cuius bene dixit Sanchez num. 12. frequentissimè hanc laudationem mortalem esse.

5 Sed inquires, an iactantia eiusdem sit specificè malitiæ cum peccato, de quo te iactas, ac proinde in confessione tenearis dicere, & declarare peccatum, de quo fuit iactantia, si fuit, inquam iactantia de furto, vel de fornicatione.

Affirmat Sanchez illo cap. 3. n. 13. Mouetur, quia virtus non solum prohibet peccatum sibi formaliter contrarium, sed etiam delectationem, & iactantiam de illo. Quæ sententia vera omnino est, si iactantia sit cum gaudio de peccato commisso: at si gaudium excludas, & solum peccatum iactantia committas, existimo probabilius non variari eius malitiam ex varietate peccati, circa quod versatur; ac proinde te non esse obligatum declarare peccatum, cuius fuit iactantia, sed sufficienter satisfacere dicendo te de mortali culpa iactasse. Probo, quia tota iactantia malitia consistit in captanda gloria, & honore ex male factis; quòd verò male facta sint latrocinia, homicidia, aut fornicationes, materiale quid est, & per accidens ad iactantia malitiam, sicuti ad violationem voti, & iuramenti, materiale quid est, quòd violatio sit in castitate, vel in paupertate, ita tenet expressè Nauar. sum. prelud. 9. num. 4. Neque verum est quamlibet virtutem prohibere iactantiam de peccato sibi contrario, sicuti prohibet delectationem, gaudium, & desiderium illius, quia iactantia de peccato, quòcumque sit, per se prohibetur à virtute humilitatis; est enim iactantia filia superbiæ: seu inanis gloriæ, vt dixit Gregor. lib. 31. mor. cap. 31. & D. Thomas communiter receptus 2. 2. quest. 132. artic. 4. ac proinde humilitati contraria: at delectatio, gaudium, & desiderium de peccato solum ab ea virtute prohibetur, qua prohibetur ipsum peccatum.

6 Verum si de iactantia in donis naturalibus, nempe ingenio, nobilitate, robore, & fortitudine loquamur, & de his te iactes, plusquam oportet, peccatum veniale per se tantum est. Esse peccatum constat, siquidem appetit excellentiam, & honorem indebitum. Esse tantum veniale ex eo probatur, quia res quæ appetitur bonum est, scilicet honor, & gloria humana: modus autem appetendi non est cum damno tertij, vt suppono. Ergo non videtur esse grauis culpa. Et confirmo, quia actioris ingenij, nobilitatis prolapæ, præstantioris doctrinæ opinionem affecturus est, quam sua merita postulant, non teneat manifestare veritatem, sed poterit hanc opinionem, etsi falsam permittere; dummodo non vergat in detrimentum aliorum. Ergo procurare opinionem excedentem meritis, non est mortale, siquidem non est peccatum illam conseruare.

7 Dixi non esse mortale per se apparente excellentiam, & honestatem indebitam, quando non vergit in aliorum graue detrimentum. Nam si iustitiam horum bonorum, eo quod fallat, in aliorum graue detrimentum vergit, necini est dubium esse mortale. Vnde si ignarus iuris canonici, vel medicus re singa peccatum Medicum, vel Aduocatum, & obinde exponat periculo medendi infirmos, vel dissoluet diuites, necini est debium peccare mortaliter, cum obligatione restituendi, si dimum fuit ite sequitur: sic Nauar. cap. 23. num. 13. & 16. Lessius lib. 2. cap. 47. dub. 6. num. 42. Sanchez alios referens lib. 7. in Decalog. cap. 3. num. 2. vbi a peccato mortali excusat genitricem competitores cathedrae, qui te coram electoribus plus illo excolunt, & laudes, & factiora fingunt, vt competitoribus alius praerantur, quia huiusmodi dictis ferè nulla fides adhibetur.

8 Quod si de iactantia in virtute loquamur, dicendum est narrant recte facta, & ab omnibus gloriam, & aestimationem ob illa querere, fieri posse aliquando abique peccato, iuxta illud Ecclesiast. 4.1. num. 1. Curiam habet de vno nomine; hoc est magis permansit tibi, quam mille ihsauri, & Apostolus ad. presidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Debet tamen huiusmodi recta aestimatio non propter le appetit, vel melius Deo ratio illius obsequaris, vel causa, vt alij obsequantur, qua ratione dixit Marti. 5. Sic luceat lux caestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est: sic Azor. 5.1. institutum moralium lib. 4. c. 1. §. 3.

9 Qui enim solum humanam laudem ex operibus bonis capiat, peccat, vt optime expendit Nauarra. in cap. minister 13. quast. 5. num. 30. & 44. & Azor. lib. 4. instit. cap. 13. quast. 1. cum quia omnia creata non sunt propter se appetenda tam quia inordinatio est virtutum. quae excellentior est, ad humanos honores dirigere, & propter illos appetere: tum etiam, quia virtus per se solum est laude digna, & dignissima, vt per se appetatur. Deinde non leniter demonstrat Christus Matthe. 6. Attendite (inquit) ne iustitiam vestram faciat coram hominibus, vt videantur ab eis. Nam de illis qui hoc faciunt, subiugit recepisse mercedem suam, quasi diceret, iam illis est satisfactum: cum coram opera primum a Deo non meruerunt, cum non propter ipsum facerint facta. At hac culpa etiam si sit in administratione, vel receptione iactamentorum, solum est venialis, quia non videtur grauis inordinatio ex bono opere humanam laudem captae, & ita tenet Nauarra. cap. 23. num. 13. cap. 4. qui res principaliter. Syluest. verbo vana gloria. q. 2. sine. Henriquez lib. 4. de poenitentia. cap. 36. num. 4. in comment. lib. R. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 3. num. 1. Bonacina de matrim. quast. 4. p. 8. num. 10. colligitur ex Azor. tom. 1. lib. 4. instit. mor. cap. 13. quast. 3. & 4.

10 Sed quid si ob gloriam humanam captandam fingeres opera virtutis, adhuc exitimo te solum venialiter peccare, si inde damnum aiquod graue alius non obuenit, quia non videtur grauis inordinatio, quod exprèsè docuit Azor. tom. 1. instit. moralium lib. 4. cap. 13. quast. 5. vbi postquam dixit hypocritas, quia quis factis virtutis integritatem, & sanctimoniam fingat simulat, cupiens, & studens bonis haberi, & praedicari, labiatur in his tunc lethalem culpam in esse, cum proximo graue damnum inferatur, aut graue aliquod imminet peccati peccatum, aut cum in deperatam finem, animam, & mentem intendimus. Ergo si excludis sentit so um esse veniale. Leonardus Lessius lib. 2. cap. 47. dub. 6. num. 45. dicit esse solum veniale, siue mendacium, & iactantia: & solum ex adiunctis esse mortale, colligitur ex Nauarra. cap. 23. num. 13. & Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 3. num. 2. & 3. vbi falsò laudatum peccati mortalitatis condemnant, si aduersus inde graue damnum oriri taceat, imò aliquando subdunt Sanchez, & Nauarra. nec veniale esse falsis iactantibus non contradicere: dummodo illis, quae falsae sunt, non delecteris, sed quia per opinionem, erit falsam, quam habent alij de tua virtute, quae tuo statui necessaria erat, vitatur scandalum.

PUNCTVM XII.

An representatis duobus peccatis, voluntati, v.g. homicidio, & leui mendacio, teneatur voluntas vtrumque respicere, vel possit abique peccato vnum pra alio amplecti,

- 1 Proponitur dubitatio.
 - 2 Licetiam esse electionem minoris mali comparatione maioris probat Sanchez.
 - 3 Peccatum est electio minoris mali in supradicto casu.
 - 4 Non est peccatum aduersus electionem, sed aduersus virtutem, qua cum pugnat malum electum.
 - 5 Qui maius malum eligeret secluso minori, aduersus illam virtutem peccaret, aduersus quam est malum electum.
 - 6 Solutio argumenta n. 2. postea.
- Recd. de Castro sum. Mor. Pars I.

1 Ceterum est voluntatem vtrumque respicere debere, si id sibi est possibile, quia vtrumque malum est, ac prouide vitandum. Controuertitur igitur est an casu, quo determinata sit virtus respicere, possit elicere abique peccato hunc actum; si peccatum a me admittendum esset, eligerem potius leue mendacium, quam homicidium?

2 Afirmat Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 10. à num. 25. licitam esse hanc electionem, seu praeelectionem minoris mali, comparatione maioris; iniquam tamen, si maius malum eligeret. Mouetur primò, quia hic non absolute vult eligere minus malum; hoc enim esset iniquum, sed vult eligere, casu quo fragilitate sua vnum è duobus illis peccatis esset determinandus eligere: sed eligere minus malum comparatione maioris, est recta electio. Ergo. Confirmatur. Licetum est determinato, vnum è duobus peccatis efficere, & consilium, vt minus eligat, quia tunc non consilium absolute malum, sed electio minoris, quae bona est. Secundò exi charitas te obliget vitare in proximo quodcumque peccatum, at vbi ipse determinatus est vnum è duobus eligere, tenetis arctiori vinculo malus vitare. Ergo etiam tenetis in te ipso arctiori vinculo maius peccatum vitare. Ergo voluntas, eligendi minoris mali potius quam maioris, bona est, & sub praeecepto. Tertio hic actus, si tibi mentitandum esset, aut neganda fides, eligerem negare fidem, esset grauisimum peccatum: at non esset peccatum, nisi quatenus opponitur praeecepto de minoris mali praeelectione: siquidem voluntas similiter ad non peccandum est determinata. Quarto, quando duo praeecepta incompatibilia concurrunt, datur praeeceptum eligendi, quod grauius est, & quod grauius malum curat. Ergo idem erit, quando ex voluntate te quis conicit in has angustias; quia necessitas non efficit praeeceptum de vitando grauiori malo, sed illud supponit. Hae sunt praecipua argumenta, quibus Thomas Sanchez mouetur, contendi pro sua sententia adducere Sorum 4. distinct. 17. quast. 2. articl. 4. in 5. conclus. Barthol. à Ledesma. in summ. sacrament. tractat. de poenitentia, vbi de contritione, difficult. 6. col. penultim. Martinus de Ledesma. 2. part. 4. quast. 2. articl. 3. paulo post principium. in 4. proposit. Suarez tom. 4. in 3. part. disputat. 3. section. 10. num. 7. Petrus de Ledesma. in summ. tractat. de poenitentia, cap. 6. post. 9. conclus. fol. 438. versio. de lo dicho se sigue. Qui tamen, in eo iudicio, non negant electionem minoris peccati, etiam facta illa suppositione, peccatum esse: sed solum dicunt non esse peccatum distinctum, neque habere malitiam distinctam ab ea, quam haberet, si per se eligeretur, & nulla comparatione facta: consentit sententiae Sauch, integrè Bonac. disp. 2. de peccat. q. 4. punct. 4. proposit. 5. num. 25.

3 Triplici conclusione meam sententiam declarabo.

Afirmo primò dicentem, si furtum, vel leue mendacium ego determinatem committere, eligerem potius mendacium, quam homicidium; peccare peccato mendacij, quantumvis habeat voluntatem vtrumque vitandi. Probo, quia et si eligit minus malum, ad vitandum maius: at absolute malum eligit, sed electio libera mali nunquam potest esse bona. Ergo. Quod longè aliter se habet in consiliente, in cuius potestate non est, dimouere proximum ab vtroque peccato, ideo rectè facit consilens, vt minuat malum illud: at in eligente, vt bene dixit Suarez tom. 4. in 3. part. disput. 3. sect. 19. num. 3. semper habet in potestate sua vtrumque vitare, neque fieri potest, vt commissio leuioris peccati, sit necessaria ad vitandum grauius, quia est aperta contradictio, & ideo in ipso eligente nunquam ille actus potest esse bonus. Confirmo. Illa suppositio, si determinandus esses ad mendacium leue, vel ad homicidium, nullo modo tollit malitiam in illo actu, quo dicis te electurum esse mendacium, quia tollit malitiam mendacij, determinatio enim tua voluntatis ad vnum è duobus committendis, non immutat obiecta, neque illa aliter quam sunt, supponit. Ergo. Item cum dicis: si essem laicus, & non sacerdos, me vindicarem, peccas peccato vindictae, quia esto habes voluntatem absolutam nunquam te vindicandi, habes tamen voluntatem illius sub conditione non auferente eius malitiam, ac prouide peccas, vt omnes farentur: sed eodem modo te habes in presenti, sub conditione enim, quòd determinandus esses ad vnum è duobus ad homicidium, vel ad leue mendacium, dicis te electurum mendacium, peccas quidem eligendo mendacium, quia illa suppositio tua determinationis non tollit mendacij malitiam, quia & libera est, & mendacio extrinseca.

4 Dico secundò, posita fictione supradictae comparationis, in qua minus peccatum relicto maiori eligitur, talis electio minoris peccati non habet malitiam aliam distinctam ab ea, quam habet minus peccatum. Hae conclusio à nemine negari potest: imò hoc est so um, quòd Doctores relati à Sanchez videntur docere; cum tantum dicant facta illa comparatione ficta, potius minus malum quam maius est admittendum nunquam tamen dicunt in illa electione libera minori, mali malum non esse, sed non esse malum aduersus praeeceptum electionis.

5 Dico tertio, qui sub illa comparatione homicidium eligeret, G omisso

DE CASTRO PALATINO

omisso leui mendacio, peccaret sanè morali peccato homicidij: at non credo aliam malitiam habere. Quòd peccet mortaliter, constat ex prima conclusione, & expresse omnes Doctores admittunt; quòd verò non habeat aliam malitiam, inde probò: nam si aliquam haberet, maxime aduersus præceptum, quò cauetur ex duobus illis malis minus esse eligendum, sed in præfenti nullum est tale præceptum: siquidem qualibet suppositione facta utrumque vitari impetatur. Ergo, Deinde vitare homicidium, potius quam lege mendacium ipsamet iustitia virtus obligat: quælibet enim virtus quo grauior est, & excellentior, eo strictius obligat ad sui obiecti obseruationem, Ergo non est necessaria alia obligatio distincta. Ergo qui vitare committit homicidium, potius quam leue mendacium aduersus iustitiam peccat.

Sed quid dicendum, cum inter duo peccata mortalia eligat vitare utrumque qualibet suppositione facta. At peccat solum aduersus illam virtutem, cui opponitur peccatum, si de facto committeretur: vnde pro qualitate virtutis est maior, vel minor obligatio; semper enim fides, v. g. fidelitate excellentior est. At cum te determinas vnum è duobus violare, & resolis violare fidem, solum aduersus fidem peccas, quia fides est, quæ te distabat magis esse ipsam seruandam, quam fidelitatem. Neque enim necessaria est alia virtus, quæ hoc dicitur.

Argumenta pro sententia Sanchez ex dictis manent soluta; qualibet enim determinatione facta semper est malum eligere peccatum leuius; non tamen est malum consulere eligendum, quia non consulitur eligendum minus malum absolute, sed diminutionem maioris, cum in potestate consulentis non sit virtutem vitare, sicuti est in potestate electoris.

Ad secundum concedo te teneri auctori vinculo peccatum grauius vitare, quam leuius, non tamen inde inferri, si eligas leuius, non peccatum: peccabis, inquam, sed leuius.

Ad tertium concedo illum actum negandi fidem esse grauissimum, & aduersus fidem, quia sufficit sub conditione non aufere malitiam velle fidem negare.

Ad quartum quando duo præcepta incompatibilia concurrunt, si rectè expendatur, non datur præceptum eligendi, quòd grauius est, quia ibi tunc non sunt duo præcepta, sed vnum tantum; aliud enim cessat, quia potest aliqua circumstantia, qua posita cessat obligatio. Verbi gratia, adest præceptum audiendi Missam, & simul necessitas succurrendi infirmo, cessat omnino præceptum audiendi Missam, quia ponitur aliqua circumstantia, qua cum non obligat: at in præfenti casu supponimus utrumque præceptum de facto obligare, neque vnius obseruationem alterum excludere. Ergo utrum est secundum. Ergo si vnum ex illis violas, peccabis.

DISPUTATIO III.

De Peccatis, qua est de eorum distinctione, gravitate, & pænis eis annexis.

PUNCTVM I.

Vnde distinctio peccatorum sumenda sit.

1. Propositur questio.
2. Multiplicitas ex parte præcipientis non multiplicat peccata.
3. Obiectiones aliquot proponuntur, & diluuntur.
4. Quoties est distinctio formalis, non materialis rei præcepta, est peccatum distinctum.
5. Proponuntur obiectiones, aduersus dictam doctrinam, & illis fit satisfactio.

PRINCIPIVM constitutum cuiuscumque rei est principium distinctum illius, ex Philoſopho: cum autem constitutum peccati, vt est præfenti disputatione constat, sit dissonantia cum natura rationali, quotiescumque hæc dissonantia numero, vel specie diuersa est, diuersum est peccatum numero, vel specie; ita Azor. tom. 1. c. 1. moralium, lib. 4. cap. 1. quest. 5. 6. & 7. Valentia 1. 2. disp. 6. quest. 2. punct. 1. Valquez disp. 98. cap. 2. & 1. Salas 1. 2. tract. 13. disp. 3. sect. 2. num. 16.

Difficultas autem est, an quoties multiplicentur præcepta, multiplicentur dissonantiae, & consequenter peccata?

Et dicendum est præceptum multiplicari posse, vel ex parte præcipientis, vel ex parte rei præceptæ: ex parte præcipientis multiplicatur, quando ab eadem persona pluries præceptum reperitur: à diuersis, quando eadem res à diuersis prælati

præcipitur, vel à Deo, & creaturis. Ex parte rei præceptæ multiplicatur præceptum, quando multiplicatur res, quæ præcipiuntur.

2. Dico ergo primò, sola multiplicitas ex parte præcipientis non multiplicat grauius dissonantiam rationis, ita vt sit necessario confitenda. Probo, quia hæc multiplicitas non facit esse præceptum multiplex, formaliter, sed solum facit præcipientes esse multiplices. Ergo non potest hæc multiplicitas diuersam obligationem constituere; ac proinde neque diuersum peccatum necessario in confessione manifestandum; ita tenet Azor. quest. 5. Valquez cap. 2. Salas n. 9. Bonacina alios referens disp. 2. de peccat. q. 4. punct. 3. n. 10. & seq. coroll.

Ex hac conclusione infero omitterentem ieiunium in vigilia alicuius Sancti concutenti in Quadagesima, & sacrum die S. Petri occurrentis in Dominica non peccare duplici peccato necessario manifestando, sed satisfacit præcepto confessionis, si dicit semel violasse ieiunium, vno die festinato sacrum omisit: sicuti satisfaceret clericus, qui diceret se omisit recitare vno die, etiam si ratione ordinis sacri, & virtus vel plurius beneficiorum obligatus fuerit. Ratio omnium est, quia omnia illa præcepta eandem rem præcipiunt: ita Valquez disp. 98. cap. 3. Salas tract. 13. disputat. 3. sect. 2. num. 17. Azor. lib. 4. cap. 2. quest. 6. Sanchez alios referens lib. 9. de matrim. disp. 15. num. 5. & 6. lib. 1. in Decalog. cap. 14. num. 9. Henriquez lib. 5. sum. cap. 5. §. 6.

3. Sed obieci. Præceptum est actus intellectus, & voluntatis præcipientis, sed non potest esse idem actus intellectus, & voluntatis quando præcipientes sunt diuersi, v. gr. homo, & creatura, Pontifex, Episcopus. Ergo neque potest esse idem præceptum. Ergo est multiplex. Ergo violator illorum violat multiplicia præcepta. Ergo multiplex peccatum committit, ac proinde tenetur confiteri.

Secundò quando tibi ab vno superiore præcipitur audire Missam, & alius independenter ab illo id ipsum tibi præcipit, quodlibet mandatum ex his te integrè obligat: siquidem quolibet deficiente maneres obligatus. Ergo omittens Missam, utrumque præceptum violas; non enim est maior ratio de vno, quam de alio. Ergo dupliciter peccas.

Tertiò negari non potest omitterentem sacrum à Deo, & ab Ecclesia præceptum inobedientem esse Deo, & Ecclesie. Ergo grauius peccat, quam si solum Ecclesie, vel Deo inobediens foret. Ergo saltem ratione huius grauitatis tenetur manifestare in confessione à quibus fuit sibi præceptum impositum.

Facilis est horum solutio.

Ad primum dico esse quidem diuersum præceptum Pontificis, & Episcopi, non formaliter, sed materialiter, quia vnus alteri non superaddit obligationem nouam, sed eandem vrget.

Ad secundum concedo quodlibet mandatum ex his te integrè obligare: at quia ad idem formaliter obligat, non peccas duplici peccato, sed vno, sicuti si ab Episcopo, & Pontifice lata esset excommunicatio ob furtum in Ecclesia commissum; si committeres furtum, non duplicem excommunicationem, si vnam contraheres.

Ad tertium concedo omitterentem sacrum à Deo, & ab Ecclesia præceptum, esse inobedientem Deo, & Ecclesie, non formaliter inobedientia, sed generali, quatenus omnia peccata dici possunt esse contra obedientiam, vel charitatem, aut gratitudinem: at quia plurius es inobediens, concedo te aliquo modo grauius peccare, sed non est grauitas tantæ considerationis, vt necessario manifestanda in confessione sit, quamuis concederemus circumstantias notabiliter aggrauantes esse in confessione manifestandas.

4. Dico secundò. Nulla est alia distinctio peccatorum, nisi secundum distinctionem præceptorum. Vnde si ex parte rei præceptæ sit solum diuersitas numerica, peccatum solum numero multiplicatur, si diuersitas specifica, peccatum diuersum erit in specie. Conclusio est manifesta: nam cum peccatum sit transgressio legis, & lex sit diuersa, quoties res præcepta diuersa est, efficitur sanè omitterentem quolibet rem præceptam distinctum peccatum efficere. Hoc autem intelligi debet de distinctione rei præceptæ formaliter, non materialiter, non enim ex diuersitate materiali obiectorum, videtur diuersificari peccata; qui enim prodigus esset expendendo aurum, non committeret diuersum peccatum specie, si expendere argentum. Idem in plurium sententia contingit in inemperantia ex diuersitate ciborum, non enim attendi debet materiale obiectum, sed formale præcepti, diuersitas enim materialis conducit ad diuersitatem numericam actus, non ad speciem: ita communis sententia Azor. tom. 1. lib. 4. cap. 2. q. 5. Valquez disp. 98. cap. 2. Valent. 1. 2. disp. 4. q. 2. p. 1. Salas tract. 13. disp. 2. sect. 2. n. 9. & 14.

5. Sed obieci primò. Vnico præcepto plura diuersa mandari possunt. præcepto enim iurandi prohibetur iuramentum falsum, iniustum, otiosum; & præcepto non fornicandi, prohibetur fornicatio, adulterium, pollutio, bestialitas, & tamen hæc omnia differunt specie. Ergo diuersitas peccatorum non requirit diuersitatem in præceptis, sed solum diuersitatem in re præcepta.